

Α Π Λ Η Κ Α Τ Η Χ Η Σ Η

«Μορφώστε τόν λαό ἐν σωτηίᾳ. Αὐτός θάναί ὁ μοναχικός σας ἀθλος.
Γιατί αὐτός ὁ λαός εἶναι θεοφόρος» (Ντοστογιέφσκυ, ἀπό τίς διδαχές τοῦ στάρετς Ζωσιμᾶ)

Μάϊος 2009 – Ἄριθμ. 29

Συντάκτης: Ἐπίσκοπος Ἱερεμίας Φούντας, Μητροπολίτης Ἱ. Μ. Γόρτυνος καί Μεγαλοπόλεως
Δημητσάνα Τ.Κ. 220 07 ἢ Μεγαλόπολη Τ.Κ. 222 00

Ἡλεκτρονική Διεύθυνσις: www.imgortmeg.gr

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ἉΓΙΟΥ ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΥ, ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΣΜΥΡΝΗΣ

Ἑομιλία στόν Ἱερό Ναό Ἁγίου Δημητρίου Ναυπάκτου
τήν 2α Μαΐου 2009, κατά τήν ἑσπερινή ἀκολουθία
στόν συναχθέντα εὐσεβῆ λαό διά τήν ὑποδοχήν τῆς χειρός
τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου, Ἐπισκόπου Σμύρνης

1. Εὐχαριστῶ, ἀδελφοί μου χριστιανοί, τόν Σεβασμιώτατο Ποιμενάρχη, Μητροπολίτη Ναυπάκτου καί Ἁγ. Βλασίου κ. κ. Ἱερόθεον διότι, μαζί μέ τόν Σεβασμιώτατο Δημητριάδος καί Ἄλμυροῦ κ. κ. Ἰγνάτιον, ἐκάλεσε καί τήν ταπεινότητά μου, διά τήν ὑποδοχήν εἰς τήν Ναύπακτον, τήν ἔδραν τῆς Ἱεράς Του Μητροπόλεως, τῆς χειρός τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου, Ἐπισκόπου Σμύρνης.

Εὐλαβοῦμαι πολύ τόν ἅγιο Πολύκαρπο καί διά τοῦτο τήν πρόσκληση αὐτή τοῦ Σεβασμιωτάτου κ. Ἱεροθέου τήν θεωρῶ ὡς πρόσκληση αὐτοῦ τοῦ ἰδίου τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου. Ἀπό μικρός, ὡς παιδί τῆς ἐνορίας αὐτῆς τοῦ ἁγίου Δημητρίου, εἶχα τήν εὐλογία νά κρατήσω στά χέρια τό λείψανο τοῦ ἁγίου καί νά τό μεταφέρω σέ οἰκία ἀσθενοῦς, μέ τήν ἐντολή τοῦ πολυσεβάστου μου ἐκείνου καί ἀλησμόνητου παπα Χρίστου.

Εἶναι μεγάλη εὐλογία καί μεγάλο ἀπόκτημα γιά τήν Ἱερά Μητρόπολή Σας, ἀδελφοί μου συμπατριῶτες χριστιανοί, τό ὅτι ἔχετε τό χέρι τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου· εἶναι σάν νά ἔχετε τόν ἴδιο τόν ἅγιο. Ὅπως ὁ Ἑλισαῖος εἶχε τήν μηλωτή τοῦ διδασκάλου του προφήτου Ἠλία καί βλέποντάς την καί κρατώντας την ἐνεθυμείτο τόν ἴδιο τόν διδάσκαλό του, ἔτσι καί ἐμεῖς, ὅταν ἔχουμε τά λείψανα τῶν ἁγίων. Σάν νά ἔχουμε τούς ἴδιους τούς ἁγίους. Τά μοιράσαμε μέ τόν Θεό, λέγει κάπου ὁ Χρυσόστομος! Αὐτός πήρε τίς ψυχές τῶν ἁγίων καί ἐμεῖς πήραμε τά σώματά τους. Μεγάλο θησαύρισμα λοιπόν, μεγάλη εὐλογία γιά τήν Μητρόπολή Σας, ὡ Ἐκκλησία τῆς Ναυπάκτου, τό ὅτι ἔχετε τό χέρι τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου.

Ἐμᾶς τούς Ναυπακτίους μᾶς εὐφραίνει ἰδιαίτερα τό ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος τῆς Μητροπόλεως αὐτῆς, ὁ φημιζόμενος γιά τήν θεολογία Του καί τήν ἀρετή Του κ. Ἱερόθεος, ἀγαπᾷ ἰδιαίτερα τόν ἅγιο Πολύκαρπο καί φροντίζει ἐπανειλημμένως νά τιμᾷ αὐτόν μέ ἑορτές καί ἐκδηλώσεις, ὅπως τό διαβάζουμε, ἡμεῖς οἱ μακράν τῆς πατρίδος μας κατοικοῦντες Ναυπάκτιοι, στήν θεολογική διδασχὴ τοῦ θαυμασίου περιοδικοῦ τῆς Μητροπόλεως αὐτῆς «Ἐκκλησιαστική Παρέμβαση».

2. Τί νά σᾶς πῶ, ἀγαπητοί μου, γιά τόν ἅγιο Πολύκαρπο, πού τό ἅγιό του χέρι τό ἔχουμε ἐνώπιόν μας καί μᾶς εὐλογεῖ; Ἦταν ἀποστολικός πατέρας. Πρέπει νά γεννήθηκε τό 80 μ.Χ. Μαθήτευσε στους ἁγίους Ἀποστόλους καί μάλιστα στόν ἅγιο Ἀπόστολο καί Εὐαγγελιστή Ἰωάννη. Ἐπίσκοπος στήν Σμύρνη τοποθετήθηκε ἀπό τούς Ἀποστόλους. Ἦταν δέ τότε στήν Σμύρνη πολλοί αἵρετικοί. Καί ὅπως μᾶς ἀναφέρει ὁ μαθητής του Εἰρηναῖος, ὁ ἅγιος Πολύκαρπος ἐπέστρεψε πολλούς ἀπό τίς αἵρέσεις τοῦ Βαλεντίνου καί τοῦ Μαρκίωνος. Τόν αἵρετικό Μαρκίωνα γιά τήν αἵρεσή του ὁ ἅγιός μας τόν εἶπε ὡμά «πρωτότοκο τοῦ Σατανᾶ»! Τό τί ἦταν ὁ ἅγιος Πολύκαρπος ἐκφράζεται στό Μαρτυρολόγιό του πού λέει γι' αὐτόν: Ἦταν «διδάσκαλος τῆς Ἀσίας, ὁ πατήρ τῶν χριστιανῶν, ὁ καθαιρέτης τῶν εἰδώλων, ὁ πολλούς διδάσκων μή θύειν μηδέ προσκυνεῖν»!

Τί νά σᾶς πῶ γιά τόν ἅγιο Πολύκαρπο, ἀγαπητοί μου; Ἔχουμε τρία κείμενα πού ὁμιλοῦν περί αὐτοῦ. Τό ἕνα εἶναι ἡ ἐπιστολή τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου πρὸς αὐτόν, τό δεύτερο εἶναι ἡ ἐπιστολή τοῦ ἰδίου τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου πρὸς Φιλιππησίους καί τό τρίτο κείμενο πού ὁμιλεῖ περί αὐτοῦ εἶναι τό Μαρτυρολόγιό του. Θά πάρω ἕνα-δύο λόγους ἀπό κάθε κείμενο καί θά τό προσφέρω μέ ἀπλότητα στήν εὐλάβειά σας. Ἐπικαλοῦμαι δέ τίς εὐχές τῶν ἐνταῦθα Σεβασμιωτάτων Πατέρων γιά τά ὅσα θά πῶ.

3. (α) Μᾶς κάνει ἐντύπωση τό ὅτι ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος μόνο στόν ἅγιο Πολύκαρπο ἀπευθύνει ἐπιστολή. Αὐτό δείχνει καί τήν ἀγάπη τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου πρὸς τόν ἅγιο Πολύκαρπο, ἀλλά καί τήν ἀξία τοῦ ἰδίου τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου. Τοῦ λέγει δέ ἀπό τήν ἀρχή τῆς ἐπιστολῆς ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος τήν δυνατή φράση ὅτι εἶναι «ἐνδοδυμένος μέ τήν Χάριν τοῦ Θεοῦ» (1,1)!

Ἀλλά θέλω ἀπό τήν ἐπιστολή αὐτή τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου νά ἐκλέξω ἕνα λόγο ἀδάμαντα καί νά τόν προσφέρω ἐκ μέρους ὅλων τῶν συμπατριωτῶν μου στόν Σεβασμιώτατο Ποιμενάρχη τῆς Ἐπαρχίας αὐτῆς κ. Ἱερόθεο. Ὁ Σεβασμιώτατος

κ. Ἱερόθεος, Μητροπολίτης Ναυπάκτου καὶ Ἁγίου Βλασίου, εἶναι ἀγωνιστῆς Ἱεράρχης καὶ χαρακτηρίζει σωστά καὶ ἀκριβῶς πρόσωπα καὶ πράγματα μέ πατερικῆς θεολογικῆς ἐκφράσεως. Ἀλλά ἔχει γίνει μεγάλη ζημιὰ στὸν χῶρο μας, τὸν ἐλλαδικὸ μας χῶρο ἐννοῶ γενικά. Οἱ χριστιανοὶ σήμερα δὲν ξέρουν τί καλεῖται Ἐκκλησία καὶ δὲν ἔχουν ἐκκλησιαστικὸ φρόνημα καὶ ἦθος, πού πρέπει νά κοσμεῖ πάντα χριστιανόν, ἰδιαίτερα ὅμως ἐμᾶς τοὺς Ἱερεῖς. Καὶ δὲν ἔχουμε ἐκκλησιαστικὸ φρόνημα καὶ ἦθος γιατί δὲν διαβάσαμε τὸν ἅγιο Ἰγνάτιο οὔτε τὸν ἅγιο Πολύκαρπο οὔτε τὸ Ἱερό Πηδάλιο. Ἔτσι, πάσχουν καὶ πονοῦν οἱ Ἱεράρχες τῆς Ἐκκλησίας μας, ὅταν δὲν βλέπουν ἀπὸ τοὺς Ἱερεῖς πρό πάντων τὸ ἐκκλησιαστικὸ ἦθος καὶ πονοῦν πάλι ὅταν δικαιώνονται ἀντιεκκλησιαστικῆς ἐνέργειας. Πρὸς τὸν πονοῦντα λοιπόν καὶ πάσχοντα Σεβασμιώτατο κ. Ἱερόθεο ἔχω νά ἀπευθύνω πρὸς στηριγμὸν τοῦ τὸν λόγο τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴ τοῦ πρὸς τὸν ἅγιο Πολύκαρπο: «*Στῆθι – τοῦ λέγει – ἐδραῖος ὡς ἄκμων τυπτόμενος. Μεγάλου ἐστὶν ἀθλητοῦ τό δέρεσθαι καὶ νικᾶν*» (3,2)! Ἡ νά ποῦμε πάλι πρὸς τὸν Σεβασμιώτατο τὴν φωνή πού ἦρθε ἐξ οὐρανοῦ πρὸς τὸν μάρτυρα ἅγιο: «*Ἰσχυε, Πολύκαρπε, καὶ ἀνδρίζου*» (Μαρτυρολόγιον, κεφ. 9)!

Εἶχε λόγους, ἀγαπητοὶ μου χριστιανοί, ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος νά πεῖ τὸν ἐνθαρρυντικὸ τοῦ λόγο στὸν ἅγιο Πολύκαρπο. Γιατί ὁ ἅγιος Ἐπίσκοπος Σμύρνης μαζὶ μέ τὴν ἐμφάνιση τῶν αἰρετικῶν ἐθλίβετο καὶ ἀπὸ τὴν διαγωγή κάποιου κληρικοῦ, Οὐάλεντα στό ὄνομα. Αὐτὰ τὸν ἔκαναν νά λέει μέ πόνο στὸν Θεό: «*ὦ καλέ Θεέ, εἰς οἴους με καιρούς τετήρηκας, ἵνα τούτων ἀνέχωμαι*!» Γι' αὐτὸν τὸν κληρικό Οὐάλεντα ὁ ἴδιος ὁ ἅγιος Πολύκαρπος λέγει ὅτι «*ἀγνοεῖ τὴν θέση πού τοῦ ἐδόθη*», συμβουλεύει δέ τοὺς χριστιανούς νά ἀπέχουν ἀπ' αὐτὸν λόγῳ τοῦ ἠθους του. «*Θλίβομαι γι' αὐτόν*», λέγει ὁ ἅγιος καὶ συμβουλεύει νά τὸν θεωροῦν «*πλανώμενον*» (Πολυκάρπου, Πρὸς Φιλίπ. 11). Γι' αὐτό λοιπόν, ἐπειδὴ ὁ ἅγιος Πολύκαρπος ἔπασχε ἀπὸ τὴν διαγωγή τοῦ Οὐάλεντα καὶ ἐθλίβετο γιὰ τοὺς αἰρετικούς, πού τοῦ ἔκαναν καὶ μεγάλη πολεμικὴ ἐναντίον του, γι' αὐτό καὶ ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος τοῦ ἔγραψε αὐτόν τὸν δυνατὸ καὶ ὠραῖο στὴν διατύπωσή του λόγο: «*Στῆθι ἐδραῖος ὡς ἄκμων τυπτόμενος. Μεγάλου ἐστὶν ἀθλητοῦ τό δέρεσθαι καὶ νικᾶν*».

(6) Στὴν ἐπιστολὴ τοῦ αὐτῆ πρὸς τὸν ἅγιο Πολύκαρπο γράφει ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος ἀπευθυνόμενος στοὺς χριστιανούς τῆς Σμύρνης: «*Τῷ ἐπισκόπῳ προσέχετε, ἵνα καὶ ὁ Θεὸς ὑμῶν*». Δηλαδή, γιὰ νά σᾶς προσέχει καὶ νά σᾶς προστατεύει ὁ Θεός, νά ἀποδίδετε σεβασμὸ καὶ τιμὴ στὸν Ἐπίσκοπο. Ναί! Ἡ τιμὴ καὶ ὁ σεβασμὸς στὸν Ἐπίσκοπο, αὐτό εἶναι ἡ βάση στό ἐκκλησιαστικὸ φρόνημα καὶ

ἦθος. «Ἐάν τά χαλάσω μέ τόν Ἐπίσκοπό μου – ἔλεγε ὁ ἅγιος πατήρ Πορφύριος – καί ὁ Ἐπίσκοπός μου ἔχει θυμώσει μαζί μου, ἡ προσευχή μου δέν ἀνεβαίνει στόν οὐρανό».¹ Οἱ Πατέρες, ἀδελφοί μου, πολύ ἐπιμένουν γιά τό ἐκκλησιαστικό φρόνημα τῶν χριστιανῶν. Μάλιστα ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος λέγει στήν ἐπιστολή του αὐτή πρός τόν ἅγιο Πολύκαρπο, νά τό προσέχει αὐτό, τήν ὑπακοή δηλαδή τῶν κληρικῶν καί τῶν λαϊκῶν στόν Ἐπίσκοπο. Τοῦ λέγει σαφῶς: «Τίποτα νά μή γίνεται χωρίς τήν γνώμη σου». «Μηδέν ἄνευ γνώμης σου γινέσθω» (4,1)!

(γ) Ἀλλά θέλω τώρα, ἀγαπητοί μου, νά πάρω δύο λόγους καί ἀπό τήν σωζόμενη ἐπιστολή τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου Πρὸς Φιλιππησίους. Ὁ ἅγιος λέγει στούς χριστιανούς νά ἀγαποῦν τήν «ἀδελφότητα», νά εἶναι «ἐρασταί τῆς ἀδελφότητος». Ποιά εἶναι αὐτή ἡ «ἀδελφότητα»; Εἶναι αὐτή γιά τήν ὁποία ὁ ἀπόστολος Πέτρος ἔγραφε: «Τήν ἀδελφότητα ἀγαπᾶτε» (Α΄ Πέτρ. 2,17). «Ἀδελφότητα», χριστιανοί μου, εἶναι ἡ Ἐκκλησία! Δέν ἀκοῦτε τόν Ἱερέα νά λέγει συχνά καί σέ ὀρθρινή καί σέ ἑσπερινή ἀκολουθία καί στήν Θεία Λειτουργία τήν φράση, «καί πάσης τῆς ἐν Χριστῶ ἡμῶν ἀδελφότητος»; Ναί! Εἴμαστε ὅλοι ἀδελφοί. Καί εἴμαστε ἀδελφοί, γιατί ἔχουμε τήν ἴδια «δελφύ». «Δελφύς» εἶναι ἡ κοιλιά. Ὅλοι βγήκαμε ἀπό τήν ἴδια κοιλιά. «Κοιλιά» τῆς Ἐκκλησίας πού γεννάει τά παιδιά τῆς εἶναι ἡ ἅγια Κολυμβήθρα. Σάν κοιλιά δέν μοιάζει ἡ Κολυμβήθρα; «Ἐν βάπτισμα» ὑπάρχει, λέγει ὁ ἀπόστολος (Ἐφ. 4,5). Ἀλλά, εἴμαστε ἀκόμη ὅλοι ἀδελφοί καί γιά τό ὅτι ρέει μέσα μας τό ἴδιο Αἷμα, τοῦ Χριστοῦ τό Αἷμα, πού παίρνουμε μέ τήν Θεία Κοινωνία. Νά ἀγαπᾶμε λοιπόν τήν «ἀδελφότητα» Ἐκκλησία. Καί ἡ ἀγάπη αὐτή πρός τήν Ἐκκλησία, ἐκφράζεται μέν μέ τήν ὑπακοή στόν Ἐπίσκοπο, ὅπως μᾶς εἶπε προηγουμένως ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος, ἀλλά ἐκφράζεται καί μέ τήν μεταξύ μας ἀγάπη, ὅπως μᾶς λέγει τώρα ὁ ἅγιος Πολύκαρπος. Μᾶς λέγει ὁ ἅγιος γράφοντας πρός Φιλιππησίους νά εἴμαστε «ἐρασταί τῆς ἀδελφότητος ἀγαπῶντες ἀλλήλους, ἠνωμένοι στήν ἀλήθεια, ἐπιδεικνύοντες ὁ εἷς εἰς τόν ἄλλον τήν ἀγαθότητα τοῦ Κυρίου, οὐδένα περιφρονοῦντες» (κεφ. 10). Ἄς ἔχουμε, λοιπόν, ἀγάπη μεταξύ μας, ἀδελφοί μου χριστιανοί, γιατί, ἂν ἐμεῖς οἱ χριστιανοί μισοῦμαστε καί πετροβολοῦμαστε, θά ποῦν οἱ ἐχθροί τῆς Ἐκκλησίας: «Ἐάν οἱ χριστιανοί μισοῦνται ἀνάμεσά τους, δέν τοῦς πρέπει λευτεριά»!

1. Ὁ Ὅσιος Γέρων Πορφύριος, Ἐκδ. Ἱερᾶς Γυναικείας Κοινοβιακῆς Μονῆς Ὁσ. Ἐφραίμ τοῦ Σύρου, Κονταριώτισσα Κατερίνης, σ. 338.

(δ) Ἀκόμη ὁ ἅγιος Πολύκαρπος λέγει στήν ἐπιστολή του πρὸς Φιλιππησίους νά διαβάζουν τίς ἐπιστολές τοῦ ἀποστόλου Παύλου καί τίς ἐπιστολές τοῦ ἁγ. Ἰγνατίου. Καί γιά μέν τόν ἀπόστολο Παῦλο λέγει ὅτι «ἐδίδαξεν ἀκριβῶς καί βεβαίως τόν περί τῆς ἀληθείας λόγον» (3,2). Γιά τίς ἐπιστολές δέ τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου λέγει, ὅτι «περιέχουσι πίστιν καί ὑπομονήν καί πᾶσαν οἰκοδομήν, τήν εἰς τόν Κύριον ἡμῶν ἀνήκουσαν» (13,2).

Ἐπιστολές τοῦ ἀποστόλου Παύλου καί ἐπιστολές τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου, αὐτά τά δύο συμβουλεύει ὁ ἅγιος Πολύκαρπος τούς χριστιανούς τῶν Φιλιππων νά διαβάζουν. Οἱ ἐπιστολές τοῦ ἀποστόλου Παύλου ἀνήκουν στήν Ἁγία Γραφή καί οἱ ἐπιστολές τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου ἀνήκουν στά συγγράμματα τῶν ἁγίων Πατέρων. Αὐτά τά δύο συμβουλεύει κι ἐμᾶς ὁ ἅγιος Πολύκαρπος νά διαβάζουμε: Τήν Ἁγία Γραφή καί τούς ἁγίους Πατέρες. Σ' αὐτά τά δύο, χριστιανοί μου, εἶναι ὅλη ἡ πίστη μας καί ὅλη ἡ θεολογία μας καί ὅλοι οἱ τρόποι καί οἱ μέθοδοι γιά νά βροῦμε τόν Θεό. Λυπᾶμαι γιατί οἱ χριστιανοί μας σήμερα – πλὴν ὀλίγων ἐξαιρέσεων – δέν διαβάζουν οὔτε Ἁγία Γραφή οὔτε Ἁγίους Πατέρες. Γι' αὐτό καί εἶναι χαμηλό τό ἐπίπεδό μας.

(ε) Τέλος, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί χριστιανοί, θέλω νά σᾶς ἀναφέρω ἄλλα δύο λογάκια ἀπό τό Μαρτύριο τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου. Συνέλαβαν τόν ἅγιο Πολύκαρπο. Ὁ κήρυκας διελάλησε γιά τόν ἅγιο: «Πολύκαρπος ὠμολόγησε ἑαυτὸν χριστιανόν εἶναι» (12,1). Ὁ ἀνθύπατος εἶπε στόν ἅγιο: «Αἶρε τούς ἀθέους»!... Πές, δηλαδή, κακό λόγο γιά νά ἐξαφανιστοῦν οἱ «ἄθεοι». Ὡς «ἀθέους» ὁμοῦς ὁ ἀνθύπατος ἐνοοῦσε τούς χριστιανούς. Καί ὁ ἅγιος Πολύκαρπος πράγματι εἶπε: «Αἶρε τούς ἀθέους»! «Ἄθεοι» ὁμοῦς γιά τόν ἅγιο Πολύκαρπο ἦταν οἱ εἰδωλολάτρες. «Βλαστήμα τόν Χριστό», εἶπε πάλι ὁ ἀνθύπατος στόν ἅγιο. Καί τότε, ἀδελφοί μου, ὁ γέροντας πῆρε φωνή μεγάλη, φωνή πού ἔσεισε τό θέατρο, καί εἶπε: «Ὁ γδόντα ἕξι χρόνια δουλεύω τόν Χριστό καί κανένα κακό δέν μοῦ ἔκανε. Πῶς λοιπόν νά βλασφημήσω τόν βασιλιά μου καί σωτήρα μου;» (9).

Τέλος, ἐξεδόθη ἡ ἀπόφαση: Ὁ Πολύκαρπος νά καεῖ ζωντανός. Ἄναψαν φωτιά, μεγάλη φωτιά, καί μέσα σ' αὐτήν ἔριξαν τόν ἅγιο Πολύκαρπο. Ἀλλά, χριστιανοί μου, ἔγινε θαῦμα: Ἡ φωτιά σχημάτισε καμάρα γύρω ἀπό τόν ἅγιο, ὅπως τό πανί τοῦ πλοίου, ὅταν τό φυσάει ὁ ἄνεμος. Καί δέν ἄγγιξε λοιπόν ἡ φωτιά τόν ἅγιο Πολύκαρπο. «Τό πῦρ – λέγει τό κείμενο – καμάρας εἶδος ποιῆσαν, ὥσπερ ὀθόνη πλοίου ὑπό πνεύματος πληρουμένη κύκλω περιετείχθησε τό σῶμα τοῦ μάρτυρος» (15,2). Τότε οἱ ἄθεοι, ὅταν εἶδαν ὅτι δέν μπορεῖ ἡ φωτιά νά ἄγγιξει τόν ἅγιο, διέταξαν τόν δήμιο νά τόν τρυπήσει μέ ξίφος. Ἔτσι καί ἔγινε. Ὁ

«κομφέκτωρ» χτύπησε τό σῶμα τοῦ ἁγίου μέ τό ξίφος καί χύθηκε αἷμα, πολύ αἷμα ἀπό τό σῶμα τοῦ ἁγίου, τόσο, «ὥστε κατασβέσαι τό πῦρ καί θαυμάσαι πάντα τόν ὄχλον», λέγει τό κείμενο τοῦ Μαρτυρολογίου (16).

Κατά διαταγή τοῦ ἀνθυπάτου ἔκαψαν τό λείψανο τοῦ ἁγίου. Διασώθηκαν ὅμως τά ὀστά του καί τότε οἱ χριστιανοί, ὅπως λέγει ὠραῖα τό κείμενο, συνέλεξαν τά «τιμιώτερα λίθων πολυτελῶν καί δοκιμώτερα ὑπέρ χρυσίον ὀστᾶ αὐτοῦ» (18,1). Ὁραῖοι λόγοι αὐτοί στό παλαιό αὐτό κείμενο τῆς Ἐκκλησίας μας γιά τήν τιμή τῶν ἁγίων λειψάνων! Ἦς εἶναι εὐλογημένα τά χέρια τῶν ἀγνώστων ἐκείνων χριστιανῶν, πού συνέλεξαν τά ὀστᾶ τοῦ ἁγίου μάρτυρος Πολυκάρπου, ὥστε νά ἔχουμε κι ἐμεῖς σήμερα τήν εὐλογία στήν Ἑλλαδική μας Ἐκκλησία, στήν Ἱερά Μητρόπολη τῆς Ναυπάκτου, νά ἀσπαζόμαστε τήν τιμία χεῖρα Του! Πραγματικά, ἐάν οἱ εὐσεβεῖς ἐκεῖνοι χριστιανοί δέν φρόντιζαν, μέ κίνδυνο μάλιστα τῆς ζωῆς τους, νά συλλέξουν τά ἱερά ὀστᾶ τοῦ ἁγίου μάρτυρος Πολυκάρπου, δέν θά εἴχαμε ἐμεῖς σήμερα τήν χαρά τῆς ἱεράς αὐτῆς συνάξεως, στήν ὁποία ἡ θάλασσα τοῦ εὐσεβοῦς λαοῦ τῆς Ναυπάκτου μπαίνει στήν σειρά καί ἀσπάζεται τήν χεῖρα τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου.

(στ) Ἡ ἡμέρα τοῦ μαρτυρίου τοῦ ἁγίου ὀνομάστηκε «γενέθλιος ἡμέρα» (18,2)! Ὁραῖα, πολύ ὠραῖα ἡ ὀνομασία αὐτή. Ἡ ἡμέρα τοῦ θανάτου ὡς γενέθλια ἡμέρα! Γιατί; Ἡ παρούσα ζωή, ἀγαπητοί μου χριστιανοί, μοιάζει σάν μιᾶ μεγάλη κοιλιά. Καί ὅταν πεθαίνουμε, δέν πεθαίνουμε, ἀλλά «γεννιόμαστε» σέ μιᾶ ἄλλη πραγματικότητα, στήν ἀληθινή ζωή.

Σ' αὐτήν τήν πραγματική καί ἀληθινή ζωή, στήν ὁποία «θά τρῶμε καί θά πίνουμε στό τραπέζι τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν», ὅπως μᾶς εἶπε ὁ Κύριος (βλ. Λουκ. 22,30), εἶθε νά συναντηθοῦμε ὅλοι, ὧ ἀδελφοί χριστιανοί, διά πρεσβειῶν τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου καί τῶν ἁγίων Σεβασμιωτάτων Ἀρχιερέων, τῶν εὐλογούντων τήν ἱεράν ταύτην λατρευτικήν μας σύναξιν. Ἀμήν.

Μέ τήν εὐκαιρία τοῦ κηρύγματός μας αὐτοῦ παραθέτουμε στήν συνέχεια καί μιᾶ παλαιά μας μελέτη περί τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου συνταχθεῖσα βάσει ἄλλου κηρύγματός μας περί τοῦ ἁγίου εἰς τήν Ἄμφισσα Φωκίδος.

Ο ΑΓΙΟΣ ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΣΜΥΡΝΗΣ
(Έγγραφο βάσει σημειώσεων ομιλίας εκφωνηθείσης στον Ίερό Ναό
Ευαγγελισμού τῆς Θεοτόκου Ἀμφίσσης στίς 23 Νοεμβρίου 1976)

Ὁ βίος τοῦ ἁγίου

Α΄

Ὁ ἅγιος Πολύκαρπος ἦταν Ἐπίσκοπος Σμύρνης. Ὑπῆρξε μαθητής τοῦ Ἀποστόλου καί Ευαγγελιστοῦ Ἰωάννου καί, ὅπως μᾶς τό λέει ὁ Εἰρηναῖος, καθόταν στά πόδια τοῦ διδασκάλου του αὐτοῦ καί ἄκουε τήν διδασκαλία του. Ἀκόμη γνωρίζουμε ὅτι χειροτονήθηκε Ἐπίσκοπος ἀπό αὐτόν τόν διδάσκαλό του, τόν Ευαγγελιστή Ἰωάννη, γιά νά ποιμάνει τήν Ἐκκλησία τῆς Σμύρνης, στήν πόλη αὐτή ὅπου γεννήθηκε.

Πότε γεννήθηκε ὁ ἅγιος Πολύκαρπος δέν μᾶς εἶναι ἀκριβῶς γνωστό. Ὅπως ὅμως φαίνεται ἀπό τό Μαρτυρολόγιό του, θά πρέπει νά γεννήθηκε κατά τό τρίτο τέταρτο τοῦ πρώτου αἰώνα, δηλαδή, κατά τά ἔτη 50-75 μ.Χ. Πάντως, κατά τόν μαρτυρικό θάνατο τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου, τό 107 μ.Χ., ὁ ἅγιος Πολύκαρπος ἦταν Ἐπίσκοπος Σμύρνης, στόν ὁποῖο ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος ἀπηύθυνε μία ἀπό τίς ἑπτά του ἐπιστολές.

Ὁ ἅγιος Πολύκαρπος ποιόμεινε τήν Ἐκκλησία τῆς Σμύρνης μέ πολλή ἐπιμέλεια καί ζῆλο, ὅπως τό διαβάζουμε σέ μιᾶ ἐπιστολή τοῦ Εἰρηναίου σέ κάποιον Φλωρίνο. Σ' αὐτήν τήν ἐπιστολή φαίνεται ἀκόμη πόσο ὁ σεβάσμιος Ἐπίσκοπος ὁδελυσσόταν τούς αἰρετικούς, ὥστε ὅταν τούς ἄκουε ἔλεγε: «ὦ καλέ Θεέ, εἰς οἴους με καιρούς τετήρηκας, ἵνα τούτων ἀνέχωμαι!» Ἀκόμη, ὅπως μᾶς λέει ὁ ἱστορικός Εὐσέβιος, ὁ ἅγιος Πολύκαρπος διηγεῖτο τακτικά στούς ἀκροατές του ὅτι κάποτε ὁ διδάσκαλός του Ἰωάννης ὁ Ευαγγελιστής εἰσῆλθε σέ ἕνα βαλανεῖο (= λουτρό) γιά νά λουστῆ, ἀλλά, ὅταν εἶδε ἐκεῖ τόν αἰρετικό Κήρινθο,¹ ἔφυγε ἄλουστος καί εἶπε σέ ὅλους ἐκεῖ: «Ἄς φύγουμε ἀπό ἐδῶ γιά νά μήν πέσει τό βαλανεῖο, γιατί εἶναι μέσα σ' αὐτό ὁ Κήρινθος, ὁ ἐχθρός τῆς ἀληθείας!» Κάποτε ὁ ἅγιος Πολύκαρπος συναντήθηκε μέ τόν αἰρετικό Μαρκίωνα. «Μέ γνω-

1. Εἰρηναίου, Ἔλεγχος 3, 3,4. Ἰουδαιογνωστικός αἰρεσιάρχης ἀκμάσας περί τό 100 μ.Χ. Ὁ Εἰρηναῖος ἐξετάζει τίς πλάνες τοῦ Κηρίνου μαζί μέ τίς πλάνες τῶν Νικολαϊτῶν (Ἔλεγχος 1, 26). Τηροῦσε τό Σάββατο καί τήν περιτομή καί θεωροῦσε τόν Ἰησοῦ ὡς φίλό ἄνθρωπο καί περίμενε τήν ἴδρυση ἐπιγείου βασιλείας.

ρίζεις;», τόν ρώτησε ὁ Μαρκίωνα. «Σέ γνωρίζω», τοῦ ἀπάντησε ὁ ἅγιος· «Εἶσαι ὁ πρωτότοκος τοῦ Σατανᾶ»!...

Τό ἔτος 155 ὁ ἅγιος Πολύκαρπος πῆγε στήν Ρώμη γιά νά συζητήσει μέ τόν πάπα Ἀνίκητο διάφορα ἐκκλησιαστικά ζητήματα καί ἰδιαίτερα νά συζητήσει γιά τό θέμα τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα. Ἡ ἀνατολική Ἐκκλησία δέν ἐόρταζε τό Πάσχα τήν ἴδια μέρα μέ τήν δυτική Ἐκκλησία. Ἡ δυτική Ἐκκλησία ἐόρταζε τό Πάσχα ἡμέρα Κυριακή· ἡ ἀνατολική ὅμως Ἐκκλησία, κατά παράδοση τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, τό ἐόρταζε τήν 14η τοῦ μηνός Νισάν, σέ ὁποιαδήποτε μέρα τῆς ἐβδομάδας κι ἂν ἔπεφτε. Σέ μερικά μάλιστα μέρη τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἀπό τό πρωί ἕως τίς 3 μ.μ. τῆς 14ης τοῦ Νισάν ἐόρταζαν τό πάθος τοῦ Χριστοῦ (Πάσχα σταυρώσιμο)· καί ἀπό τίς 3 μ.μ. καί ἔπειτα διέκοπταν τήν νηστεία καί ἐόρταζαν τήν ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ (Πάσχα ἀναστάσιμο). Ὁ μήνας Νισάν ἀντιστοιχεῖ ἐν μέρει πρὸς τόν δικό μας Μάρτιο καί ἐν μέρει πρὸς τόν Ἀπρίλιο. Γιά τήν διαφορά αὐτή συζήτησαν γιά πολύ οἱ δύο ἄνδρες, ὁ Πολύκαρπος καί ὁ Ἀνίκητος, ἀλλά τελικά δέν συμφώνησαν. Καθένας ἀπό τούς δύο ἐπικαλεῖτο τήν παράδοσή του καί παρέμεινε πιστός στήν θέση του. Παρά ταῦτα ὅμως, ὁ ἅγιος Πολύκαρπος συλλειτούργησε μέ τόν πάπα Ἀνίκητο καί κοινώνησαν καί οἱ δύο μαζί τό Σῶμα καί τό Αἷμα τοῦ Χριστοῦ. Καί ὁ Ἀνίκητος ἔδειξε πρὸς τόν συλλειτουργό του μεγάλες τιμές καί παραχώρησε σ' αὐτόν νά τελέσει τήν θεία Εὐχαριστία. Οἱ δύο ἄνδρες, παρά τήν διαφορά τους, χωρίστηκαν εἰρηνικά καί ἀγαπημένοι. Ἄς ἔχουμε ὅμως ὑπόψη ὅτι ἡ διαφορά τους αὐτή δέν ἦταν δογματική, δέν ἦταν σέ θέμα πίστεως. Ὁ πάπας Ἀνίκητος ἦταν ὀρθόδοξος. Πάντως, τό ὅτι ἡ ἀνατολική Ἐκκλησία ἀπέστειλε τόν Ἐπίσκοπο Σμύρνης Πολύκαρπο ὡς ἀντιπρόσωπό της νά συζητήσει μέ τήν δυτική Ἐκκλησία γιά μιᾶ σοβαρή διαφορά τους, αὐτό δεικνύει τόν σεβασμό καί τήν τιμή πού ἀπελάμβανε αὐτός σέ ὅλη τήν ἀνατολική Ἐκκλησία.

Ὁ ἅγιος Πολύκαρπος πέθανε μέ μαρτυρικό θάνατο στήν Σμύρνη στά χρόνια τοῦ αὐτοκράτορα Ἀντωνίνου Πίου καί τοῦ ἀνθυπάτου τῆς Ἀσίας Στατίου Κοδράτου, πιθανόν τό ἔτος 156 μ.Χ., τήν 2α τοῦ μηνός Ξανθικοῦ, δηλαδή τήν 23η Φεβρουαρίου. Τήν ἡμέρα αὐτή ἐορτάζουμε καί ἐμεῖς τήν μνήμη του.

Β'

Τόν μαρτυρικό θάνατο τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου τόν πληροφοροῦμαστε ἀπό τό σωζόμενο «Μαρτύριό» του. Τό «Μαρτύριο τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου» εἶναι μιᾶ

ἐπιστολή τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σμύρνης πρὸς τὴν ἐκκλησία Φιλομηλίου τῆς Φρυγίας καὶ πρὸς ὅλες τίς γειτονικές Ἐκκλησίες. Εἶναι, δηλαδή, μιὰ «ἐγκύκλιος» ἐπιστολή. Ἡ ἐπιστολή αὐτή περιγράφει μέ λεπτομέρεια τὸ μαρτύριο τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου, τὸ ὁποῖο συνέβηκε λίγο μετὰ τὴν ἐπιστροφή του ἀπὸ τὴν Ρώμη, ὅπου συναντήθηκε, ὅπως εἶπαμε, μέ τὸν πάπα Ἀνίκητο. Τὸ κείμενο αὐτὸ εἶναι πολὺ ὠραῖο καὶ εἶναι ἀπὸ τὰ παλαιότερα «μαρτυρολόγια» πού κατέχουμε. Γράφηκε δὲ λίγο μετὰ τὸν μαρτυρικό θάνατο τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου (κεφ. 20) καὶ γι' αὐτὸ εἶναι γραμμένο μέ θερμότητα καρδιάς.

Στὴν ἀρχὴ τὸ κείμενο αὐτὸ, τὸ «*Μαρτύριον τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου*», μιλάει γενικά γιὰ τοὺς μάρτυρες (κεφ. 2). Τί ὑπέφεραν οἱ μάρτυρες! Δέρνονταν, ἀνοιγαν οἱ φλέβες στό σῶμα τους καὶ βαφόταν ἡ γῆ ἀπὸ τὸ αἷμα τους. Τοὺς ἔριχναν στὴν φωτιά καὶ στά δόντια τῶν θηρίων (2, 2-4). Τοὺς ἔκαναν φρικτὰ μαρτύρια, ὥστε πολλές φορές συγκινοῦνταν καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ ἴδιοι οἱ βασανιστές τους (2,2). Καὶ ὅμως οἱ μάρτυρες τὰ ὑπέφεραν ὅλα μέ γενναιότητα, ὥστε «*μήτε γρύξαι, μήτε στενάξαι τινὰ αὐτῶν*» (2,2). Πῶς ὅμως μπορούσαν νὰ ὑποφέρουν τόσα σκληρὰ βασανιστήρια; Τοὺς δυνάμωνε ἡ θεία Χάρη πού εἶχαν μέσα τους! Καὶ τὴν ὥρα τοῦ μαρτυρίου τους φαντάζονταν τὰ αἰώνια ἀγαθὰ πού θὰ κέρδιζαν, ἂν ὑπέμεναν τὸ μαρτύριο· ἢ, φαντάζονταν, τὸ αἰώνιο πῦρ τῆς κολάσεως,² πού ἤθελαν νὰ ἀποφύγουν. Ἔτσι οἱ μάρτυρες, μέ τὴν ὀλίγη ὥρα τοῦ μαρτυρίου τους, ἐξαγόραζαν τὴν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ (2,3). Καὶ ἀποδείχτηκαν, λοιπόν, «*καλοὶ ἔμποροι*», ὅπως λέει καὶ κάποιον τροπᾶριο τῆς Ἐκκλησίας μας.³

Ὁ γενναιότερος ἀπὸ ὅλους τοὺς μάρτυρες, πού στήριζε τοὺς χριστιανούς στὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ, ἦταν ὁ Πολύκαρπος, ὁ Ἐπίσκοπος Σμύρνης (κεφ. 3). Γι' αὐτὸ καὶ οἱ εἰδωλολάτρες ζήτησαν τὴν θανάτωσή του. Αὐτοὶ ἀπαίτησαν ἀπὸ τὸν ἀνθύπατο τῆς Ἀσίας νὰ βρεῖ καὶ νὰ θανατώσει τὸν Πολύκαρπο καὶ νὰ ἐξαφανίσει τὸ γένος τῶν χριστιανῶν. Οἱ χριστιανοὶ γιὰ τοὺς εἰδωλολάτρες ἦταν «ἄθεοι», ἐπειδὴ αὐτοὶ δὲν λάτρευαν τοὺς δικούς τους θεούς. Γι' αὐτὸ καὶ φώναζαν οἱ εἰδωλολάτρες: «*Αἶρε τοὺς ἀθέους· ζητείσθω Πολύκαρπος*»!

Ὁ ἅγιος Πολύκαρπος δὲν ταραχθῆκε ἀπὸ τὸν διωγμὸ ἐναντίον του, ἀλλά, ἐπειδὴ τὸ ἀπαιτοῦσαν πολὺ οἱ πιστοί, ἔφυγε ἀπὸ τὴν Σμύρνη καὶ κρύφτηκε σ' ἓνα μικρὸ ἀγρό, ὁ ὁποῖος βρισκόταν καντὰ στὴν πόλη. Τὸ ἔκανε αὐτὸ, λέει τὸ κείμενο, γιατί δὲν πρέπει νὰ ἐπιζητοῦμε μόνοι μας τὸ μαρτύριο, ἀλλά νὰ μὴν τὸ

2. Ἄς μὴν ταρασσονται μερικοὶ ἀπὸ τὴν ἔκφραση «αἰώνιο πῦρ τῆς κολάσεως», γιατί πραγματικά τὸ φωτιστικό Φῶς τοῦ Θεοῦ, πού ἀπολαμβάνουν οἱ καθαροὶ στὴν καρδιά καὶ ἔχουν παράδεισο, αὐτὸ τὸ ἴδιο Φῶς, γίνεται καυστικό γιὰ τοὺς πονηροὺς καὶ αὐτὸ εἶναι ἡ κόλασή τους.

3. Βλ. *Παρακλητική*, Α' ἤχος, Παρασκευὴ ἑσπέρας, 6' τροπᾶριο Ἀποστίχων.

ἀρνούμαστε όταν μᾶς συμβαίνει: «Οὐκ ἐπαινοῦμεν τοὺς προσιόντας ἐκουσίως, ἐπειδὴ οὐχ οὕτως διδάσκει τό Εὐαγγέλιον» (κεφ. 4). Ἀναφέρει μάλιστα ὁ συγγραφέας τοῦ «Μαρτυρίου» καί ἕνα παράδειγμα: Κάποιος χριστιανός, ὀνόματι Κόιντος, καταγόμενος ἀπό τήν Φρυγία, παρουσιάστηκε μόνος του στό μαρτύριο, γιά νά τόν φᾶνε τά θηρία. Ὅταν ὅμως εἶδε τά θηρία δειλίασε καί τελικά ἀρνήθηκε τόν Χριστό καί θυσίασε στά εἰδῶλα...

Ὁ ἅγιος Πολύκαρπος παρέμεινε κρυμμένος στόν ἀγρό καί προσευχόταν μέρα καί νύχτα γιά ὅλους τοὺς χριστιανούς καί γιά ὅλες τίς κατά τήν οἰκουμένη εὐρισκόμενες Ἐκκλησίες. Καί αὐτό «σύνηθες ἦν αὐτῶ» (4,1), σημειώνει τό κείμενο. Πραγματικά, τί εὐλογημένη συνήθεια! Νά ἀγκαλιάζεις μέ τήν προσευχή σου ὅλο τόν κόσμο!

Τρεῖς μέρες προτοῦ συλληφθεῖ, προσευχόμενος ὁ ἅγιος εἶδε ἕνα ὄραμα: εἶδε νά καίεται τό προσκέφαλό του καί εἶπε στοὺς συντρόφους του: «Δεῖ με ζῶντα καυθῆναι» (4,2). «Θά καὼ ζωντανός»!

Ἀπό ἐκεῖνο τόν ἀγρό ὁ ἅγιος Πολύκαρπος, ἀγαπητοί μου, μετέβη σέ ἄλλο ἀγρό, γιατί οἱ εἰδωλολάτρες ἐρευνοῦσαν νά τόν συλλάβουν. Τελικά, δέν ἀνακάλυψαν τόν ἀγρό πού ἦταν κρυμμένος ὁ ἅγιος, ἀλλά συνέλαβαν δύο μικρά χριστιανόπουλα, πού τά βασάνισαν γιά νά φανερῶσουν πού εἶναι κρυμμένος ὁ Ἐπίσκοπος Πολύκαρπος. Τό ἕνα παιδί, ἂν καί βασανίστηκε πολύ, δέν πρόδωσε τόν ἅγιο, τό ἄλλο ὅμως παιδί κάμφθηκε ἀπό τά βασανιστήρια καί φανέρωσε ὅτι γνωρίζει τόν τόπο, ὅπου βρίσκεται ὁ Πολύκαρπος (κεφ. 6). Καί μέ ὁδηγό, λοιπόν, τώρα τό μικρό αὐτό παιδί οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ ἀνθύπατου τῆς Ἀσίας Κοδράτου ἦρθαν μέρα Παρασκευή, τήν Μεγάλη Παρασκευή, στόν τόπο ὅπου ἦταν κρυμμένος ὁ ἅγιος Πολύκαρπος. Ὁ ἅγιος μπορούσε καί τώρα νά φύγει σέ ἄλλον τόπο, γιά νά κρυφτεῖ ἐκεῖ, δέν ἤθελε ὅμως αὐτή τήν φορά νά φύγει. «Τό θέλημα τοῦ Θεοῦ γενέσθω» εἶπε καί παρέμεινε ἐκεῖ ὅπου βρισκόταν (7,1).

Ὅταν ὁ Πολύκαρπος εἶδε νά ἔρχεται συνοδεία γιά νά τόν συλλάβει, βγῆκε ἀπό τήν κρύπτη του καί παρουσιάστηκε μέ ἱλαρό τό πρόσωπο μπροστά στοὺς διῶκτες του καί συζήτησε μαζί τους. Ἐκεῖνοι θαύμασαν τήν ἀταραξία τοῦ ἁγίου, τήν σταθερότητά του καί τήν ἀφοβία του γιά τόν θάνατο, σέ τόσο μάλιστα μεγάλη ἡλικία. Ἐντύπωση πάλι ἔκανε ἡ εὐγένεια τοῦ γέροντα Πολυκάρπου, γιατί αὐτός εἶπε στοὺς συντρόφους του νά ἐτοιμάσουν φαγητό γιά τοὺς διῶκτες του καί νά τοὺς δώσουν νά φᾶνε καί νά πιοῦνε ὅσο θέλουν (7,2). Παρακάλεσε ὅμως τοὺς διῶκτες του νά τοῦ δώσουν προθεσμία γιά νά προσευχηθεῖ. Ἐκεῖνοι τοῦ ἐπέτρεψαν καί ὁ ἅγιος Πολύκαρπος προσευχήθηκε περίπου δύο ὥρες μέ πλήρη κατάνυξη. Ὅλοι οἱ διῶκτες του θαύμασαν γιά τό θέαμα αὐτό καί οἱ περισσό-

τεροι μάλιστα από αυτούς μετανόησαν, γιατί ήρθαν να συλλάβουν έναν τόσο σεβάσμιο άνδρα (7,2). «Όταν τέλος πάντων κατέπαυσε τήν προσευχή», λέει η διήγηση του μαρτυρίου του, αφού μνημόνευσε όλους όσους είχε γνωρίσει, μικρούς και μεγάλους, ενδόξους και αδόξους και όλες τις κατά τήν οικουμένη Έκκλησίες, οί διώκτες του τον έβαλαν να καθίσει σε ένα όνάριο και τον έφεραν μέχρι τήν πύλη τής πόλης. Ήταν δέ η ήμέρα Μέγα Σάββατο (8,1). Εκεί, στην πύλη τής πόλης, επεβίβασαν τον άγιο σε μία άμαξα, στην όποία ανέβηκαν και ο Ειρήναρχος με τον πατέρα του. Αυτοί προσπαθοῦσαν να τον μεταπέισουν και να δηλώσει τήν προσκύνησή του στον Καίσαρα. «Τί κακό να πεις, ό Καίσαρας είναι ό θεός – του έλεγαν – και να θυσιάσεις, ώστε να σωθείς;». «Δέν πρόκειται να κάνω αυτό που μέ συμβουλευετε», απάντησε ό άγιος Πολύκαρπος (8,2).

Μή δυνάμενοι, τέλος πάντων, οί άρχοντες να πείσουν τον άγιο, τον κατέβασαν από τήν άμαξα και τον όδήγησαν με τά πόδια στο στάδιο. Όταν ό Πολύκαρπος εισερχόταν στο στάδιο, άκουστηκε φωνή από τον ουρανό που του έλεγε: «Ίσχυε, Πολύκαρπε, και άνδρίζου» (9,1)! Τήν φωνή αυτή άκουσαν μόνο οί χριστιανοί. Τήν άκουσαν, ναί, αν και οί ειδωλολάτρες τάραζαν με τις φωνές τους τό στάδιο, φωνές από μανία εναντίον του Πολυκάρπου.

Στήν αρχή ό ανθύπατος προσπάθησε και αυτός με ήρεμα λόγια να πείσει τον άγιο Πολύκαρπο να άρνηθει τήν πίστη του. «Λυπήσου τήν ήλικία σου», του είπε. «Όμολόγησε πίστη στον Καίσαρα. Μετανόησε και πές: αίρε τους άθέους», δηλαδή να εξαφανιστούν οί χριστιανοί· γιατί «άθεοι» για τους ειδωλολάτρες ήταν οί χριστιανοί. Τότε ό Πολύκαρπος σήκωσε τά μάτια του και με σοβαρό ύφος είδε όλον εκείνο τον όχλο που ώρυόταν εναντίον του και αφού εξέτεινε τό χέρι του σ' αυτούς, δείγμα ότι κάτι θέλει να τους πει, ύψωσε έπειτα τά μάτια του στον ουρανό και φώναξε δυνατά: «Αίρε τους άθέους»; δηλαδή: «έξαφάνισε, ω Θεέ, τους άθέους» (9,2)! «Ήθεοι» όμως για τον Πολύκαρπο ήταν οί ειδωλολάτρες, που πραγματικά είναι άθεοι. «Όρκίσου στον Καίσαρα – του είπε πάλι ό ανθύπατος – και θά σε άπολύσω»; «βλαστήμησε τον Χριστό»...

Τότε, όταν ό ανθύπατος είπε τον φρικτό λόγο «βλαστήμησε τον Χριστό», ό άγιος Πολύκαρπος απάντησε: «Όγδόντα έξι χρόνια ύπηρετώ τον Χριστό και σε τίποτα δέν μέ έβλαψε· πώς, λοιπόν, τώρα μπορώ να βλαστημήσω τον Βασιλιά μου και Σωτήρα μου;»!

Άς προσέξουμε τους ώραίους αυτούς λόγους του άγίου Πολυκάρπου. Άς τους προσέξουμε και άς πονέσουμε: «Πώς μπορώ – είπε – να βλαστημήσω τον Χριστό μου, τον Βασιλιά μου και Σωτήρα μου; Σε τίποτα δέν μέ έβλαψε»; Και πώς, λοιπόν, τώρα έδω στην πατρίδα μας βλαστημοῦν τον Χριστό μας, μεγά-

λοι και μικροί, χωρίς μάλιστα νά τούς άπειλήσει κανείς; Και δέν άμαρτάνουν μόνο όσοι βλαστημοῦν, αλλά και όσοι τούς άκοῦμε και δέν πονάμε και δέν τούς συμβουλεύουμε, σέ κάποια άλλη στιγμή, νά μή βλαστημοῦν. Ἐς μᾶς συγχωρέσει ὁ Χριστός γιά ὅλα μας τά άμαρτήματα, και ιδιαίτερα γι' αὐτό τό μεγάλο άμάρτημα τῆς βλασφημίας.

Ἄλλά ἄς ἔρθουμε πάλι στό βίο τοῦ άγίου Πολυκάρπου: Ὁ άνθύπατος πρότεινε γιά ἄλλη μιá φορά στόν Πολύκαρπο νά ὀρκιστεῖ πίστη στόν Καίσαρα· αλλά και πάλι αντιμετώπισε τήν ἄρνηση τοῦ άγίου. «Μή ματαιοπονεῖς – τοῦ εἶπε ὁ άγιος Πολύκαρπος – και προσπαθεῖς νά μέ πείσεις νά ὀρκισθῶ στόν Καίσαρα, γιαντί σου λέω μέ παρρησία ὅτι εἶμαι χριστιανός· και ἄν θέλεις, δός μου καιρό γιά νά σου πῶ τί σημαίνει νά εἶσαι χριστιανός». «Ἄπολογήσου στόν δῆμο» τοῦ εἶπε ὁ άνθύπατος. «Σέ σένα κρίνω ἄξιο νά άπολογηθῶ», άπάντησε ὁ άγιος Πολύκαρπος, «γιαντί οἱ χριστιανοί ἔχουμε διδαχθεῖ νά άπονέμουμε τήν άρμόζουσα τιμή στις ἄρχές και τίς ἔξουσίες, πού τάχθηκαν άπό τόν Θεό, ἔφ' ὅσον αὐτό δέν μᾶς βλάπτει· σ' αὐτούς ὅμως, τούς θεατές ἐδῶ, δέν θεωρῶ ἄξιο νά άπολογηθῶ» (κεφ. 10).

Ὁ άνθύπατος τότε ἄρχισε τίς άπειλές και εἶπε: «Ἔχω θηρία και θά σέ ρίξω σ' αὐτά νά σέ φᾶνε, ἄν δέν μετανοήσεις». «Κάλεσέ τα», άπάντησε ὁ Πολύκαρπος. «Δέν ὑπάρχει λόγος νά μετανοήσω άπό τό καλό στό κακό· γιαντί τό ὀρθό εἶναι νά μετανοεῖ κανείς άπό τό κακό στό καλό». Ὁ άνθύπατος τότε άπειλήσε τόν άγιο μέ ἄλλο μαρτύριο: «Ἄν δέν φοβάσαι τά θηρία και δέν μετανοήσεις, θά διατάξω νά σέ ρίξουν στην φωτιά», τοῦ εἶπε. Και ὁ Πολύκαρπος άπάντησε: «Μέ φοβερῖεις μέ τήν φωτιά, πού καιει γιά λίγη ὥρα και σβήνει ὕστερα άπό λίγο. Ἄγνοεῖς ὅμως τήν φωτιά τῆς αἰώνιας κόλασης, πού καιει γιά τούς άσεβεῖς; Ἄλλά γιαντί άργοπορεῖς; Κάνε ὅ,τι θέλεις!» (κεφ. 11).

Αὐτά και ἄλλα περισσότερα ἔλεγε ὁ άγιος Πολύκαρπος στόν άνθύπατο. Τά ἔλεγε δέ μέ παρρησία και θάρρος και τό πρόσωπό του ἄστραφτε άπό τήν Χάρη τοῦ Θεοῦ, ὥστε νά ἐκπλήσσεται και ὁ άνθύπατος. Τέλος, ὁ άνθύπατος διέταξε τόν κήρυκα νά διαλαλήσει τρεῖς φορές στό μέσον τοῦ σταδίου: «Ὁ Πολύκαρπος ὀμολόγησε ὅτι εἶναι χριστιανός!» Και ὅταν ὁ κήρυκας ἔκανε τήν διακήρυξη αὐτή, τό πλήθος πού κατέκλυζε τό στάδιο ἄρχισε νά ὠρύεται και νά λέει: «Αὐτός εἶναι ὁ διδάσκαλος τῆς Ἀσίας, ὁ πατέρας τῶν χριστιανῶν, ὁ περιφρονητής τῶν θεῶν μας· αὐτός εἶναι πού διδάσκει νά μή θυσιάξουν, οὔτε νά προσκυνοῦν τούς θεούς μας». Ζητοῦσε δέ τό πλήθος νά ἔξαπολύσουν λέοντα ἔναντίον του. Εἶχε ὅμως περάσει ἡ ὥρα τῶν θηριομαχιῶν, γι' αὐτό και άποφασίστηκε νά ρίξουν τόν άγιο Πολύκαρπο ζωντανό στην φωτιά. Ἐτσι, θά ἔπραγ-

ματοποιεῖτο καί τό ὄραμα τοῦ καιομένου προσκεφαλαίου του, τό ὁποῖο εἶχε δεῖ ὁ ἅγιος (κεφ. 11).

Μετά τήν ἀπόφαση αὐτή ἐναντίον τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου ἄρχισαν ὅλοι, καί μάλιστα πρῶτοι οἱ Ἑβραῖοι, νά μαζεύουν φρύγανα γιά νά ανάψουν φωτιά. Ὃταν ἀνάψε ἡ φωτιά, ὁ ἅγιος ἔβγαλε τά ἱμάτιά του καί ἦταν ἕτοιμος νά ριχθεῖ σ' αὐτή. Τότε ἦρθαν οἱ βασανιστές, τοῦ ἔδεσαν τά χέρια του καί ὁ ἅγιος ἦταν ἕτοιμος γιά τό μαρτύριο. «Ὁ ἐπίσημος κριός τοῦ μεγάλου ποιμνίου ἦταν ἕτοιμος γιά τήν προσφορά, γιά ὀλοκαύτωμα στόν Θεό» (14,1). Προτοῦ ὁ ἅγιος ριχθεῖ στήν φωτιά προσευχήθηκε στόν Θεό. Ἡ διήγηση τοῦ μαρτυρίου ἀναφέρει τήν προσευχή τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου (κεφ. 24). Εἶναι πολύ ωραία. Σ' αὐτή τήν προσευχή ὁ Πολύκαρπος εὐχαριστεῖ τόν Κύριο, γιατί τόν ἀξιώνει νά μαρτυρήσει γιά τό ὄνομά Του καί τόν παρακαλεῖ νά δεχθεῖ τήν προσφορά τοῦ μαρτυρίου του. Ἡ ἀρχαία αὐτή προσευχή φαίνεται ὅτι ἐχρησιμοποιεῖτο στήν λατρεία καί διακηρύττει πίστη στήν Ἁγία Τριάδα.

Ὃταν ὁ ἅγιος Πολύκαρπος εἶπε τό «Ἀμήν» τῆς προσευχῆς του, ρίφθηκε στήν φωτιά. Τότε, ἔγινε θαῦμα. Τό θαῦμα αὐτό δέν τό εἶδαν ὅλοι, ἀλλά μόνο οἱ χριστιανοί πού βρισκόνταν στό στάδιο. Ἡ φωτιά σχημάτισε καμάρα, ὅπως τό πανί τῶν παλαιῶν πλοιαρίων ὅταν φυσάει ἄνεμος. Καί στό μέσον τῆς καμάρας βρισκόταν ὁ ἅγιος Πολύκαρπος. Ἐτσι, ἡ φωτιά δέν τόν ἀγγιζε, ἀλλά σχημάτιζε ἕνα τεῖχος γύρω ἀπό αὐτόν. Καί ἀκόμα, ἀπό τό σῶμα τοῦ ἁγίου ἔπνεε μία εὐωδία, σάν εὐῶδες θυμίαμα ἢ ἄλλο πολύτιμο ἄρωμα (κεφ. 15). Ἐπειδή λοιπόν τό σῶμα τοῦ ἁγίου δέν καιγόταν, διατάχθηκε ὁ «κομφέτορας», αὐτός δηλαδή πού φονεύει τά θηρία στό στάδιο, νά βυθίσει τό μαχαίρι στό σῶμα τοῦ ἁγίου. Καί ὅταν ὁ κομφέτορας ἔκαμε αὐτό, τότε βγῆκε πολύ αἷμα ἀπό τό σῶμα τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου, ὥστε ἔσβησε ἡ φωτιά καί πέθανε ὁ μάρτυρας. Τό γεγονός αὐτό ἔκανε ἐντύπωση στους εἰδωλολάτρες, γιατί τέτοιο συμβάν δέν ἔγινε ποτέ σ' αὐτούς (κεφ. 16).

Οἱ χριστιανοί ἤθελαν νά πάρουν τό ἅγιο σῶμα τοῦ μάρτυρα Πολυκάρπου. Οἱ εἰδωλολάτρες ὅμως παρεκάλεσαν τόν πατέρα τοῦ Εἰρηναρχοῦ, τόν Νικήτα, νά πει στόν ἄρχοντα νά μήν ἐπιτρέψει στους χριστιανούς νά πάρουν τό σῶμα τοῦ Πολυκάρπου, «μήπως ἀφήσουν τόν Ἐσταυρωμένο καί ἀρχίσουν νά σέβονται αὐτόν, μή γνωρίζοντες – λέει ὁ συγγραφέας τοῦ Μαρτυρίου – ὅτι δέν εἶναι δυνατόν ποτέ οὔτε τόν Χριστό, πού ἔπαθε γιά τήν σωτηρία μας, νά ἐγκαταλείψουμε, οὔτε ἄλλον νά λατρέψουμε ὡς Θεό». Ἐς παρατηρήσουμε δέ ὅτι γιά τήν ἀρνηση στους χριστιανούς νά πάρουν τό σῶμα τοῦ ἁγίου πρωτοστάτησαν οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ ὁποῖοι μάλιστα καί τό φρουροῦσαν, γιά νά μήν ὀρμήσουν οἱ χρι-

στιανοί και τό ἀρπάξουν (κεφ. 17). Τελικά ὁ κεντηρίωνας ἔκαψε τό σῶμα τοῦ ἁγίου, οἱ δέ χριστιανοί πῆραν τά «ὡς τιμιώτερα λίθων πολυτελῶν καί δοκιμώτερα ὑπέρ χρυσίον» (18,1) ὅστᾱ του καί κάθε ἔτος ἐόρταζαν τήν ἡμέρα τοῦ μαρτυρίου του, ἡ ὁποία ὀνομάζεται «γενέθλιος ἡμέρα» (18,2). Μαρτύρησε δέ ὁ ἅγιος Πολύκαρπος, ὅπως εἶπαμε, πιθανόν τό ἔτος 156 μ.Χ., τήν 2α τοῦ μηνός Ξανθικοῦ, δηλαδή τήν 23η Φεβρουαρίου, ἡμέρα Μ. Σάββατο καί ὥρα 8 κατά τό ἰουδαϊκό ὠρολόγιο, δηλαδή 2 μ.μ. (κεφ. 21). Ἔτσι, ὁ ἅγιος Πολύκαρπος δέν ἦταν μόνο «διδάσκαλος ἐπίσημος, ἀλλά καί μάρτυς ἔξοχος» (19,1), πού τό μαρτύριό του, λέει τό κείμενο, ἐπιθυμοῦν ὅλοι νά μιμηθοῦν (19,1).

Τό παραπάνω κείμενο, τό ὁποῖο μᾶς διηγεῖται τό μαρτύριο τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου, εἶναι μεγάλης ἀξίας. Ἡ ἀξία του ἔγκειται ὄχι μόνο στήν χάρη, μέ τήν ὁποία αὐτό εἶναι γραμμένο, ὥστε νά ὑπενθυμίζει τίς διηγήσεις τῶν Εὐαγγελίων γιά τό πάθος τοῦ Κυρίου μας· οὔτε ἀκόμη στίς λεπτομέρειες σχετικά μέ τό μαρτύριο τοῦ ἁγίου, ἀλλά καί σέ ἄλλες ἀκόμη πληροφορίες τίς ὁποῖες μᾶς δίνει. Στό κείμενο αὐτό μαρτυρεῖται ἡ τιμή τῶν χριστιανῶν στά λείψανα τῶν μαρτύρων. Εἶδαμε πόση προσπάθεια ἔκαμαν οἱ χριστιανοί γιά νά πάρουν τό σῶμα τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου καί μέ πόσο πόθο συνέλεξαν τά ὅστᾱ του, τά ὁποῖα ὁ συγγραφέας ὀνομάζει «τιμιώτερα λίθων πολυτελῶν καί δοκιμώτερα ὑπέρ χρυσίον» (18,1)! Ἀκόμη ἀπό τό κείμενο μαρτυρεῖται ἡ τιμή καί στά ἐνδύματα τῶν ἁγίων (13,2). Προσκυνοῦντες, λοιπόν, σήμερα ἐμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι τά λείψανα τῶν διαφόρων ἁγίων μας, πράττουμε ὅ,τι καί οἱ πρῶτοι χριστιανοί ἀδελφοί μας, οἱ ὁποῖοι ἀσφαλῶς δέν πλανιόνταν, γιατί διδάσκονταν ἀπό ἀποστολικούς Πατέρες. Ἄς πάψουν, λοιπόν, νά μᾶς κατηγοροῦν γιά τήν πράξη μας αὐτή οἱ προτεστάντες καί ἄς γονατίσουν καί αὐτοί μαζί μας, γιά νά προσκυνήσουν τούς τάφους καί τά λείψανα τῶν ἁγίων μας!

Ἡ τιμή καί ἡ προσκύνηση στούς μάρτυρες δέν σημαίνει εἰδωλολατρία, γιατί δέν τούς προσκυνοῦμε λατρευτικά, ὅπως τόν Θεό. Ὁ συγγραφέας τοῦ κειμένου κάνει διάκριση μεταξύ τῆς λατρείας, πού ἀνήκει στόν Χριστό καί τῆς τιμῆς, πού προσφέρεται στούς μάρτυρες. Τούς μάρτυρες τούς τιμοῦμε ἀκριβῶς γιατί ἀγάπησαν πολύ τόν Κύριο, γιατί ὑπῆρξαν πιστοί «μαθηταί καί μιμηταί τοῦ Κυρίου» (17,3) καί αὐτῶν τῶν μαρτύρων εἶθε νά γίνουμε καί ἐμεῖς «συμμαθηταί», λέει τό κείμενο (17,3)!

Ἀπό τό κείμενο αὐτό πάλι ἔχουμε τήν σπουδαία πληροφορία ὅτι, ἤδη ἀπό τά μέσα τοῦ Β΄ αἰώνα, οἱ χριστιανοί εἶχαν τήν συνήθεια νά συνέρχονται «ἐν ἀγαλλιάσει καί χαρᾷ» (18,2) κατά τήν ἐπέτειο ἡμέρα τοῦ θανάτου τοῦ μάρτυρα καί νά ἐορτάζουν τήν μνήμη του. Καί ἡ σύναξη αὐτή ἐκτός ἀπό τήν τιμή στόν ἅγιο

ἔχει καί τόν σκοπό τῆς διδασκαλίας τῶν ἐπιζώντων χριστιανῶν: Νά παραδειγματισθοῦν ἀπό τό θαυμαστό παράδειγμα τοῦ ἑορταζομένου μάρτυρα, νά ἀσκοῦνται καί αὐτοί καί νά ἐτοιμάζονται γιά μαρτύριο. Ἡ ἑορτή, λοιπόν, τοῦ μάρτυρα γίνεται «εἰς τε τήν τῶν προηθληκότων μνήμην καί τῶν μελλόντων ἀσκησίν τε καί ἐτοιμασίαν» (18,2).

Ἄξιο πάλι παρατηρήσεως εἶναι ὅτι ἡ ἡμέρα τοῦ θανάτου τοῦ μάρτυρα καλεῖται «γενέθλιος ἡμέρα» (18,2). Ἡ ἔκφραση αὐτή ἔχει τήν ἐξῆς ἔννοια: Ὁ κόσμος αὐτός εἶναι σάν μιά μεγάλη κοιλιά. Ὅταν πεθαίνουμε δέν ἐξαφανιζόμαστε, ἀλλά γεννιόμαστε σέ μιά ἄλλη ζωή. Ἄς θυμηθοῦμε καί τόν λόγο τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου πού ἔλεγε γιά τό μαρτύριό του: «Ὁ τοκετός μοι ἐπίκειται» (Ἰγνατίου πρὸς Ρωμαίους 6,1).

Ἡ ἐπιστολή τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου πρὸς Φιλιππησίους

Ὁ Εἰρηναῖος μᾶς λέει ὅτι ὁ Πολύκαρπος ἔγραψε πολλές ἐπιστολές, πού τίς ἔστειλε στίς γειτονικές Ἐκκλησίες. Δυστυχῶς ὅμως ἀπό τίς ἐπιστολές αὐτές μόνο μία σώζεται σήμερα, αὐτή πού στάλθηκε πρὸς τοὺς χριστιανούς τῶν Φιλίππων τῆς Μακεδονίας. Γιά τήν ἐπιστολή αὐτή ὁ Ἱερώνυμος λέει ὅτι εἶναι πάρα πολύ ὠφέλιμη. Μάλιστα, ἀναφέρει ὁ Ἱερώνυμος ὅτι κατὰ τήν ἐποχὴ του στήν Ἐκκλησία τῆς Ἀσίας ἡ ἐπιστολή αὐτή ἀναγινωσκόταν καί κατὰ τήν ὥρα τῆς θείας λατρείας. Ὁ μέγας Φώτιος λέει ἀκόμα ὅτι εἶναι γεμάτη ἀπό καλές νοουθεσίες, πού ἀπευθύνονται μέ ἀπλότητα καί σαφήνεια.⁴

Ὅπως μαθαίνουμε ἀπό τήν ἐπιστολή αὐτή (κεφ. 13), ἡ Ἐκκλησία τῶν Φιλίππων ζήτησε ἀπό τήν Ἐκκλησία τῆς Σμύρνης ἀντίγραφα τῶν ἐπιστολῶν τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου. Σ' αὐτή τήν αἴτηση ἄς δοῦμε τόν πόθο ἐκείνων τῶν χριστιανῶν νά μελετοῦν τά ἱερά γραπτά τῶν ἁγίων Πατέρων. Ὁ ἅγιος Πολύκαρπος, ὁ Ἐπίσκοπος τῆς Σμύρνης, ἀπέστειλε στήν Ἐκκλησία τῶν Φιλίππων τίς ἐπιστολές τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου πού εἶχε, μέ τήν εὐκαιρία δέ αὐτή ἔγραψε καί μιά προσωπική του ἐπιστολή στοὺς χριστιανούς τῶν Φιλίππων, συνοδευτικὴ τρόπον τινά τῶν ἐπιστολῶν τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου. Ἔτσι, ἔχουμε τήν πρὸς Φιλιππησίους ἐπιστολή τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου, ἡ ὁποία περιέχει σπουδαῖες νοουθεσίες γιά τήν

4. Δυστυχῶς ὅμως καί ἡ ἐπιστολή αὐτή δέν ὑπάρχει ὀλόκληρη στό ἐλληνικό κείμενο. Τό ἐλληνικό κείμενο ἔχει μόνο τά κεφ. 1-9. 2. 13, ἐνῶ ἡ ἐπιστολή περιέχει 14 κεφάλαια. Εὐτυχῶς πού ἡ λατινική μετάφραση τῆς ἐπιστολῆς διασώζεται ὀλόκληρη καί ἔτσι ἀπὸ τό λατινικό κείμενο μαθαίνουμε ὀλόκληρο τό ὄραϊο τῆς περιεχόμενου.

πνευματική ζωή. Σέ πολλά υπενθυμίζει τήν πρὸς Κορινθίους Α΄ ἐπιστολή τοῦ ἁγίου Κλήμεντος, ἀπὸ τήν ὁποία ἀναφέρει καί πολλά χωρία. Γενικά τό περιεχόμενό της εἶναι τό ἐξῆς: Στήν ἀρχή ὁ ἅγιος Πολύκαρπος ἐπαινεῖ τοὺς Φιλιππησίους χριστιανούς γιά τήν θεοσέβειά τους, μία θεοσέβεια πού δέν εἶναι τωρινή, ἀλλά παλαιά καί ἀποδεικνύει τώρα τήν ἀγάπη του πρὸς τοὺς μάρτυρες, «τούς ἐνειλιγμένους τοῖς ἁγιοπρεπέσι δεσμοῖς» (κεφ. 1). Κατόπιν ἀπευθύνει γενικές νουθεσίες, νά δουλεύουν τόν Θεό μέ φόβο καί ἀλήθεια, νά ἀπέχουν ἀπό κάθε κακία καί νά πράττουν τό καλό καί πρό παντός νά ἀγαποῦν τόν Θεό καί τόν πλησίον, γιατί «ἔχων ἀγάπην μακράν ἐστι πάσης ἁμαρτίας» (κεφ. 2-3). Εἰδικά ἔπειτα ὁ Πολύκαρπος συμβουλεύει τίς ὕπανδρες γυναῖκες νά ἀγαποῦν τοὺς ἄνδρες τους (4,2) καί τίς χῆρες συμβουλεύει νά σωφρονοῦν καί νά ἀποφεύγουν τίς διαβολές, τίς καταλαλιές καί κάθε ἁμάρτημα, γιατί εἶναι «θυσιαστήριον Θεοῦ» (4,3)!⁵ Τούς νέους ὁ ἅγιος συμβουλεύει νά προσέχουν πρό παντός τήν ἀγνοητῆτά τους καί νά χαλιναγωγοῦν τόν ἑαυτό τους· τήν δέ τάξιν τῶν παρθένων συμβουλεύει νά πολιτεύονται μέ ἄμωμη καί ἀγνή συνείδηση (5,3). Ἰδιαίτερα ὁ ἅγιος Πολύκαρπος ἐπιμένει στίς νουθεσίες του πρὸς τό ἱερατεῖο, τοὺς πρεσβυτέρους καί τοὺς διακόνους. Οἱ διάκονοι πρέπει νά εἶναι ἄμεμπτοι, ἀφιλάργυροι, ἐγκρατεῖς σέ ὅλα, εὐσπλαγχοὶ καί ἐπιμελεῖς, ἔχοντες γιά παράδειγμα τόν Κύριο (5,2). Οἱ πρεσβύτεροι, λέει ὁ ἅγιος στήν ἐπιστολή του, πρέπει νά εἶναι «εἰς πάντας ἐλεήμονες, ἐπιστρέφοντες τά ἀποπεπλανημένα, ἐπισκεπτόμενοι πάντας ἀσθενεῖς, μή ἀμελοῦντες χήρας ἢ ὄρφανοῦ ἢ πένητος... μακράν ὄντες πάσης φιλαργυρίας» (6,1). Ἀκόμη οἱ πρεσβύτεροι πρέπει νά εἶναι εὐσπλαγχοὶ καί ἐπιεικεῖς στά ἁμαρτήματα τοῦ ποιμνίου τους, «μή ἀπότομοι ἐν κρίσει, εἰδότες ὅτι πάντες ὀφειλέται ἐσμέν ἁμαρτίας», γιατί «ἂν ἐμεῖς παρακαλοῦμε τόν Κύριο νά μᾶς συγχωρέσει, πρέπει καί ἐμεῖς νά συγχωροῦμε» (κεφ. 6). Στρεφόμενος ἔπειτα ὁ ἅγιος Πολύκαρπος σ' ὄλους τοὺς χριστιανούς τοὺς προτρέπει νά ἀποφεύγουν τοὺς αἵρετικούς, οἱ ὁποῖοι ἀρνοῦνταν τήν πραγματική ἐνανθρώπηση καί τό πραγματικό πάθος τοῦ Κυρίου. Στήν ἐποχή τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου ὑπῆρχαν αἵρετικοί πού ἔλεγαν ὅτι δέν θά γίνει ἀνάσταση νεκρῶν καί κρίση. Ὅποιος κηρύττει τέτοιες διδασκαλίες, λέει ὁ ἅγιος, εἶναι «ἀντίχριστος», εἶναι «ἀπό τόν Διάβολο» καί ἀκόμη εἶναι «πρωτότοκος τοῦ Σατανᾶ» (7,2). Τίς διδασκαλίες ὅλων αὐτῶν τῶν αἵρετικῶν ὀφείλουν οἱ χριστιανοί νά τίς ἀποφεύγουν (7,2). Οἱ χριστιανοί πρέπει νά ἔχουν στήν ἐλπίδα τους στόν Κύριο (8,1) καί νά Τόν δοξάζουν, ἂν πάσχουν γιά τό ὄνομά Του (8,2), ὅπως ἔκαναν οἱ ἅγιοι μάρτυρες, πού

5. Πολύ τιμητική ἡ ἔκφραση αὐτή γιά τίς χῆρες.

ἀξιώθηκαν νά τούς γνωρίσουν προσωπικά καί νά δοῦν τήν ἀρετή τους (κεφ. 9). Ἰδιαίτερα ἐπιμένει ὁ ἅγιος στό νά προσπαθοῦν οἱ χριστιανοί νά διατηροῦν τήν ἀγάπη μεταξύ τους καί τούς συμβουλεύει νά εἶναι «ἐρασταί τῆς ἀδελφότητος» (10,1), γιατί ὅλοι οἱ χριστιανοί ἀποτελοῦν μιά ἀδελφότητα, μιά οἰκογένεια, πού λέγεται Ἐκκλησία.

Στό τέλος ὁ ἅγιος Πολύκαρπος μνημονεύει μέ θλίψη ἕναν πρεσβύτερο τῆς Ἐκκλησίας τῶν Φιλίππων, τόν Οὐάλεντα· ὁ πρεσβύτερος αὐτός ἀποδείχθηκε ἀνάξιος τῆς ἱερωσύνης, γιατί ἦταν φιλάργυρος καί πλεονέκτης (11,1). Καί ἀπό τό κακό αὐτό παράδειγμα τοῦ Οὐάλεντα παίρνει ἀφορμή ὁ ἅγιος γιά νά συμβουλέψει τούς χριστιανούς νά ἀπέχουν ἀπό τό πάθος τῆς φιλαργυρίας (11,1-2)· εὐχεται ὅμως καί γιά τόν Οὐάλεντα νά μετανοήσῃ εἰλικρινά καί νά σωθεῖ καί αὐτός καί ἡ οἰκογένειά του. Τέλος, ὁ ἅγιος εὐχεται στούς Φιλιππησίους νά εἶναι πιστοί, πρᾶοι, μακρόθυμοι καί ἄγνοί καί νά ἀξιωθοῦν μαζί μέ ὅλους ὅσους πίστευσαν στόν Κύριο νά λάβουν μέρος στήν Βασιλεία Του (κεφ. 12).⁶

Τό παλαιό αὐτό κείμενο τοῦ ἀποστολικοῦ πατέρα, τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου, τό ὁποῖο ἀναλύσαμε, ἔχει σπουδαία σημασία. Κηρύττει πίστη στήν ἐνανθρώπηση τοῦ Χριστοῦ καί τόν σωτήριο θάνατό Του (κεφ. 7) καί περιέχει ὠραίες νουθεσίες γιά κληρικούς καί λαϊκούς. Ἰδιαίτερα εἶναι σπουδαῖες οἱ συμβουλές στούς πρεσβυτέρους (κεφ. 6) καί μάλιστα ἡ συμβουλή οἱ πρεσβύτεροι νά εἶναι μέν «ζηλωταί... ἀπεχόμενοι σκανδάλων καί τῶν ψευδαδέλφων» (6,3), ἀλλά νά εἶναι καί «εὐσπλαγγνοί... μή ταχέως πιστεύοντες κατά τινος, μή ἀπότομοι ἐν κρίσει» (6,1).⁷

6. Τήν ἐπιστολή κλείνει τό 13ο κεφάλαιο, τό ὁποῖο λέει ὅτι ἀποστέλλει στούς χριστιανούς τῶν Φιλιππων ὅσες ἐπιστολές τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου εἶχαν, οἱ ὁποῖες καί συνοδεύονται μέ τήν παρούσα ἐπιστολή. Παρακαλεῖ δέ ὁ ἅγιος Πολύκαρπος νά γνωρίσουν σ' αὐτούς, ἄν μάθουν κάτι νεώτερο γιά τόν Ἰγνάτιο καί τήν συνοδεία του. Ἡ τελευταία ὅμως αὐτή παράγραφος, ὅπως καί ἡ πρώτη παράγραφος τοῦ κεφαλαίου («Ἐγράφατέ μοι καί ὑμεῖς καί Ἰγνάτιος»), προϋποθέτουν ὅτι ζοῦσε ἀκόμη ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος, ἐνῶ ἡ ἐπιστολή πού ἀναλύσαμε προϋποθέτει ὅτι μαρτύρησε ὁ ἅγιος καί τόν κατατάσσει μεταξύ τῶν «μακαρίων» (9,1). Γι' αὐτό καί φαίνεται ὡς βάσιμη ἡ προταθεῖσα ἐρμηνεία (τοῦ Harrison) ὅτι ἐδῶ ἔχουμε δύο ἐπιστολές. Τό 13ο κεφάλαιο ἀποτελεῖ ἰδιαίτερη ἐπιστολή καί γράφτηκε ὅταν ζοῦσε ἀκόμη ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος. Αὐτή ἡ μικρή ἐπιστολή, τό κεφ. 13, ἀποτελεῖ τό συνοδευτικό ἔγγραφο τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ἰγνατίου, πού ἀπέστειλε ἡ Ἐκκλησία τῆς Σμύρνης στήν Ἐκκλησία τῶν Φιλιππων. Ἡ ἄλλη, ἡ μεγάλη ἐπιστολή, ἡ ὁποία τελειώνει μέ τό 12ο κεφάλαιο, γράφτηκε μετά τό μαρτύριο τοῦ Ἰγνατίου μέ σκοπό νά προφυλάξῃ τούς Φιλιππησίους χριστιανούς ἀπό τίς αἵρέσεις (κεφ. 7). Τό 12ο κεφάλαιο ἀρμόζει γιά τέλος τῆς ἐπιστολῆς, γιατί περιέχει εὐχές, ὅπως καί πραγματικά γίνεται στό τέλος μιᾶς ἐπιστολῆς. Τήν ἰδέα αὐτή περί τῶν δύο ἐπιστολῶν φαίνεται νά ἐνισχύει καί τό γεγονός ὅτι τό 13ο κεφάλαιο σώζεται στά ἑλληνικά, ἐνῶ, ὅπως εἶδαμε, τά κεφ. 10-12 ὑπάρχουν μόνο σέ λατινική μετάφραση. Τό 14ο κεφ., πού λέει ὅτι ὡς γραφέας τῆς ἐπιστολῆς χρησιμοποιήθηκε κάποιος Κρέσκεντος, θεωρεῖται μεταγενέστερο.

7. Στήν ἐπιστολή δέν μνημονεύεται Ἐπίσκοπος, ἀλλά ἀναφέρονται μόνο πρεσβύτεροι καί διάκονοι

Ἐπίσης, πρέπει νά προσέξουμε τήν συμβουλή τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου στούς χριστιανούς νά προσεύχονται γιά τούς ἄρχοντες τοῦ κράτους, οἱ ὁποῖοι ἀσφαλῶς ἦταν εἰδωλολάτρες· νά προσεύχονται καί γιά τούς διώκτες τους καί «γιά τούς ἐχθρούς τοῦ σταυροῦ» (12,3).

Τέλος, ἄς προσπαθήσουμε ὅλοι νά ἐφαρμόσουμε αὐτόν τό λόγο τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου: «Ὅλοι νά ὑποτάσσεσθε ἀμοιβαίως ὁ ἓνας στόν ἄλλο· “τήν ἀναστροφήν ὑμῶν ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἔχοντες καλήν”, ὥστε ἀπό τά καλά σας ἔργα καί ἐσεῖς νά ἔχετε ἔπαινο καί ὁ Κύριος νά μή βλασφημεῖται ἐξ αἰτίας σας. “Οὐαί δι’ οὗ βλασφημεῖται τό ὄνομα τοῦ Κυρίου”. Νά διδάσκετε, λοιπόν, σέ ὅλους τήν νηφαλιότητα, μέ τήν ὁποία καί ἐσεῖς νά συμπεριφέρεσθε» (10,3)!

(κεφ. 5-6), γι’ αὐτό καί ὑποθέτουν μερικοί ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῶν Φιλιππῶν θά διοικεῖτο ἀπό πρεσβυτέρους.

ΟΙ «ΚΑΘΟΛΙΚΟΙ» ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Στό σύντομο αυτό και ταπεινό μου άρθρο, αγαπητοί μου αναγνώστες, θέλω να αποδείξω ότι αυτοί που τους λέμε «Καθολικούς», ή καλύτερα να τους λέμε «Φραγκολατίνους», δεν είναι Ἐκκλησία.

1. Ἡ Ἐκκλησία, ὅπως τό λέμε στό Σύμβολο τῆς Πίστεώς μας, εἶναι ΜΙΑ. Καί αὐτή ἡ ΜΙΑ Ἐκκλησία εἶναι ἡ Ὁρθόδοξη. «*Εἰς Μίαν, Ἁγίαν, Καθολικήν καί Ἀποστολικήν Ἐκκλησίαν*» ὁμολογοῦμε. Ἐάν προσέξουμε ὅμως ὅτι σ' αὐτό τό ἄρθρο τῆς Πίστεώς μας τήν Ἐκκλησία μας τήν λέμε «Καθολική». Καί τήν λέμε «Καθολική», πρῶτον μὲν, γιατί ὁ σκοπός Τῆς εἶναι ἱεραποστολικός. Ὁ σκοπός τῆς Ἐκκλησίας εἶναι νά περιλάβει στούς κόλπους Τῆς ὅλες τίς φυλές τῶν ἀνθρώπων, νά σώσει ὅλους τούς ἀνθρώπους, νά ξαπλωθεῖ σ' ὅλα τά πλάτη καί τά μήκη τῆς γῆς. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, αγαπητοί μου, εἶναι καλεσμένοι γιά τήν σωτηρία. Καί ἡ Ἐκκλησία θέλει ὅλους νά τούς κάνει μέλη Τῆς, γι' αὐτό καί ξαναλέμε καλεῖται «Καθολική». Ὅπως μᾶς λέει ὡραῖα ὁ Κύριλλος Ἱεροσολύμων «*Καθολική καλεῖται διά τό κατά πάσης εἶναι τῆς οἰκουμένης ἀπό περάτων γῆς ἕως περάτων*» (Κατηχ. 18,11). Ἡ, ὅπως μᾶς λέει πάλι ὁ Μ. Ἀθανάσιος, ἡ Ἐκκλησία καλεῖται «Καθολική», διότι «*καθόλου τοῦ κόσμου κεχυμένη ὑπάρχει*» (MPG 28,724). Δηλαδή ἡ Μία Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία λέγεται Καθολική, ἐπειδὴ εἶναι Οἰκουμενική· γιατί ὁ Κύριός μας εἶπε στούς Ἀποστόλους Του, καί δι' αὐτῶν σέ ὅλους ἐμᾶς τούς κληρικούς, νά πορευθοῦμε σέ ὅλα τά ἔθνη, νά τά εὐαγγελίσουμε καί νά τά εἰσαγάγουμε στήν Ἐκκλησία Του μέ τό ἅγιο Βάπτισμα: «*Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τά ἔθνη βαπτίζοντες αὐτούς εἰς τό ὄνομα τοῦ Πατρὸς καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος*» (Ματθ. 28,19). Ἐάν παρατηρήσουμε ὅτι τόν λόγο αὐτόν τοῦ Κυρίου τόν ἀκοῦμε στό ἱερό Μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος, γιατί ὄχι μόνο τῶν κληρικῶν ἀλλά καί κάθε πιστοῦ εἶναι καθήκον τό «πορευθέντες», ἡ ἱεραποστολή δηλαδή γιά τήν πραγματοποίηση τῆς καθολικότητος τῆς Ἐκκλησίας.

Ἀλλά ὅπως ἡ Ἐκκλησία λέγεται «Καθολική», ἐπειδὴ δέν περιορίζεται καί δέν περικλείεται σέ τόπο, ἀλλά εἶναι παντοῦ, ἔτσι λέγεται Καθολική, δεύτερον, γιατί δέν περιορίζεται καί σέ χρόνο. Ὅσο κι ἂν πολεμεῖται ἡ Ἐκκλησία, θά ὑπάρχει πάντα, μέχρι τά τέλη τῶν αἰώνων, γιατί ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός εἶπε στούς Μαθητές Του: «*Ἴδού ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος*» (Ματθ. 28,20). Καί τό Ἅγιο Πνεῦμα, ὁ Παράκλητος, τό Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, θά μένει μαζί μας «*εἰς τόν αἰῶνα*» (Ἰωάν. 14,17).

Βλέπουμε, λοιπόν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία μας εἶναι Καθολική, ἀλλά δέν πρέπει νά ὀνομάζουμε τούς Φραγκολατίνους «καθολικούς», γιατί αὐτοί δέν ἀνήκουν στήν Ὁρθόδοξη Καθολική Ἐκκλησία. Ἀλλά οὔτε καί Ρωμιοί εἶναι αὐτοί, ὥστε νά μιλάμε γιά Ρωμαιοκαθολική Ἐκκλησία. «Ρωμιοί» εἴμαστε ἐμεῖς οἱ Ὁρθόδοχοι Ἕλληνες, ὅπως

τό δηλώνουν από παλαιά και σχετικές τοπικές ονομασίες μας (Ρούμελη) ή και ονόματα προσώπων μας (Ρωμανίδης).

2. Στο άρθρο μας αυτό όμως θέλουμε να μιλήσουμε ιδιαίτερα για τό λάθος πού γίνεται να αποδίδουμε τόν όρο «Ἐκκλησία» στους Δυτικούς. Ξαναλέμε ότι τήν Ἐκκλησία τήν ἀποτελοῦν μόνο οἱ Ὁρθόδοξοι Χριστιανοί.

Τό τί καλεῖται Ἐκκλησία, ἀγαπητοί μου ἀναγνώστες, δέν μποροῦμε νά τό ἐκφράσουμε μέ ἕναν ἀπλό ὀρισμό. Λανθασμένοι εἶναι οἱ ὀρισμοί, πού δίδονταν παλαιότερα ἀλλά καί σήμερα σέ δογματικά ἐγχειρίδια, περί Ἐκκλησίας. Καί ὁ Καθηγητής Ἀνδρουτσος λέγει περί τῶν φερομένων αὐτῶν ὀρισμῶν περί Ἐκκλησίας ὅτι «εῤεῖδονται ἐπί ἡμαρτημένων προϋποθέσεων ἢ εἶναι κατά τό μᾶλλον ἢ ἧττον ἀτελεῖς» (Δογματική τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, σ. 260,1). Γι' αὐτό καί οἱ ἅγιοι Πατέρες δέν μᾶς δίνουν κανέναν ὀρισμό περί Ἐκκλησίας καί καταφεύγουν σέ σύμβολα καί εἰκόνες, παρμένες ἀπό τήν Καινή Διαθήκη, γιά νά τήν ἐκφράσουν. Ἔτσι ἡ Ἐκκλησία ἐκφράζεται μέ τήν εἰκόνα τῆς ἀμπέλου καί τῶν κλημάτων (Ἰωάν, 15,1-8), τοῦ ποιμένος καί τῶν προβάτων (Ἰωάν 10,1-16), τῆς κεφαλῆς καί τοῦ σώματος (Ἐφεσ. 1,22-23), τῆς οἰκοδομῆς (Ἐφεσ. 2,19-22), τοῦ οἴκου ἢ τῆς οἰκογενείας (Α' Τιμ. 3,15) ἢ τῆς εἰκόνας τοῦ γάμου (Ἐφεσ. 5,32).

Μᾶς κάνει πολλή καί τρομερή ἐντύπωση τό ὅτι, ἐνῶ οἱ διανοούμενοι ἔχασαν τήν πραγματική ἔννοια τῆς Ἐκκλησίας καί τήν μπέρδεψαν στόν λαό μέ τούς δικούς τους ὀρισμούς, ὅμως ὁ πιστός λαός μας, οἱ ἀγράμματες κατά κόσμον, ἀλλά πιστές γιαγούλες κράτησαν στήν καθαρή τους ψυχή τήν σωστή ἔννοια περί Ἐκκλησίας. Ἄν ἕνας ξένος Ἀθηναῖος βρεθεῖ σέ ἕνα χωριό καί ρωτήσῃ μιᾶ γιαγιά πού εἶναι ἡ Ἐκκλησία, ἡ γιαγιά θά σηκώσει τό χέρι της καί θά δείξῃ τόν Ναό τοῦ χωριοῦ. Αὐτό πραγματικά εἶναι ἡ Ἐκκλησία! Εἶναι αὐτό πού γίνεται μέσα στόν Ναό. Καί μέσα στόν Ναό τελεῖται ἡ Θεία Λειτουργία. Τήν ἔννοια τῆς Ἐκκλησίας, ἀγαπητοί μου, θά τήν νοήσουμε καί θά τήν ἀπολαύσουμε στήν Θεία Λειτουργία. Γι' αὐτό ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος ἔλεγε: «Ἐάν μή τις ἦ ἐντός τοῦ θυσιαστηρίου ὑστερεῖται τοῦ ἄρτου τοῦ Θεοῦ». (Πρός Ἐφεσίους 5,2). Κατά τόν λόγο αὐτόν τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου Ἐκκλησία εἶναι τό Θυσιαστήριο, ἡ Ἁγία Τράπεζα δηλαδή, πάνω στήν ὁποία τελεῖται ἡ Θεία Λειτουργία.

Λέγουμε λοιπόν, τελικά, ὅτι Ἐκκλησία εἶναι ἡ σύναξη τῶν πιστῶν νά τελέσουν τήν Θεία Εὐχαριστία, δηλαδή τήν Θεία Λειτουργία. Ὡς ἀπόδειξη γι' αὐτό φέρουμε τό 11ο κεφάλαιο τῆς Α' πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῆς τοῦ ἀποστόλου Παύλου. Εἶναι φανερό ὅτι στό κεφάλαιο αὐτό ὁ Ἀπόστολος μιλάει γιά τήν σύναξη τῶν πιστῶν νά τελέσουν τήν Θεία Εὐχαριστία· καί τήν σύναξη αὐτή τήν ὀνομάζει Ἐκκλησία, γιατί λέει: «Συνερχομένων ὑμῶν ἐν Ἐκκλησίᾳ ἀκούω σχίσματα ἐν ὑμῖν ὑπάρχειν» (στίχ 18).

Ἵς προσέξουμε τώρα, ἀγαπητοί ἀναγνῶστες: Ἵφοῦ Ἵκκλησία εἶναι ἡ Θεία Λειτουργία καί Ἵφοῦ τήν Θεία Λειτουργία δέν μπορούμε νά τήν τελέσουμε μέ τούς Δυτικούς – αὐτούς πού λανθασμένα λέμε «καθολικούς» –, ἄρα αὐτοί οἱ Δυτικοί δέν ἀποτελοῦν Ἵκκλησία.

3. Ἵλλά θέλω νά πῶ καί γιατί δέν πρέπει νά τελέσουμε τήν Θεία Λειτουργία μέ τούς Φραγκολατίνους Δυτικούς. Γιατί δηλαδή δέν ἐπιτρέπεται νά ἔχουμε συλλειτουργο μαζί τους. Ὁ Κύριος, στήν ἐπί τοῦ Ὅρους ὁμιλία Του, μᾶς εἶπε ὅτι δέν ἐπιτρέπεται νά προσφέρουμε τό δῶρο μας στόν Θεό, ἂν ἔχουμε διαφορές μεταξύ μας. (Ματθ. 5,23-24). Καί μέ τούς λεγομένους «καθολικούς» μᾶς χωρίζουν, χρόνια τώρα, πολλές διαφορές. Δέν εἶναι μόνο τό Filioque ἡ τό ἀλάθητο τοῦ Πάπα, ἀλλά καί τόσες ἄλλες πολλές καί πάμπολλες διαφορές σχετικά μέ τήν σωστή ἔννοια τοῦ Θεοῦ καί τήν σωστή πορεία μας σ' Αὐτόν. Οἱ Δυτικοί ἔχουν λανθασμένη ἔννοια περί Θεοῦ. Ὁ Θεός τους δέν εἶναι «ὁ Θεός τῶν Πατέρων ἡμῶν». Ἵφοῦ αὐτοί διά τοῦ δικοῦ τους αἰρετικοῦ Βαρλαάμ κήρυξαν Θεό ἄνευ θείων ἐνεργειῶν, ἡ νεολαία τους – τά ἐγγόνια τοῦ Βαρλαάμ — κήρυξε τόν «θάνατο» αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ τους, λέγοντας καί γράφοντας στά πλακάτ: Πέθανε ὁ Θεός! Καλά τοῦ τά ἔλεγε τοῦ Βαρλαάμ ὁ δικός μας ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς: «Φιλόσοφε, κηρύττεις Θεόν ἀνεέργητον, ἄρα Θεόν ἀνύπαρκτον»!!!

Δέν ἀποτελοῦν λοιπόν Ἵκκλησία οἱ λεγόμενοι «καθολικοί» καί γι' αὐτό θεωροῦμε καί πιστεύουμε ὅτι εἶναι λανθασμένες οἱ ἐκφράσεις πού λέγονται περί αὐτῶν γραπτῶς καί προφορικῶς «καθολική ἐκκλησία» ἡ «ρωμαιοκαθολική ἐκκλησία». Οἱ Φραγκολατῖνοι οὔτε Καθολικοί εἶναι, οὔτε Ρωμιοί εἶναι, οὔτε, πολύ περισσότερο, εἶναι Ἵκκλησία. Ἵπαναλαμβάνουμε ὅτι ἡ Ἵκκλησία – ἂν μιλάμε γιά τήν σωστή θεολογική της ἔννοια – εἶναι Μία καί αὐτή εἶναι ἡ Ὁρθόδοξη Ἵκκλησία. Σ' Αὐτήν ὁμολογοῦμε Πίστη, ὅταν κάθε φορά λέγουμε: «Εἰς Μίαν, Ἵγίαν, Καθολικήν καί Ἵποστολικήν Ἵκκλησίαν».

ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΟ ΕΓΚΥΚΛΙΟ ΚΗΡΥΓΜΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ

Δημητσάνα - Μεγαλόπολη, Κυριακή 3 Μαΐου 2009

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΘΕΙΑΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

33. Η ΜΝΗΜΟΝΕΥΣΗ ΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

1. Συνεχίζουμε, αγαπητοί μου χριστιανοί, τὰ κηρύγματά μας στήν Θεία Λειτουργία, τὰ ὁποῖα εἶχαμε διακόψει γιά δύο ἐβδομάδες, λόγω τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα καί τῆς ἄλλης Κυριακῆς τοῦ Ἀντίπασχα. Εἶχαμε μείνει στίς μνημονεύσεις ζώντων καί τεθνεώτων, πού κάνει ὁ Ἱερεὺς μετά τόν καθαγιασμό τῶν Τιμίων Δώρων, τήν ὥρα πού ὁ ψάλλτης ψάλλει πανηγυρικά τόν ὕμνο τῆς Παναγίας «Ἄξιόν ἐστι». Εἶναι σημαντικές οἱ μνημονεύσεις αὐτές καί μάλιστα σᾶς εἶπα στό προηγούμενο κήρυγμα ὅτι καί ἐσεῖς πρέπει νά συνοδεύετε τόν Ἱερέα μέ μνημονεύσεις τῶν δικῶν σας προσώπων.

Ἐκείνη ὅμως ἡ μνημόνευση πού πρέπει νά τήν προσέξουμε ἰδιαίτερα καί τήν ὁποία ἀκοῦτε ἀπό τόν Ἱερέα, γιατί τήν λέει ἐκφώνως, εἶναι ἡ μνημόνευση γιά τόν Ἐπίσκοπο τοῦ τόπου. «Ἐν πρώτοις», λέγει ὁ Ἱερέας, δηλαδή πρῶτα ἀπ' ὅλα, «μνήσθητι, Κύριε, τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν ...(τάδε)». Εὐχεται ὁ Ἱερέας μαζί μέ τόν λαό γιά τόν Ἐπίσκοπο νά τόν ἔχει ὁ Θεός μέ καλό ὄνομα («ἐντιμον»), νά τοῦ δίνει ὑγεία («ὕγια»), νά τοῦ δώσει πολλά ἔτη γιά νά ποιμαίνει τόν λαό του («μακροημερεύοντα»), ἀλλά προπαντός εὐχεται γι' αὐτόν νά κρατᾶ τήν ὀρθή πίστη πού παρέδωσε ὁ Ἰησοῦς Χριστός καί ἐρμήνευσαν οἱ Ἅγιοι Πατέρες («καί ὀρθοτομοῦντα τόν λόγον τῆς Σῆς ἀληθείας»). Μέ μιά λέξη ὁ Ἱερέας μέ τόν λαό εὐχονται γιά τόν Ἐπίσκοπο αὐτό πού λέγει στήν ἀρχή: Νά εἶναι «σῶος», δηλαδή ἀκέραιος σέ ὅλα, καί στά σωματικά καί στά πνευματικά.

2. Ἀλλά, χριστιανοί μου, ὑπάρχει ἓνας ἰδιαίτερος λόγος, πολύ σπουδαῖος λόγος, πού ὁ Ἱερέας, τώρα μετά τόν καθαγιασμό, μνημονεύει τόν Ἐπίσκοπο, καί μάλιστα τόν μνημονεύει ἐκφώνως, γιά νά τό ἀκούσει ὁ λαός. Ὁ Ἐπίσκοπος, αγαπητοί μου, δηλαδή ὁ Δεσπότης πού λέμε, ἐκφράζει τήν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ. Ὁ ἅγιος Κυπριανός, ὁ Ἐπίσκοπος Καρχηδόνας, λέγει καθαρά: «Ὁ Ἐπίσκοπος εἶναι στήν Ἐκκλησία καί ἡ Ἐκκλησία στόν Ἐπίσκοπο» (τό λέγει στήν ἐπιστολή του 66). Καί γιά νά δηλώσουμε λοιπόν ὅτι ἀνήκουμε στήν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ πρέπει ὅπωςδῆποτε νά μνημονεύσουμε τόν Ἐπίσκοπο. Καί τό κάνουμε αὐτό στήν Θεία Λειτουργία, τώρα, πού ἔχουμε τήν παρουσία τοῦ Χριστοῦ ἐνώπιόν μας μέ τόν καθαγιασμό τῶν Τιμίων Δώρων. Ἡ μνημόνευση δηλαδή τοῦ Ἐπισκόπου δέν εἶναι ἀπλά μία προσευχή γι' αὐτόν, ἀλλά εἶναι μία ὁμολογία ὅτι ἔχουμε ἐνότητα μαζί του καί ἔτσι λοιπόν ἀνήκουμε στήν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ. Ἡ γραμμή αὐτή, ἡ θέση αὐτή, αγαπητοί μου χριστιανοί, εἶναι πέρα γιά πέρα μιά σωστή ὀρθόδοξη ἐκκλησιολογία. Ἡ παρέκκλιση ἀπό τήν γραμμή αὐτή εἶναι καθαρά προτεσταντισμός. Οἱ Ἅγιοι Πατέρες καί συγκεκριμένα ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας, μᾶς λέγει ἀπό παλαιά: «Ἐνωθεῖτε μέ τόν Ἐπίσκοπο» (τό λέει στήν ἐπιστολή του πρὸς

Μαγνησίους). Καί ὁ ἴδιος Πατέρας μᾶς λέει: «Νά ἔχετε σχέση μέ τόν Θεό καί μέ τόν Ἐπίσκοπο». Καί «ὅποιος ἐργάζεται ἐνάντια πρός τόν Ἐπίσκοπο λατρεύει τόν διάβολο» (Τό λέει στήν ἐπιστολή του πρός Σμυρναίους). Ἐπαναλαμβάνω τό Ἐκκλησιολογικό δόγμα: Γιά νά δηλώσει ὁ χριστιανός ὅτι ἀνήκει στήν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, πρέπει νά δηλώσει τήν ἐνότητά του μέ τόν Ἐπίσκοπο τῆς ἐπαρχίας στήν ὁποία κατοικεῖ. Ὁ ἅγιος Κυπριανός Καρχηδόνας μᾶς λέγει πάλι: «Ἄν κανεῖς δέν εἶναι μέ τόν Ἐπίσκοπο, δέν εἶναι καί μέ τήν Ἐκκλησία» (τό λέγει καί αὐτό στήν ἐπιστολή 66).

3. Αὐτό ὅμως, χριστιανοί μου, τό νά μνημονεύουν δηλαδή οἱ Ἱερεῖς καί οἱ χριστιανοί μιᾶς ἐπαρχίας τόν Ἐπίσκοπό τους, γιά νά δηλώσουν μέ αὐτό ὅτι ἀνήκουν στήν καθ' ὅλου Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, προϋποθέτει ὅτι καί ὁ Ἐπίσκοπός τους εἶναι ἐνωμένος λειτουργικά μέ ὅλους τούς Ἐπισκόπους τῆς Ἐκκλησίας. Ἄν ὅμως ἕνας Ἐπίσκοπος κόψει τήν μνημόνευση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας πού ἀνήκει ἢ τοῦ Πατριάρχου, δημιουργεῖ πρόβλημα στήν ποιότητα του. Γιατί ὁ λαός τῆς ποιμένης του τόν μνημονεύει, ἐπαναλαμβάνω, γιά νά δηλώσει ὅτι ἀνήκει στήν καθ' ὅλου Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ. Ἄν ὅμως αὐτός ὁ Ἐπίσκοπος, γιατί νόμισε ἢ πίστευε ὅτι ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας του ἢ ὁ Πατριάρχης δέν ὀρθοτομοῦν καί διέκοψε γι' αὐτό τό μνημόσυνό τους, τότε, πού πάει ὁ εὐλογημένος λαός τῆς ποιμένης του, πού μνημονεύει Ἐπίσκοπο, πού ἀπέκοψε τόν ἑαυτό του ἀπό τήν Ἐκκλησία; Καί ὡς Ἐκκλησία ἐννοῶ ἐδῶ τήν Σύνοδο τῶν Ἱεραρχῶν. Ἐπειδή, λοιπόν, εἶναι ἀναγκαῖο νά ὁμολογηθεῖ ἡ ἐνότητα τοῦ Ἐπισκόπου μέ τήν Σύνοδο τῶν Ἱεραρχῶν, γιά νά ἔχει ἔτσι καί ὁ λαός του κοινωνία μαζί του, γι' αὐτό, ὅταν λειτουργεῖ ὁ Ἐπίσκοπος, μνημονεύει αὐτός πρῶτα τήν Ἱερά Σύνοδο. Εἶναι τόσο σημαντικό καί ἀναγκαῖο αὐτό, ἀγαπητοί μου, ὥστε καί ὅταν σέ μία Λειτουργία λειτουργοῦν περισσότεροι Ἐπίσκοποι, ὁ καθένας ἀπ' αὐτούς μετά τόν καθαγιασμό μνημονεύει τήν Ἱερά Σύνοδο, γιά νά δηλώσει τήν ἐνότητά του μέ τήν Ἐκκλησία.

4. Ἀλλά στίς μνημονεύσεις πού κάνει ὁ Ἱερεὺς μνημονεύει, ὅπως λέει ἡ εὐχή, καί «παντός ἱερατικοῦ καί μοναχικοῦ τάγματος». Ἀλλά ποιό εἶναι τό «ἱερατικό τάγμα»; Δέν εἶναι μόνον οἱ Ἐπίσκοποι, οἱ Ἱερεῖς καί οἱ Διάκονοι, ἀλλά καί οἱ βοηθοί τους: Οἱ ἀναγνώστες καί οἱ ψάλτες, οἱ ὁποῖοι κανονικά πρέπει νά ἔχουν ἀρχιερατική χειροθεσία γιά τό ἔργο πού κάνουν, γιατί λειτουργοῦν καί αὐτοί τόν Κύριο μέ τό διακόνημά τους καί ἀνήκουν λοιπόν στό «ἱερατικό τάγμα». Ἡ εὐχή λέγει ἀκόμα καί γιά τό «μοναχικό τάγμα». Εἶναι οἱ εὐλογημένοι μοναχοί καί μοναχές μας, αὐτοί πού εἶναι ἀπόλυτα δοσμένοι στόν Θεό καί ἀγαποῦν πραγματικά τόν κόσμο, γιατί τόν σώζουν μέ τό νά προσεύχονται γι' αὐτόν. «Ἄν ἐρημώσουν τά μοναστήρια, θά ἔλθει τό τέλος τοῦ κόσμου», εἶπε ὁ ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλός.

Ὅλη ἡ εὐχή τοῦ Ἱερέα μέ τίς μνημονεύσεις τελειώνει μέ τήν ἐκφώνηση: «Καί δός ἡμῖν, Δέσποτα, ἐν ἐνί στόματι καί μιᾷ καρδίᾳ δοξάζειν...». Ἡ μνημόνευση ὅλων πού κάναμε, πρέπει νά μᾶς φέρει καί τήν ἐνότητά μας μέ ὅλους, ὥστε μέ μιᾷ καρδίᾳ καί μ' ἕνα στόμα νά δοξάζουμε τόν Θεό. Αὐτό εἶναι πάντοτε ἀπαραίτητο γιά νά ἀκούγεται ἡ προσευχή μας, ἀλλά περισσότερο ἀπαραίτητο καί ἀναγκαῖο εἶναι τώρα, σέ αὐτό τό σημεῖο τῆς Λειτουργίας, πού πᾶμε γιά τήν Θεία Κοινωνία.

Μέ πολλές εὐχές – † Ὁ Μητροπολίτης Γόρτυνος καί Μεγαλοπόλεως Ἱερεμίας

ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΟ ΕΓΚΥΚΛΙΟ ΚΗΡΥΓΜΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ

Δημητσάνα - Μεγαλόπολη, Κυριακή 10 Μαΐου 2009

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΘΕΙΑΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

34. ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΘΕΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΑ (α)

1. Ἐρμηνεύοντας τήν Θεία Λειτουργία, ἀδελφοί μου χριστιανοί, βρισκόμαστε στό τμημα ἐκεῖνο πού ἀναφέρεται στήν Θεία Κοινωνία. Βρισκόμαστε δηλαδή στό σπουδαιότερο σημείο, γιατί ὅλα ὅσα ἔγιναν μέχρι τώρα στήν Θεία Λειτουργία, ἔγιναν γιά τήν Θεία Κοινωνία. Ναί, ἀγαπητοί μου! Ἡ Θεία Λειτουργία γίνεται γιά τήν Θεία Κοινωνία. Λένε μερικοί: Δέν πάω στή Λειτουργία. Κάνω τήν προσευχή μου σπίτι μου. Ναί, ἀλλά ἡ Θεία Λειτουργία δέν εἶναι μιά ἀπλή προσευχή, εἶναι Τραπέζι! Εἶναι φαγητό. Ἡ Θεία Λειτουργία γίνεται γιά νά ἀκούσουμε «Λάβετε, φάγετε» καί «Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες». Ἡ Θεία Λειτουργία γίνεται γιά νά βγεῖ ὁ Ἱερέας στήν Ὁραία Πύλη κρατώντας τό Ἅγιο Ποτήριο καί νά πεῖ: «Προσέλθετε» ἔλατε δηλαδή νά κοινωνήσετε τό Σῶμα καί τό Αἷμα τοῦ Χριστοῦ! Σ' αὐτό, λοιπόν τό τμημα, σ' αὐτό πού πάει πρὸς τήν Θεία Κοινωνία, βρισκόμαστε τώρα στήν ἐρμηνεία τῆς Θείας Λειτουργίας.

2. Καί ἐπειδὴ τώρα ἀρχίζει νέο τμημα, ἀρχίζει τό τμημα αὐτό μέ θεία εὐλογία. Στρεφόμενος λοιπόν ὁ Ἱερέας στόν λαό καί κρατώντας τόν Τίμιο Σταυρό λέγει: «Καί ἔσται τά ἐλέη τοῦ μεγάλου Θεοῦ καί Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετά πάντων ὑμῶν». Καί εὐλογεῖ διά τοῦ Σταυροῦ τόν λαό.

Τά ὅσα ἀκούονται τώρα παρακάτω εἶναι σχετικά μέ τήν Θεία Κοινωνία. Ἀλλά πρῶτα ἀναφέρονται δύο προλογικά αἰτήματα. Τό ἓνα εἶναι γιά τά Τίμια Δῶρα, πού εἶναι πάνω στήν Ἁγία Τράπεζα. Εἶναι μιά δέηση πρὸς τόν Θεό, γιά νά διαφυλαχθοῦν ἀπό κάποια ζημιά: Ποιά ζημιά; Εἴτε νά διασαλευθεῖ καί νά χυθεῖ τό ἅγιο Ποτήριο μέ κάποιο ἀπρόοπτο σεισμό· εἴτε κάποιος ἀπρόσεκτος νά ἀκουμπήσει πάνω στό ἅγιο Δισκάριο καί νά πέσουν οἱ θεῖοι Μαργαρίτες τοῦ παναγίου Σώματος τοῦ Χριστοῦ· εἴτε, τέλος πάντων, νά πέσει μέσα στό ἅγιο Ποτήριο κανένα ζωυφιο, ὅπως αὐτό ἦταν εὐκολο νά συμβεῖ τότε παλαιά στίς κατακόμβες. Ἔτσι λοιπόν λέγει ὁ Ἱερέας: «Ἵπέρ τῶν προσκομισθέντων καί ἁγιασθέντων τιμίων Δώρων, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν».

Τό ἄλλο προλογικό αἶτημα, προτοῦ νά πᾶμε πρὸς τήν Θεία Κοινωνία, εἶναι νά δεχθεῖ ὁ Θεός στό οὐράνιο Θυσιαστήριο τήν Θυσία πού τοῦ προσφέραμε καί νά μᾶς στείλει, νά μᾶς «ἀντικαταπέμψῃ», ὅπως λέγει ἡ δέηση, τήν Θεία του Χάρη. Ναί, ἀγαπητοί μου! Στήν Θεία Λειτουργία προσφέραμε στόν Θεό Πατέρα τήν Θυσία τοῦ Υἱοῦ Του, αὐτή πού ὁ Ἰησοῦς Χριστός πρόσφερε γιά μᾶς στόν Γολγοθά. Μέ αὐτή

τήν Θυσία μόνο εὐαρεστεῖται ὁ Θεός, μέ τήν Θυσία τοῦ Υἱοῦ του. Μόνο αὐτή ἡ Θυσία δίνει τήν ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν μας καί μόνο αὐτή μᾶς ἐνώνει μέ τόν Θεό. Λέγει, λοιπόν, ὁ Ἱερέας στόν Θεό: «Ὅπως ὁ φιλόανθρωπος Θεός ἡμῶν, ὁ προσδεξάμενος αὐτά (δηλαδή, τά Ἅγια Δῶρα) εἰς τό ἅγιον καί ὑπερουράνιον καί νοερόν αὐτοῦ Θυσιαστήριον, εἰς ὁσμὴν εὐωδίας πνευματικῆς, ἀντικαταπέμψη ἡμῖν τήν Θεῖαν Χάριν καί τήν δωρεάν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δεηθῶμεν».

3. Καί τώρα, μετά ἀπό αὐτά τά προλογικά, προχωρᾶμε γιά τήν ἐτοιμασία μας πρός τήν Θεία Κοινωνία. Γιά νά κοινωνήσουμε, ἀγαπητοί μου, τό Σῶμα καί τό Αἷμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μας τό πρῶτο καί τό κύριο πού πρέπει νά κάνουμε εἶναι νά παραδώσουμε τόν ἑαυτό μας σ' Αὐτόν. Νά νοιώθουμε ὅτι εἴμαστε δικοί Του. Γιατί μόνο τότε θά ἔχουμε δικαίωμα στό Τραπέζι του! Ἔτσι λοιπόν ὁ Ἱερέας, τώρα πού πᾶμε γιά τήν Θεία Κοινωνία λέγει τήν προτροπή «Τήν ἐνότητα τῆς πίστεως», πού καταλήγει στό «ἑαυτούς καί ἀλλήλους καί πᾶσαν τήν ζωὴν ἡμῶν Χριστῶ τῷ Θεῷ παραθώμεθα». Νά παραδώσουμε, δηλαδή, τόν ἑαυτό μας στό Χριστό. Εἶναι βασικό αὐτό τώρα πού προχωρᾶμε πρός τήν Θεία Κοινωνία. Καί ἐπειδή εἶναι βασικό, γι' αὐτό καί ὁ Ἱερέας λέγει τώρα μία ωραία εὐχή γιά τήν Θεία Κοινωνία, πού ἀρχίζει μέ αὐτό ἀκριβῶς πού εἶπαμε, τό νά παραδώσουμε δηλαδή τόν ἑαυτό μας στόν Θεό. Λέγει: «Σοί παρακατατιθέμεθα τήν ζωὴν ἡμῶν ἅπασαν καί τήν ἐλπίδα Δέστοτα Φιλάνθρωπε...». Λέγει δέ παρακάτω ἡ εὐχή νά μᾶς ἀξιώσει ὁ Θεός νά κοινωνήσουμε τά Ἄχραντα Μυστήρια – ἀκοῦστε τώρα γιατί κοινωνᾶμε –: «Εἰς ἄφεςιν ἁμαρτιῶν», γιά νά μᾶς συγχωρεθοῦν δηλαδή τά ἁμαρτήματά μας: «εἰς Πνεύματος Ἁγίου Κοινωνίαν», γιά νά ἀποκτήσουμε τή Χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος: «εἰς βασιλείας οὐρανῶν κληρονομίαν», γιά νά κερδίσουμε τήν αἰώνια ζωή, τόν γλυκό Παράδεισο. Γιατί ὁ Χριστός μᾶς τό εἶπε καθαρά: «Ἐάν μή φάγητε τήν Σάρκα τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καί πίνητε αὐτοῦ τό Αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς» (Ἰωάν. 6,53). Καί ἀκόμη κοινωνᾶμε γιά νά ἔχουμε παρρησία στόν Θεό μέ τήν προσευχή μας σ' Αὐτόν. «Εἰς παρρησίαν τήν πρός σέ», λέγει ὁ Ἱερέας. Γιά νά μᾶς ἔρθουν ὅμως μέ τήν Θεία Κοινωνία ὅλα αὐτά τά ἀγαθά, ἀγαπητοί μου, πρέπει νά κοινωνᾶμε «μετά καθαρῶ συνειδότος», μέ καθαρὴ δηλαδή τήν καρδιά, ὅπως τό εἶπε στήν ἀρχὴ ἡ εὐχή. Διαφορετικά, ἡ Θεία Κοινωνία ἀποβαίνει εἰς «κρίμα» καί «εἰς κατάκριμα», ὅπως λέγει στό τέλος ἡ εὐχή.

Ἀλλά εἶναι καί ἄλλες εὐχές πού λέγει ὁ Ἱερέας ὡς προετοιμασία γιά τήν Θεία Κοινωνία, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί. Δέν ἀρκεῖ ὅμως ὁ χρόνος νά τίς ποῦμε τώρα. Θά συνεχίσουμε στό ἐπόμενο κήρυγμά μας.

Μέ πολλές εὐχές καί ἀγάπη Χριστοῦ

† Ὁ Μητροπολίτης Γόρτυνος καί Μεγαλοπόλεως Ἱερεμίας

ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΟ ΕΓΚΥΚΛΙΟ ΚΗΡΥΓΜΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ

Δημητσάνα - Μεγαλόπολη, Κυριακή 17 Μαΐου 2009

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΘΕΙΑΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

35. ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΘΕΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΑ (6)

1. Έρμηνεύοντας σύντομα τήν Θεία Λειτουργία, ἀδελφοί χριστιανοί, φθάσαμε στήν προετοιμασία γιά τήν Θεία Κοινωνία. Αυτό εἶναι τό τέλος τῆς Θείας Λειτουργίας, ἡ Θεία Κοινωνία. "Όλα ἔγιναν γιά τήν Θεία Κοινωνία, γιά νά μετὰσχουμε στό Τραπέζι τοῦ Θεοῦ, πού ἔχει πάνω του τήν Θεία Τροφή, τό Σῶμα καί τό Αἷμα τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλά πρέπει νά κοινωνοῦμε ἐνσυνείδητα, νά νοιώθουμε δηλαδή τί κάνουμε ἐκείνη τήν στιγμή. Καί πρέπει νά κοινωνοῦμε μέ καθαρή τήν καρδιά, γιά νά μᾶς ὠφελήσει ἡ Θεία Κοινωνία, γιά νά μᾶς γίνει «εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καί εἰς ζωὴν αἰώνιον καί ἀθάνατον». Γι' αὐτό λοιπόν καί ἡ Ἐκκλησία καθόρισε – ὅπως εἴπαμε καί στό προηγούμενο κήρυγμά μας – τότε πού στήν Θεία Λειτουργία πᾶμε γιά τήν Θεία Κοινωνία, νά λέγονται εὐχές πού ἀναφέρονται σέ μιά καλή καί σωστή προετοιμασία γι' αὐτήν. Οἱ εὐχές αὐτές εἶναι τέσσερις. Γιά τήν πρώτη εὐχή σᾶς μίλησα στό προηγούμενο κήρυγμα. Ἡ εὐχή αὐτή γιά τήν Θεία Κοινωνία προϋποθέτει τό νά παραδώσουμε τόν ἑαυτό μας στόν Θεό· γι' αὐτό καί ὁ Ἱερέας εἶπε ἐκφώνως «Χριστῶ τῷ Θεῷ παραθώμεθα» καί συνέχισε ἔπειτα μέ τήν εὐχή: «Σοί παρακατιθέμεθα τήν ζωὴν ἡμῶν ἅπασαν».

2. Ἡ ἄλλη εὐχή - προσευχή πού ἀναφέρεται στήν Θεία Κοινωνία εἶναι τό «Πάτερ ἡμῶν». Σκεφθήκατε, ἀδελφοί μου χριστιανοί, γιατί στήν Θεία Λειτουργία λέμε τό «Πάτερ ἡμῶν» τώρα στήν θέση αὐτή, πού σχεδόν εἶναι τό τέλος τῆς Θείας Λειτουργίας; Λέμε τό «Πάτερ ἡμῶν» στήν θέση αὐτή ἀκριβῶς γιατί σχετίζεται μέ τήν Θεία Κοινωνία. Στό «Πάτερ ἡμῶν» λέμε τό αἶτημα «τόν ἄρτον ἡμῶν τόν ἐπιούσιον». Ζητᾶμε δηλαδή τό Ψωμί, πού εἶναι ἀναγκαῖο γιά νά ζήσουμε. Οἱ ἅγιοι Πατέρες ἐρμήνευσαν ὅτι αὐτό τό αἶτημα «τόν ἄρτον ἡμῶν τόν ἐπιούσιον», πού ζητᾶμε ἀπό τόν Θεό, εἶναι ἡ Θεία Κοινωνία. Ὁ ἴδιος ὁ Χριστός εἶπε γιά τόν Ἐαυτό Του: «Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν, ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς». Καί στήν συνέχεια εἶπε: «Ὅποιος φάγει ἀπό αὐτόν τόν ἄρτο, θά ζήσει γιά πάντα» (Ἰωάν. 6,51). Ἔτσι, λοιπόν, στό αἶτημα «Τόν ἄρτον ἡμῶν τόν ἐπιούσιον» ἡ Ἐκκλησία εἶδε τήν Θεία Κοινωνία καί γι' αὐτό ἔβαλε τό «Πάτερ ἡμῶν» σ' αὐτή τήν θέση, τώρα πού πᾶμε γιά τήν Θεία Κοινωνία. Καί προσέξτε, χριστιανοί μου, τί εἶναι ἡ Θεία Κοινωνία, κατά τό αἶτημα αὐτό. Εἶναι «ἐπιούσια» Τροφή. Δηλαδή, εἶναι Τροφή οὐσιαστική, ἀναγκαῖα γιά τήν ζωή μας, τήν πραγματική μας ζωή ἐννοῶ. Ναί, χριστιανοί μου! Μόνο μέ τήν Θεία Κοινωνία θά μπορούμε νά «στα-

θοῦμε στά πόδια μας» καί νά εἴμαστε δυνατοί στήν πίστη, γιά νά «βγάλουμε πέρα» τά τόσα προβλήματα πού ἔχει ἡ ζωή.

3. Ἡ ἄλλη εὐχή, πού ἀναφέρεται καί αὐτή στήν Θεία Κοινωνία καί θεωρεῖται ὡς προετοιμασία γι' αὐτήν, εἶναι ἡ λεγόμενη εὐχή τῆς «Κεφαλοκλισίας». Δηλαδή, ὁ Ἱερέας, ἀφοῦ πεῖ «τάς κεφαλάς ἡμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνομεν», διαβάζει ἔπειτα τήν εὐχή αὐτή. Ἦς προσέξουμε ὅτι γιά νά κοινωνήσουμε πρέπει πρῶτα νά δηλώσουμε τήν ὑποταγή μας στόν Χριστό. Πρέπει πρῶτα «Τάς κεφαλάς ἡμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνομεν». Καί αὐτό τό ὑποσχόμαστε, γιατί ὁ Ψάλτης, πού εἶναι τό στόμα τοῦ λαοῦ, λέει: «Σοί Κύριε». Δηλαδή, ναι σέ Σένα ὑποτάσσομαι, Θεέ μου, καί τό δηλώνω αὐτό μέ τήν κλίση τῆς κεφαλῆς μου. Καί στήν πρώτη εὐχή προετοιμασίας γιά τήν Θεία Κοινωνία, πού μᾶς ζητοῦσε νά παραδώσουμε τήν ζωή μας στόν Χριστό, καί σέ τούτη τήν εὐχή, πού μᾶς ζητάει νά ὑποταχθοῦμε στόν Χριστό, ἐμεῖς ἀπαντᾶμε καί στά δύο μέ τό «Σοί Κύριε». Δηλαδή, σέ Σένα καί μόνο σέ Σένα ὑποτάσσομαι, ὦ Θεέ, καί σέ κανέναν ἄλλον. Εἶναι ὠραία καί δυνατή ἡ φράση, πού λέει ὁ Ἱερέας στόν Θεό γιά τούς πιστούς σ' αὐτήν ἐδῶ τήν εὐχή τῆς κεφαλοκλισίας: «Οὐ γάρ ἔκλιναν σαρκί καί αἵματι, ἀλλά Σύ τῷ φοβερῷ Θεῷ»!

Καί ἡ εὐχή αὐτή εἶπαμε ἀναφέρεται στήν Θεία Κοινωνία. Ὁ Ἱερέας εὐχεται στόν Θεό γιά τούς πιστούς πού θά κοινωνήσουν καί λέει: «Πᾶσιν εἰς ἀγαθόν ἐξομάλισον κατά τήν ἐκάστου ἰδίαν χρείαν». Δηλαδή, σάν νά λέει: Κάνε, Θεέ, ἡ Θεία Κοινωνία πού θά λάβουν τά παιδιά σου νά ἐξομαλύνει («ἐξομάλυσον») ὅλες τίς ἀνάγκες τους. Καί τό λέει παρακάτω πιό συγκεκριμένα: Ἦν αὐτοί θά ταξιδέψουν στήν θάλασσα νά εἶσαι μαζί τους· «Τοῖς πλέουσι σύμπλευσον». Ἦν θά ὁδοιπορήσουν σέ ἐπικίνδυνους δρόμους νά τούς εἶσαι συνοδοιπόρος· «Τοῖς ὁδοιποροῦσι συνόδευσον». Ἦν εἶναι ἄρρωστοι ἀπό κάποια σωματική ἀσθένεια, θεράπευσέ τους· «Τούς νοσοῦντας ἴασαι, ὁ ἰατρός τῶν ψυχῶν καί τῶν σωματῶν ἡμῶν». Θυμᾶται κανείς ἐδῶ αὐτό πού λέγεται γιά τούς Ἰσραηλιῆτες, πού ὁδοιποροῦσαν στήν ἔρημο. Ἦν τρωγαν τό Μάνα, πού τούς ἔπεφτε ἀπό τόν οὐρανό, μιά τροφή πού προεικόνιζε τήν Θεία Κοινωνία. Καί τρώγοντας ὁ κάθε Ἰσραηλίτης τό Μάνα τοῦ μετατρέποταν σέ γεύση τῆς τροφῆς πού ἐπιθυμοῦσε. Καί ἐδῶ σέ μᾶς ἡ Θεία Κοινωνία γίνεται: «Τοῖς πλέουσι σύμπλευσον· τοῖς ὁδοιποροῦσι συνόδευσον· τούς νοσοῦντας ἴασαι, ὁ ἰατρός τῶν ψυχῶν καί τῶν σωματῶν ἡμῶν»!

Ἄλλά, ἀδελφοί μου χριστιανοί, ἀπομένει καί μία ἄλλη εὐχή ὡς προετοιμασία γιά τήν Θεία Κοινωνία. Καί ἓνα πολύ σπουδαῖο τροπάριο ἀκόμη. Θά μιλήσω ὅμως γι' αὐτά στό ἐπόμενο κήρυγμα.

Μέ πολλές εὐχές καί ἀγάπη Χριστοῦ

† Ὁ Μητροπολίτης Γόρτυνος καί Μεγαλοπόλεως Ἱερεμίας

ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΟ ΕΓΚΥΚΛΙΟ ΚΗΡΥΓΜΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ

Δημητσάνα - Μεγαλόπολη, Κυριακή 24 Μαΐου 2009

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΘΕΙΑΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

36. ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΘΕΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΑ (γ)

1. Τό πιό ώραϊο καί τό πιό ἅγιο, ἀγαπητοί μου χριστιανοί, πού γίνεται κάτω στήν γῆ εἶναι ἡ Θεία Λειτουργία. Ὡς φωτίσει ὁ Θεός τόν νοῦ μας νά νοήσουμε τό μεγαλεῖο Τῆς καί τότε θά εἶμαστε πραγματικά εὐτυχημένοι.

Λέγαμε καί ἄλλοτε ὅτι ἡ Θεία Λειτουργία δέν εἶναι ἀπλῶς μία προσευχή, πού μπορούμε νά τήν κάνουμε καί σπίτι μας, ἀλλά εἶναι συμμετοχή στό Τραπέζι τοῦ Θεοῦ. Ἡ Θεία Λειτουργία εἶναι τό «*Λάβετε, φάγετε*» καί τό «*Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες*». Ἡ Θεία Λειτουργία γίνεται γιά νά βγεῖ ὁ Ἱερέας μπροστά στήν Ὁραία Πύλη κρατώντας τό Ἅγιο Ποτήριο καί νά πεῖ: «*Μετά φόβου Θεοῦ, πίστεως καί ἀγάπης προσέλθετε*». Δηλαδή ἡ Θεία Λειτουργία γίνεται γιά τήν Θεία Κοινωνία. Γιά νά κοινωνήσουμε τό Σῶμα καί τό Αἷμα τοῦ Χριστοῦ μας. Καί ἐρμηνεύοντας ἐμεῖς στά ταπεινά μας αὐτά κηρύγματα τήν Θεία Λειτουργία φτάσαμε, μέ τήν Χάρη τοῦ Θεοῦ, σ' αὐτό τό τμήμα πού πάει πρός τήν Θεία Κοινωνία. Εἶπαμε δέ στά προηγούμενα κηρύγματά μας ὅτι ἡ Θεία Λειτουργία μᾶς προετοιμάζει μέ τίς εὐχές τῆς γιά νά γευθοῦμε τήν Θεία Κοινωνία. Βλέπετε λοιπόν, χριστιανοί μου, ὅτι δέν εἶναι καθόλου σωστό, αὐτό πού δυστυχῶς γίνεται, τό νά ἔρχονται οἱ χριστιανοί στά τελευταῖα τῆς Θείας Λειτουργίας, ὅταν κοινωνάει ὁ παπᾶς τόν λαό, καί νά θέλουν νά κοινωνήσουν. Πρέπει νά παρακολουθοῦμε πρῶτα τήν Θεία Λειτουργία καί ἔπειτα νά κοινωνᾶμε. Γιατί ἡ Θεία Λειτουργία, εἶπαμε, ὅτι μᾶς προετοιμάζει μέ τίς εὐχές τῆς γιά τήν Θεία Κοινωνία. Κι ἂν δέν εἶμαστε σ' αὐτό τό τμήμα τῆς προετοιμασίας, πῶς ἔπειτα νά κοινωνήσουμε;

Μέχρι τώρα εἶπαμε γιά τρεῖς εὐχές-προσευχές, πού λέγει ὁ Ἱερέας παρακαλῶντας τόν Θεό νά κοινωνήσουμε ἀξίως τά Ὑψίστα Μυστήρια. Γιατί, χριστιανοί μου, ἂν δέν κοινωνήσουμε ὅπως πρέπει, ἡ Θεία Κοινωνία μᾶς ἀποβαίνει «*εἰς κρῖμα καί εἰς κατάκριμα*». Κοινωνήσε καί ὁ Ἰούδας τήν Μεγάλη Πέμπτη, ἀλλά δέν τόν ὠφέλησε καθόλου ἡ κοινωνία αὐτή. Γιατί μετά ἀπό τήν Θεία Κοινωνία – τί φοβερό πού εἶναι αὐτό ! – πρόδωσε τόν Χριστό καί στήν συνέχεια αὐτοκτόνησε. Μιλήσαμε λοιπόν γιά τίς δύο εὐχές πού εἶπε ὁ Ἱερέας στόν Θεό γιά νά κοινωνήσουμε ἀξίως, ἀλλά εἶπαμε καί γιά τήν ἄλλη προσευχή, γιά τό «*Πάτερ ἡμῶν*», πού λέει ὁ λαός: γιατί καί τό «*Πάτερ ἡμῶν*», εἶπαμε, ἀναφέρεται στήν Θεία Κοινωνία, γιατί ὁ «*ἐπιούσιος ἄρτος*», πού λέει, δηλαδή ἡ οὐσιαστική τροφή μας, εἶναι ἡ Θεία Κοινωνία.

2. Σήμερα, ἀγαπητοί μου, θά σᾶς πῶ γιά μιά ἄλλη εὐχή καί ἓνα ἄλλο τροπάριο πού λέμε σάν προετοιμασία γιά τήν Θεία Κοινωνία. Ὅταν ὁ Ἱερέας λέει δυνατά

«Πρόσχωμεν· τά Ἅγια τοῖς ἁγίοις», ὁ λαός διὰ τοῦ ψάλτου ἀπαντᾷ: «Εἷς ἅγιος, εἷς Κύριος, Ἰησοῦς Χριστός...». Δηλαδή ὁ Ἱερέας, εἶπε, ὅτι πρέπει νά εἴμαστε καλά προετοιμασμένοι, ὅτι πρέπει νά εἴμαστε «ἅγιοι», γιά νά πάρουμε τά «Ἅγια». Αὐτό σημαίνει «τά Ἅγια τοῖς ἁγίοις». Ἀλλά ποιός εἶναι ἅγιος, χριστιανοί μου; Ὅλοι κά-νουμε τόν ἀγώνα μας ν' ἁγιάσουμε, ἀλλά μᾶς πολεμáει ὁ τρισκατάρατος. Γι' αὐτό, ὅπως εἶπαμε, ὁ ψάλτης λέει: «Ἐνας εἶναι Ἅγιος, ἕνας εἶναι Κύριος, ὁ Ἰησοῦς Χρι-στός». Προτοῦ λοιπόν ὁ Ἱερέας πεῖ αὐτή τήν μεγαλόπρεπη κραυγή «τά Ἅγια τοῖς ἁγίοις», λέει μιά εὐχή στήν ὁποία, ἀκοῦστε – ἀκοῦστε τό περίεργο καί τό ὠραῖο: Σ' αὐτήν τήν εὐχή ὁ Ἱερέας παρακαλεῖ τόν Χριστό, πού εἶναι ἐδῶ παρών («καί ὧδε ἡμῖν ἀοράτως συνών», λέει), τόν παρακαλεῖ, λέω, νά κοινωνήσει. Αὐτός ὁ Ἰδιος ἐμᾶς τούς Ἱερεῖς, ἀλλά καί ἐμεῖς οἱ Ἱερεῖς, σάν ἀντιπρόσωποί Του, νά κοινωνήσουμε ὅλους ἐσᾶς τούς λαϊκούς. Δηλαδή, ἐμᾶς τούς Ἱερεῖς μᾶς κοινωνάει ὁ Ἰδιος ὁ Χρι-στός!, ὅπως ἔτσι κοινωνήσε τήν Μεγάλη Πέμπτη καί τούς μαθητές Του. Καί ἐμεῖς οἱ Ἱερεῖς ἔπειτα, σάν ἀντιπρόσωποι τοῦ Χριστοῦ, κοινωνᾶμε ἐσᾶς τούς λαϊκούς. Ἀκοῦστε πῶς τό λέει ἡ εὐχή: «Καί καταξίωσον – λέει ὁ Ἱερέας – τῆ κραταιᾷ σου χειρὶ μεταδοῦναι ἡμῖν (σέ μᾶς τούς Ἱερεῖς) τοῦ Ἀχράντου Σώματός Σου καί τοῦ Τιμίου Αἵματος καί δι' ἡμῶν (ἀπό μᾶς τούς Ἱερεῖς) παντί τῷ λαῷ»!

3. Ἀλλά εἶναι πολύ ὠραῖο καί φοβερό τό ἄλλο τροπάριο πού λέμε πρὶν ἀπό τήν Θεία Κοινωνία. Τό τροπάριο αὐτό τό λέει καί ὁ Ἱερέας προτοῦ νά κοινωνήσει, ἀλλά τό λέ-ει καί ὁ ψάλτης, ὅταν κοινωνάει ὁ λαός. Εἶναι τό «Τοῦ Δείπνου Σου τοῦ Μυστικοῦ σή-μερον, Υἱέ Θεοῦ, κοινωνόν με παράλαβε...». Τό εἶπα πολύ ὠραῖο καί φοβερό τό τροπά-ριο αὐτό, γιατί σ' αὐτό δίνουμε ἕναν ὄρκο στόν Χριστό. Ὁ ὄρκος μας εἶναι: «Οὐ μή γάρ τοῖς ἐχθροῖς Σου τό μυστήριον εἶπω, οὐ φίλημά Σοι δώσω, καθάπερ ὁ Ἰούδας»! Τό πρῶτο, τό «Οὐ μή γάρ τοῖς ἐχθροῖς Σου τό μυστήριον εἶπω», εἶναι παρμένο ἀπό τήν Παλαιά Διαθήκη, ἀπό τόν Σαμψών. Ὁ Σαμψών, ἀγαπητοί μου, εἶχε ἕνα «μυ-στήριο» τοῦ Θεοῦ ἐπάνω του. Καί τό μυστήριο αὐτό, πού τοῦ ἔδινε μεγάλη δύναμη, τό εἶχε στά μαλλιά τῆς κεφαλῆς του. Μέ τό μυστήριο αὐτό τοῦ Θεοῦ πού εἶχε νικοῦσε κάθε ἐχθρό καί κάθε κίνδυνο. Ἀλλά ἔμπλεξε μέ μιά κακή γυναίκα, τήν Δαλιδά!... Αὐτή τόν παρέσυρε μέ γλυκόλογα καί τῆς εἶπε πῶς κρύβεται τό μυστικό τῆς δυνάμεις του. Καί ἡ Δαλιδά τόν κοίμησε στά γόνατά της, τόν κούρεψε σύρριζα καί ὁ Σαμψών ἔχα-σε τήν δύναμή του. Αὐτό λοιπόν τό περιστατικό θυμούμαστε κι ἐμεῖς τώρα πού πᾶμε νά κοινωνήσουμε καί ὀρκιζόμαστε στόν Χριστό καί λέμε: «Οὐ μή γάρ τοῖς ἐχθροῖς Σου τό μυστήριον εἶπω»! Ὁχι, Χριστέ, δέν θά προδώσω τόν θεῖο μυστήριο, πού παίρνω μέ τήν Θεία Κοινωνία. Δέν θά μπλέξω πιά μέ τήν πλανεύτρα ἁμαρτία. Δέν θά γίνω ὑπο-κριτής, ἀπό τήν μιά μεριά νά ἀνοίγω τό στόμα μου νά Σέ κοινωνάω, καί ἀπό τήν ἄλλη μεριά, στήν καθημερινή μου ζωή, νά Σέ προδίδω σάν τόν Ἰούδα. «Οὐ φίλημά Σοι δώ-σω, καθάπερ ὁ Ἰούδας». Ἀλλά θά συνεχίσουμε γιά τήν Θεία Κοινωνία, στό ἐπόμενο κήρυγμά μας, ἀδελφοί μου χριστιανοί.

Μέ πολλές εὐχές † Ὁ Μητροπολίτης Γόρτυνος καί Μεγαλοπόλεως Ἱερεμίας

ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΟ ΕΓΚΥΚΛΙΟ ΚΗΡΥΓΜΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ

Δημητσάνα - Μεγαλόπολη, Κυριακή 31 Μαΐου 2009

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΘΕΙΑΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

37. Η ΘΕΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΑ (α)

1. Στά κυριακάτικα κηρύγματα μας, αδελφοί μου χριστιανοί, ἐρμηνεύουμε τήν Θεία Λειτουργία. Καί φθάσαμε ἤδη, μέ τήν Χάρη τοῦ Θεοῦ, σχεδόν τό τέλος, στήν Θεία Κοινωνία. Γιά νά εἶναι στό τέλος τῆς Λειτουργίας ἡ Θεία Κοινωνία σημαίνει ὅτι ὅλα τά προηγούμενα σ' αὐτήν ἔγιναν γιά τήν Θεία Κοινωνία. Ναί, ἔτσι εἶναι! Ὅλα στήν Θεία Λειτουργία γίνονται γιά τήν Θεία Κοινωνία. Ὅλα γίνονται γιά νά στρωθεῖ τό Τραπέζι τοῦ Θεοῦ, πού λέγεται Ἁγία Τράπεζα, γιά νά ἔρθει σ' αὐτό ἡ Θεία Τροφή, πού εἶναι τό Σῶμα καί τό Αἷμα τοῦ Χριστοῦ, καί γιά νά προσκαλέσει ὁ λειτουργός Ἱερέας τούς πιστούς νά κοινωνήσουν τό Σῶμα καί τό Αἷμα τοῦ Χριστοῦ. Ἡ Πρόσκληση τοῦ Ἱερέα, ὅπως ξέρουμε, εἶναι τό: *«Μετά φόβου Θεοῦ, πίστεως καί ἀγάπης προσέλθετε»*.

2. Ἀδελφοί μου, σάν χριστιανοί Ὁρθόδοξοι πρέπει νά κοινωνῶμε, καί μάλιστα νά κοινωνῶμε συχνά τό Σῶμα καί τό Αἷμα τοῦ Χριστοῦ. Πολλές φορές σᾶς εἶπα ὅτι ἡ Θεία Λειτουργία δέν εἶναι μιά ἀπλή προσευχή, ἀλλά εἶναι τό στρωμένο Τραπέζι τοῦ Θεοῦ γιά τούς πιστούς. Εἶναι ἡ ἐντολή τοῦ Χριστοῦ: *«Λάβετε, φάγετε· τοῦτό ἐστι τό Σῶμα μου»* καί *«Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες· τοῦτό ἐστι τό Αἷμα μου»*. Θεία Λειτουργία εἶναι ἡ Θεία Κοινωνία. Ὅλα στήν Θεία Λειτουργία, ξαναλέγω, γίνονται γιά τήν Θεία Κοινωνία. Ἀλλά, ἀφοῦ ἔτσι ἔχουν τά πράγματα, τότε γιατί δέν κοινωνῶμε; Ὁ μέγας Πνευματικός τῶν Πατρῶν, ὁ πατήρ Γερβάσιος Παρασκευόπουλος, πού εἶναι δικός μας, γιατί κατάγεται ἀπό τήν Νυμφασία τῆς Γορτυνίας, ἔλεγε καί φώναζε: *«Ὁ χριστιανός πρέπει νά εἶναι πολύ προσεκτικός στή ζωή του, ὥστε νά μπορεῖ νά κοινωνεῖ σέ κάθε Θεία Λειτουργία»!* Καί ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος λέει σ' αὐτόν πού πῆγε στήν Θεία Λειτουργία, ἀλλά δέν κοινωνήσε: *«Γιά σένα σφάχτηκε ὁ Ἄμνος καί σύ Τόν ἀφήνεις;»*. Καί γιά νά τό πῶ ὅπως ἀκριβῶς τό εἶπε ὁ Ἅγιος Πατέρας: *«Διά σέ ἐσφάγη ὁ Ἄμνος καί σύ καταλιμπάνεις Αὐτόν;»!* Σχετικά μέ τό θέμα πού μιλάμε, κάνει λόγο ὁ ἕνατος Κανόνας τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων. Ἀλλά ὅπως παραθεωροῦμε καί τούς ἄλλους Κανόνες, ἔτσι παραθεωροῦμε καί τόν Κανόνα αὐτόν. Ὁ Κανόνας αὐτός λέει ὅτι αὐτοί πού πηγαίνουν στήν Θεία Λειτουργία καί ἀκοῦν μέν τά ἀναγνώσματα τῆς Θείας Λειτουργίας καί ὅλες τίς εὐχές της, ἀλλά ἀποφεύγουν νά κοινωνήσουν, αὐτοί πρέπει νά ἀφορίζονται. Τόν ἀναφέρω καί ἐπί λέξει τόν Κανόνα: *«Πάντας τούς εἰσιόντας πιστούς, καί τῶν Γραφῶν ἀκούοντας, μή παραμένοντας δέ τῇ προσευχῇ καί τῇ Ἁγίᾳ Μεταλήψει, ὡς ἀταξίαν ἐμποιοῦντας τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀφορίζεσθαι χρή»*. Ὁ Κανόνας αὐτός στούς σημερινούς μας καιρούς, ἀλλά καί παλαιότερα, κρίθηκε ὡς αὐστηρός, ἐπειδή διατάσσει τήν συχνή Θεία Κοινωνία καί μάλιστα σέ κάθε Θεία Λειτουργία. Καί βέβαια, ἀφοῦ δέν ζοῦμε προσεκτική ζωή, ὥστε νά μποροῦμε νά κοινο-

νοῦμε συχνά, κρίνουμε ὡς αὐστηρό τόν Κανόνα, πού δέν μπορούμε νά τόν ἀφαρμόσουμε. Ὡραῖα σ' αὐτό μᾶς τά λέει ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης ἐρμηνεύοντας τόν Κανόνα. Ἀκοῦστε τί λέει: «Διά τοῦτο καί πολλά καλά ἔθιμα ὅπου ἀναφέρουσιν οἱ θεῖοι Κανόνες, συνηθιζόμενα εἰς τούς τότε καιρούς, αὐτά τώρα εἰς τούς ἰδικούς μας καιρούς εἶναι ἀλλοιότικα καί διαφορετικά. Τόσον μᾶς ἐκατάστησεν ἡ διεστραμμένη καί ἀμελημένη ζωή ὅπου ζῶμεν, ὥστε οὐδέ νά πιστεύωμεν ἂν καμμίαν φοράν οἱ χριστιανοί ἔφθασαν εἰς τόσην ἀρετήν, ὅπου νά μεταλαμβάνουν συνεχῶς εἰς κάθε Λειτουργίαν ὅπου ἐγένετο».

Νά κοινωνάτε, χριστιανοί μου, καί μάλιστα νά κοινωνᾶντε συχνά. Κι ἂν σᾶς πεῖ κανείς, γιατί κοινωνᾶτε συχνά νά τοῦ πεῖτε: «Εἶμαι παιδί τοῦ Πατέρα Θεοῦ, λέω τό “Πάτερ ἡμῶν” καί γι' αὐτό ἔχω δικαίωμα στό Τραπέζι τοῦ Πατέρα μου. Μόνο τά ἀπόπαιδα δέν κάθονται στό τραπέζι τοῦ πατέρα τους». Κι ἂν ἄλλος σᾶς πεῖ: «Καλά, εἶσαι τόσο ἄξιος ἐσύ καί κοινωνᾶς συχνά;», νά τοῦ πεῖτε: «Ὁχι, δέν εἶμαι ἄξιος. Εἶμαι καί ἐγώ ἀμαρτωλός καί ἀγωνίζομαι νά γίνω καλός. Καί ἐπειδή εἶμαι ἀμαρτωλός, γι' αὐτό πάω νά κοινωνήσω. Ἐπειδή, ὅταν μέ κοινωνάει ὁ Ἱερέας μου λέει “Εἰς ἄφεσίν σου ἀμαρτιῶν καί εἰς ζωήν αἰώνιον καί ἀθάνατον”». Νά τοῦ λέτε καί τό ἄλλο: «Ἐπειδή εἶμαι ἄρρωστος στήν ψυχή καί ἔχω πάθη ἀμαρτωλά, γι' αὐτό καί πάω νά πάρω τό Φάρμακο, γιά νά θεραπευτῶ». Καί Φάρμακο εἶναι ἡ Θεία Κοινωνία. Πραγματικά, χριστιανοί μου, ἂν δέν πάρουμε τήν δύναμη ἀπό τήν Θεία Κοινωνία, πῶς θά κάνουμε τόν πνευματικό μας ἀγώνα, γιά νά νικήσουμε τά δόλια τά πάθη πού μᾶς ἐπνιξαν;

3. Ἀλλά ἐνῶ, χριστιανοί μου, σᾶς εἶπα τά παραπάνω γιά συχνή Θεία Κοινωνία, εἶναι ἀνάγκη ὅμως νά σᾶς πῶ ὅτι γιά νά ἔχει στήν ψυχή μας ἡ Θεία Κοινωνία τή σωστική δύναμή της, πρέπει νά ἀγωνιζόμαστε νά κρατοῦμε τήν ψυχή μας καθαρή. Ἐλεγε μέν ὁ δικός μας πατήρ Γερβάσιος Παρασκευόπουλος νά κοινωνοῦν οἱ χριστιανοί συχνά, ἀκόμη καί σέ κάθε Θεία Λειτουργία, ἀλλά τόνιζε νά εἶναι προσεκτικοί στή ζωή τους, γιά νά ἔχουν τήν Χάρη καί τήν χαρά αὐτή τῆς συχνῆς Θείας Κοινωνίας. Θεία Κοινωνία σημαίνει ἔνωσι μέ τόν Θεό. Ἀλλά λέει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς (στήν ὁμιλία του στά Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου) ὅτι γιά τόν Θεό, πού τά μπορεῖ ὅλα, ἕνα δέν τό μπορεῖ. Τί δέν μπορεῖ ὁ Θεός; Δέν μπορεῖ νά ἐνωθεῖ μέ ἀκάθαρο. Κι ὅταν λοιπόν ἡ καρδιά μας βαρύνεται μέ πάθη, ἄς μήν τολμοῦμε νά κοινωνήσουμε, γιατί δέν μπορεῖ ὁ Θεός νά ἐνωθεῖ μαζί μας μέ τέτοια πάθη πού ἔχουμε. Ὅταν ὅμως κάνουμε τόν ἀγώνα μας, γιά νά ἀπαλλαγοῦμε ἀπό τά ἀμαρτωλά μας πάθη καί πηγαῖνομε σέ πνευματικό πατέρα νά τά ἐξομολογηθοῦμε, τότε ἡ Θεία Κοινωνία ἐνεργεῖ σωστικά μέσα μας.

Ἀλλά θά συνεχίσουμε γιά τήν Θεία Κοινωνία, γιατί εἶναι σοβαρό, εἶναι πολύ σοβαρό τό θέμα. Ὁ προσδεδυμένος χριστιανός φαίνεται ἀπό τό ἂν λαχταράει τήν Θεία Κοινωνία καί πόσο τήν γεύεται ὅταν κοινωνάει.

Μέ πολλές εὐχές

† Ὁ Μητροπολίτης Γόρτυνος καί Μεγαλοπόλεως Ἱερεμίας

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΕΣ ΕΚΠΟΜΠΕΣ

(Κάθε Τρίτη ἑσπέρας, ὥρα 9,30' μ.μ. στὸν Ραδιοφωνικὸ Σταθμὸ
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος)

Ἐκπομπή Τρίτης 5 Μαΐου 2009

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΥΡΟΥ,
ΣΕ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ (Ε.Π. Migne 80,76 ἔξ.)

Στὸν χῶρο μας, ἀγαπητοί μου ἀκροατές, παρατηρεῖται τελευταῖα μιὰ σφοδρὴ πολεμικὴ κατὰ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, πολεμικὴ πού φθάνει στὴν βλασφημία νὰ μιλάει γιὰ ἄλλο Θεὸ τῆς Παλαιᾶς καὶ ἄλλο Θεὸ τῆς Καινῆς Διαθήκης. Κατὰ τὴν πίστη μας ὅμως καὶ ἡ Παλαιὰ καὶ ἡ Καινὴ Διαθήκη ὁμιλοῦν καὶ οἱ δύο γιὰ τὸν **ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟ**. Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη προφητεύει ὅτι ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, θὰ σαρκωθεῖ, ὅτι θὰ γίνεῖ ἄνθρωπος καὶ θὰ ἔλθει ἀνάμεσά μας. Καὶ ἡ Καινὴ Διαθήκη, ἀπαντῶσα στὴν Παλαιά, μᾶς βεβαιώνει ὅτι ἦρθε ὁ Μεσσίας, ὅτι πραγματικά σαρκώθηκε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὅπως τό προεφήτευσε ἡ Παλαιὰ Διαθήκη.

Δέν εἶναι τό θέμα μας ἐδῶ νὰ ἐρευνήσουμε τὴν αἰτία ἧ, καλύτερα, τὰ αἴτια γιὰ τὴν μεγάλη αὐτὴ ἁμαρτία καὶ βλασφημία πού συμβαίνει τὰ τελευταῖα χρόνια στὸν ἑλλαδικό μας χῶρο, τὴν ἁμαρτία τῆς πολεμικῆς κατὰ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ὡς κύριο ὅμως αἴτιο γιὰ τό κακό αὐτό θεωροῦμε τό ἀκατήχητο τοῦ λαοῦ μας· γι' αὐτό, σάν μιὰ ἀπλῆ κατήχηση τοῦ λα-

οῦ μας ἐπὶ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, θὰ ἀρχίσουμε νὰ ἀποδίδουμε μέ ἀπλότητα τίς ἀπαντήσεις τοῦ Θεοδωρήτου Ἐπισκόπου Κύρου σέ ἐρωτήματα στὴν Πεντάτευχο καὶ στὰ ἱστορικὰ λεγόμενα βιβλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Οἱ ἀπαντήσεις του εἶναι ἐρμηνευτικές, εἶναι δέ πολὺ σημαντικές, γιατί βασίζονται στὴν ἱστορικο-φιλολογικὴ ἐξηγητικὴ μέθοδο, πού εἶναι ἡ ἐρμηνευτικὴ γραμμὴ καὶ παράδοση τῆς Ἀντιοχειανῆς Σχολῆς· τὴν παράδοση αὐτὴ ἀκολουθεῖ καὶ ὁ μέγιστος τῶν ἐρμηνευτῶν τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, μαθητευθεὶς καὶ αὐτός στὴν Σχολὴ αὐτὴ. Οἱ ἀπαντήσεις αὐτές τοῦ Θεοδωρήτου εὐρίσκονται στὸν 80ο τόμο τῆς Ἑλληνικῆς Πατρολογίας τοῦ Migne μέ τὴν ἐπιγραφή: **ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΥΡΟΥ, ΕΙΣ ΤΑ ΑΠΟΡΑ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ**. Ἐὰς ἔχουμε ὅμως ὑπ' ὄψιν ὅτι κατὰ τὴν ἀνάπτυξη τῶν διαφόρων ἐρμηνευτικῶν θεμάτων μας ἐδῶ θὰ ἀπαιτεῖται μερικές φορές νὰ ἀναφέρουμε ἐρμηνεῖες καὶ ἄλλων Πατέρων καὶ μάλιστα τῶν μεγάλων ἐρμηνευτῶν

Πατέρων τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ὅπως τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἢ τοῦ ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τό ἔργο του αὐτό ὁ Θεοδώρητος, ἐπίσκοπος Κύρου, «Εἰς τὰ ἄπορα τῆς θείας Γραφῆς», ὅπως τό ἐπιγράφει, τό παραδίδει βέβαια στήν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, σέ ὅλους τούς Χριστιανούς, τό ἔγραψε ὅμως ἐξ αἰτίας κάποιου ὀνόματι Ἰπατίου, ἀγνώστου σέ ἡμᾶς, τόν ὁποῖο ὀνομάζει «φίλτατο» καί ὁ ὁποῖος τόν παρεκάλεσε νά γράψει ἕνα τέτοιο ἔργο, γιατί ἰσχυριζόταν ὅτι θά εἶναι σέ πολλούς πολύ ὠφέλιμο. Καί ὁ Ἐπίσκοπος Θεοδώρητος, ἄν καί δέν ἔνοιωθε ἰσχυρή τήν σωματική του δύναμη — «καίτοι τοῦ σώματος οὐκ εὖ διακειμένου», λέγει —, ὅμως ἀνέλαβε τόν ἐπιπλέον κόπο γι' αὐτό τό ἔργο, θαρρεύοντας, ὅπως ἀναφέρει, ὅχι στόν ἑαυτό του, ἀλλά στόν Χριστό, ὁ Ὅποῖος ἐρμήνευε τά ὅσα ἔλεγε αἰνιγματωδῶς μέ παραβολές.

Καί ἄλλοι φιλομαθεῖς ἄνδρες, ἀναφέρει ὁ Θεοδώρητος, ἐπεχείρησαν αὐτό τό ἔργο, τό νά ἐρμηνεύσουν, δηλαδή, ἀπορίες στήν Ἁγία Γραφή. Τίς ἐργασίες τους αὐτές ὁ μακάριος Θεοδώρητος δέν θέλει νά τίς ἀγνοήσει, ἀλλά, ἀντίθετα, θά τίς λάβει ὑπ' ὄψιν του καί μάλιστα θά τίς ἀναπτύξει καί θά τίς ἀποσαφηνίσει.

Καταλαβαίνουμε, λοιπόν, ἀπό αὐτό ὅτι τό ἔργο αὐτό τοῦ Θεοδώρητου

εἶναι ἀξιόλογο, γιατί ἀποδίδει ἀποσαφηνισμένη τήν πρῖν ἀπό αὐτόν ἐρμηνευτική παράδοση σέ θέματα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ἀπό ὅσα δέ λέγει στήν συνέχεια φαίνεται ὅτι τό ἔργο περιέχει πραγματικά ἀκουόμενα τότε κατά τήν ἐποχή του ἐρωτήματα στήν Παλαιά Διαθήκη. Ἄλλα, λέγει, ἀπό τά ἐρωτήματα αὐτά εἶναι ἀσεβῆ καί σκοπεύουν νά πλήξουν τήν Ἁγία Γραφή, ὅτι τάχα δέν διδάσκει ὁρθά καί ὅτι ἀντιφάσκει· ἄλλα ὅμως ἐρωτήματα εἶναι τῶν εὐσεβῶν, πού ρωτοῦν γιατί, πραγματικά, ποθοῦν νά μάθουν, τά κεκρυμμένα τῆς Ἁγίας Γραφῆς νοήματα. Ὁ Θεοδώρητος μέ τόν ἔργο του αὐτό πού ἀρχίζει θέλει, λέγει, καί τῶν βλασφημῶν νά φράξει τά στόματα, δείχνοντας καί τήν συμφωνία τῆς Ἁγίας Γραφῆς καί τήν ἀρίστη διδασκαλία της, ἀλλά καί στούς ἄλλους, στούς εὐσεβεῖς, νά δώσει ἀπαντήσεις στίς ἀπορίες τους. Λέγει ὅμως ταπεινά τό «ὡς οἶόν τε»: θά τό κάνει, δηλαδή, αὐτό ὅσον τοῦ εἶναι δυνατόν. Τήν ἀρχή τῶν θεμάτων του στό ἔργο του αὐτό ὁ Θεοδώρητος τήν κάνει ἀπό τήν δημιουργία τοῦ κόσμου· καί κάνει ἀρχή ἀπό τό θέμα αὐτό, γιατί, λέγει, ἀπό τήν δημιουργία, ἀπό τήν κτίση τοῦ κόσμου ἀρχίζει τόν λόγο της καί ἡ Ἁγία Γραφή. «Αὕτη ἀρχή καί προοίμιον τῆς θεοπνεύστου Γραφῆς». Ἀρχίζει, λοιπόν, τά ἐρμηνευτικά του ὁ Θεοδώρητος ἀπό τό βιβλίο τῆς Γενέσεως.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Α΄

Τί δήποτε μή προτέταχε τῆς τῶν ὄλων δημιουργίας θεολογίαν ὁ συγγραφεύς;

Ἡ ἐρώτηση αὐτή θέλει νά πει: Γιατί ὁ θεόπνευστος συγγραφεύς τῆς Γενέσεως δέν ἀρχίζει τό βιβλίον του μέ θεολογία, μέ λόγο, δηλαδή, γιά τόν Θεό καί τίς ιδιότητές του, ἀλλά ἀρχίζει τόν λόγο του γιά τήν κτίση, γιά τήν δημιουργία;

Ἡ ἀπάντηση τοῦ Θεοδώρητου στό ἐρώτημα αὐτό εἶναι πολύ ωραία: τήν διβάζω, ὅπως τήν λέγει καί θά τήν ἐρμηνεύσω ἔπειτα: «Μετρεῖν εἴωθε τοῖς παιδευομένοις ἡ θεία Γραφή τά μαθήματα· καί τοῖς μέν τελείοις προσφέρειν τά τέλεια, τοῖς ἀτελέσι δέ τά στοιχειώδη, καί τῇ σφῶν δυνάμει συμβαίνοντα». Δηλαδή, μέ ἀπλᾶ λόγια: Ἡ Ἁγία Γραφή προσφέρει τόν λόγο της ἀνάλογα μέ τό ἐπίπεδο αὐτῶν πρός τούς ὁποίους ἀπευθύνεται. Ὅποιος εὐρίσκεται σέ ὑψηλότερο πνευματικό ἐπίπεδο, σ' αὐτόν ἡ Γραφή τοῦ προσφέρει καί ὑψηλότερο λόγο. Σέ ἐκεῖνον ὅμως πού εὐρίσκεται σέ κατώτερο πνευματικό ἐπίπεδο, σέ χαμηλή στάθμη πνευματικότητας, σ' αὐτόν ἡ Ἁγία Γραφή συγκαταβαίνει καί τοῦ προσφέρει διδασκαλία ἀνάλογη μέ τό ἐπίπεδό του. Καί συγκεκριμένα γιά τούς Ἰουδαίους: Ἐπειδή αὐτοί παρέμειναν πολύ καιρό στήν Αἴγυπτο, οἱ δέ Αἰγύπτιοι θεοποιούσαν τήν κτίση καί ὅπως εἶναι φυσικό κινδύνευαν νά παρασυρθοῦν καί οἱ Ἰουδαῖοι στό ἀμάρτημα αὐτό τῆς εἰδωλολατρίας, γι' αὐτό καί ὁ

Μωϋσῆς ἀρχίζει τόν λόγο του πρός αὐτούς μέ τήν δημιουργία, γιά νά τούς δείξει ὅτι ἡ κτίση ἔχει ἀρχή, ὅτι ἔχει ποιητή καί δημιουργό τόν Θεό.

Ἀλλά ὅμως – συνεχίζει λέγοντας ὁ Θεοδώρητος – καί αὐτός μόνο ὁ περί δημιουργίας λόγος εἶναι «ἀρκοῦσα θεολογία» γιά τούς Ἰουδαίους. Γιατί δέν εἶναι καθόλου μικρή θεολογία γι' αὐτούς τό νά μάθουν ὅτι ὅλα τῆς «κτίσεως τά μόρια» ἔγιναν ἀπό τόν Θεό, ἐνῶ ὁ Ἰδιος ὁ Θεός, σάν ποιητής τοῦ παντός, εἶναι ἔξω ἀπό κάθε ἀρχή, εἶναι ἀναρχος καί ἀίδιος. Καί ὄχι μόνο αὐτό, ἀλλά ὁ Μωϋσῆς παρουσίασε στήν Γένεση ἀπό τήν ἀρχή τόν Θεό ὡς ἀγαθό, γιατί λέγει ὅτι ἐποίησε τά πάντα «καλῶς λίαν». Ἔτσι ὁ Μωϋσῆς μαζί μέ τό «φυσιολογικό», μαζί, δηλαδή, μέ τήν δημιουργία, συνήνωσε καί τήν θεολογία. Λέγει ἐπί λέξει ὁ ἱερός συγγραφεύς: «Ἄϊδιον τοίνυν ἐγνωκῶς (ὁ Μωϋσῆς) τόν Θεόν, καί ποιητήν τοῦ παντός ὀνομάσας, καί ἀγαθόν ποιητήν, τῷ φυσιολογικῷ τό θεολογικόν μάλα σαφῶς συνήρμοσεν».

Ἀλλά δέν πρέπει νά ἐρωτᾶμε, γιατί ὁ Μωϋσῆς στήν Γένεση δέν ἀρχισε τόν λόγο του πρός τούς Ἰσραηλίτες κατ' εὐθειαν μέ θεολογία, μέ λόγο, δηλαδή, περί τῆς φύσεως τοῦ Θεοῦ, ἀλλά μέ λόγο περί τῆς κτίσεως τῶν ὄντων. Γιατί πολύ προτοῦ νά γράψει τήν Γέ-

νεση εἶχε μιλήσει στους Ἰσραηλίτες για τὸ αἶδιον τοῦ Θεοῦ. Εἶναι γνωστὸ τὸ σχετικὸ περιστατικὸ, πού τὸ διαβάζουμε στό βιβλίον τῆς Ἐξόδου: «Ὅταν ὁ Θεός ἀπεκαλύφθηκε στόν Μωϋσῆ στήν καιομένη βᾶτο τοῦ Σινᾶ, τόν ἀπέστειλε νά πάει ἐξ Ὀνόματός Του στήν Αἴγυπτο καί νά ἀναλάβει τὸ μεγάλο ἔργον νά ἐξαγάγει τόν λαόν του Ἰσραήλ ἀπό τήν δουλείαν. Ἀλλά ὁ Μωϋσῆς εἶπε τότε στόν Θεόν: «Θά πάω στους Ἰσραηλίτες καί θά πῶ σ' αὐτούς ὅτι ὁ Θεός τῶν πατέρων σας μέ ἀπέστειλε σέ σᾶς (για νά σᾶς βγάλω ἀπό τήν Αἴγυπτο). Ἀλλά θά μοῦ ποῦν: “Ποιό εἶναι τὸ ὄνομα αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ;” Τί θά τοῦς πῶ;» Καί ὁ Θεός τοῦ εἶπε: «Ἐγώ εἶμαι ὁ “Ἐὐὐ”. Αὐτό θά πεις στους Ἰσραηλίτες: “Ὁ Ἐὐὐ” μέ ἀπέστειλε σέ σᾶς» (Ἐξ.3,13-14).

Αὐτός, λοιπόν, ἦταν ὁ πρῶτος λόγος τοῦ Μωϋσέως στόν Ἰσραήλ στήν Αἴγυπτο, προτοῦ ἀκόμη νά γράψει τήν Γένεση, λόγος περί τοῦ Ὀνόματος, περί τῆς φύσεως τοῦ Θεοῦ. Γιατί, πραγματικά, ὅπως λέγει κάπου ὁ Χρυσόστομος (βλ. Migne 56,439), ὁ Μωϋσῆς τήν ἀποκάλυψη περί τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου τήν ἔλαβε ἀργότερα στό ὄρος Σινᾶ, ὅπου ἀνέβηκε για νά τοῦ δοθεῖ ὁ Δεκάλογος. Καί τὸ βιβλίον, πάλι, τῆς Γενέσεως, πού γράφει τήν Ἀποκάλυψη αὐτήν, τὸ ἔγραψε ἀργότερα στήν ἔρημον. Ἄς μή λέγουν, λοιπόν, ἀποροῦντες, γιατί ὁ Μωϋσῆς δέν κάνει στους Ἰσραηλίτες πρῶτα λό-

γος περί τοῦ Θεοῦ, ἀλλά τοῦς κάνει λόγος περί τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου. Γιατί, ἰδοῦ, πολύ προτοῦ νά γράψει τήν Γένεση (ὅπου γίνεται πρῶτα λόγος περί δημιουργίας), ὁμίλησε στους Ἰσραηλίτες στήν Αἴγυπτο περί τοῦ αἰδίου τοῦ Θεοῦ· ὅτι ὁ Θεός, δηλαδή, δέν ἔχει ἀρχή καί δέν ἔχει τέλος. Αὐτό δηλοῖ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ «Ὁ Ἐὐὐ», ὅπως ὠραῖα ἀπέδωσαν οἱ Ὁ τὸ «Γιαχβέ», ὅπως τὸ ἔχει τὸ Ἑβραϊκὸ κείμενον. Τὸ δὲ «Ὁ Ἐὐὐ», ὅπως ὠραῖα πάλι τὸ ἐρμηνεύει ὁ Θεοδώρητος, «τοῦ αἰδίου δηλωτικόν ἐστίν».

Για νά νοήσουμε τὸ παραπάνω δυνατό ἐπιχείρημα τοῦ Θεοδώρητου, ὅτι ὁ Μωϋσῆς, πρὶν ἀπὸ τόν λόγο του στους Ἰσραηλίτες περί τῆς ἀρχῆς τῆς κτίσεως, πού ἀναφέρει στήν Γένεση, εἶχε κάνει λόγος σ' αὐτούς περί θεολογίας μέ τήν ἀναφορά τοῦ Ὀνόματος τοῦ Θεοῦ, πρέπει, ἐπαναλαμβάνουμε, ἀπλᾶ νά γνωρίζουμε ὅτι τὸ βιβλίον τῆς Γενέσεως γράφτηκε ἀπὸ τόν Μωϋσέα μετὰ ἀπὸ τήν ἐξαγωγή τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀπὸ τήν Αἴγυπτο. Καί ὅπως τὸ λέγει ὁ Θεοδώρητος: «Δῆλον τοῖς φιλομαθέσιν, ὡς ἐκεῖνα (δηλαδή, ἡ ἀποκάλυψη τοῦ Ὀνόματος τοῦ Θεοῦ στους Ἰσραηλίτες) πρό τούτων (δηλαδή, πρὶν ἀπὸ τήν συγγραφή τῆς Γενέσεως) ἐρρέθη. Ἐκείνην γάρ αὐτοῖς τήν διδασκαλίαν (δηλαδή, τήν θεολογία περί τοῦ Ὀνόματος τοῦ Θεοῦ) ἔτι τήν Αἴγυπτον οἰκοῦσι προσήνεγκε· ταῦτα δέ (τήν Γένεση) ἐν τῇ ἐρήμῳ συνέγραψεν».

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΥΡΟΥ,
ΣΕ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΑΛΙΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ (Ε.Π. Migne 80,76 ἐξ.)

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Β΄

Τί δὴ ποτε τῆς τῶν ἀγγέλων οὐκ ἐμνήσθη δημιουργίας;

Μέ τό ἐρώτημα αὐτό ρωτοῦν τόν Θεοδώρητο, τόν ἐπίσκοπο Κύρου, γιατί ὁ συγγραφεύς τῆς Γενέσεως δέν ἔγραψε στό βιβλίό του γιά τήν δημιουργία τῶν ἀγγέλων; Καί ἡ ἀπάντηση τοῦ Θεοδώρητου εἶναι σχεδόν ἡ ἴδια ὅπως στήν προηγούμενη ἐρώτηση. Δέν ἔγραψε γιά τήν δημιουργία τῶν ἀγγέλων ὁ Μωϋσῆς, γιατί σάν ἀτελεῖς καί ἐπιρρεπεῖς στήν εἰδωλολατρία πού ἦταν οἱ Ἰουδαῖοι θά θεοποιοῦσαν τούς ἀγγέλους. Γιατί, ἂν μετά ἀπό τόσα θαύματα πού εἶδαν αὐτοί, ὅμως ἀνεκήρυξαν γιά Θεό τό χρυσό μοσχάρι (βλ. Ἐξ. κεφ. 32), τί δέν θά ἔκαναν, ἂν γνώριζαν ἀπό τήν ἀρχή γιά τήν ἀόρατη φύση τῶν ἀγγέλων. Θά θεοποιοῦσαν τούς ἀγγέλους!... Ὁ Θεός, μᾶς εἶπε στήν προηγούμενη ἀπάντησή του ὁ Θεοδώρητος, «μετρεῖν εἴωθε τοῖς παιδευομένοις τά μαθήματα... καί τῇ σφῶν δυνάμει συμβαίνοντα». Ἡ φανέρωση τῶν ἀληθειῶν, δηλαδή, στήν Ἁγία Γραφή, γίνεται ἀνάλογα μέ τό πνευματικό ἐπίπεδο καί τήν πνευματική δύναμη τῶν ἀναγνωστῶν της. Καί, ὅπως τό λέγει πάλι ὁ Θεοδώρητος στήν δεύτερη ἐδῶ ἐρώτηση, «οὐδέν στερρόν εἶχον οὐδέν βέβαιον οἱ νομοθετούμενοι»

Ἰσραηλιτες. Πραγματικά, δέν ἦταν σταθεροί καί βέβαιοι στήν πίστη τους στόν ἕνα Θεό οἱ Ἰσραηλιτες καί γι' αὐτό δέν ἦταν ἀξιοί ἀπό τήν ἀρχή νά τοῦς δοθεῖ ὁ λόγος περί ἀγγέλων καί γι' αὐτό δέν διαβάζουμε περί ἀγγέλων στήν Ἁγία Γραφή μέχρι τήν ἐποχή τοῦ Ἀβραάμ. Γιατί ὁ Ἀβραάμ ἦταν ὁ περισσότερο τέλειος, καί, λοιπόν, δέν ὑπῆρχε φόβος θεοποιήσεως τῶν ἀγγέλων ἀπό αὐτόν καί τοῦς δικούς του ἀνθρώπους. Ἐδῶ ὁ Θεοδώρητος παρασύρεται, «παρέλκεται», ὅπως λέγει, καί «μακρηγορεῖ» περί τῶν ἀγγέλων. Γιά πρώτη φορά, λέγει, ὁ Μωϋσῆς κάνει λόγο περί ἀγγέλου στήν ἐποχή τοῦ Ἀβραάμ, στήν περίπτωση τῆς Ἄγαρ, τῆς δούλης τῆς Σάρρας, τῆς μητέρας τοῦ Ἰσμαήλ (βλ. Γεν. 16,7 ἐξ.). Καί πολύ φυσικά στήν Παλαιά Διαθήκη ἀρχίζει ἀπό τήν Ἄγαρ ὁ λόγος περί ἀγγέλου, γιατί ἡ δούλη Ἄγαρ εἶναι τύπος τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης κατά τόν λόγο τοῦ Ἀποστόλου Παύλου στήν πρός Γαλάτας Ἐπιστολή του. Σύμφωνα μέ ὅσα λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος στήν Ἐπιστολή του αὐτή οἱ δύο γυναῖκες τοῦ Ἀβραάμ, ἡ Ἄγαρ καί ἡ Σάρρα, εἶναι τύποι τῶν δύο Δια-

θηκῶν. Ἡ μία Διαθήκη, ἡ Παλαιά, δόθηκε στό ὄρος Σινᾶ καί γεννᾶ τέκνα γιά κατάσταση δουλείας καί αὐτή προτυπώθηκε μέ τήν Ἄγαρ. Ἡ ἄλλη Διαθήκη, ἡ Καινή, γεννᾶ ἐλεύθερα τέκνα καί αὐτή προτυπώθηκε μέ τήν Σάρρα, τήν μητέρα τοῦ Ἰσαάκ, στόν ὁποῖον δόθηκαν οἱ ἐπαγγελίες. Τυπώνεται δέ ἡ Παλαιά Διαθήκη μέ τήν Ἄγαρ, γιατί αὐτή ἡ Διαθήκη δόθηκε στό ὄρος Σινᾶ, πού καλεῖται καί Ἄγαρ. Τό ὄρος αὐτό βρίσκεται στήν Ἀραβία καί κατοικοῦν σ' αὐτό οἱ ἀπόγονοι τῆς Ἄγαρ. «Τό γάρ Ἄγαρ – λέγει ὁ Ἀπόστολος – Σινᾶ ὄρος ἐστίν ἐν τῇ Ἀραβίᾳ» (βλ. Γαλ. 4,21-25).

Ὡστε, λοιπόν, γιά τούς ἀγγέλους, γιά τούς ὁποίους κάνει λόγο τό ἐρώτημά μας ἐδῶ, πρώτη φορά ἡ Παλαιά Διαθήκη μιλάει στήν περίπτωση τῆς Ἄγαρ, ἡ ὁποία ὅμως Ἄγαρ, ὅπως εἶπαμε, προτυπώνει τήν Παλαιά Διαθήκη. Ἀλλά καί ὁ Νόμος τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ὅπως ἀναφέρει πάλι ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, δόθηκε μέν διά τοῦ Μωϋσέως, ὡς μεσίτου, διατάχθηκε ὅμως μέ τήν μεσολάβηση τῶν ἀγγέλων (βλ. Γαλ.3,19). Καί ἄλλοῦ λέγει ὁ Ἀπόστολος ὅτι ὁ Νόμος τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης δόθηκε στόν Μωϋσῆ διά μέσου ἀγγέλων (βλ. Ἑβρ. 2,2). Οἱ ἀγγελοι, λοιπόν, ὅπως ὠραῖα ἐρμηνεύει ὁ Θεοδώρητος, συνδέονται ἀμεσότητα μέ τήν Παλαιά Διαθήκη, ἀφοῦ δι'

αὐτῶν δόθηκε ὁ Νόμος της, ἀλλά καί πρῖν ἀπό αὐτό ἔγινε γι' αὐτούς λόγος γιά πρώτη φορά στήν περίοδο τοῦ Ἀβραάμ. Τό ἄν τώρα δέν ἀναφέρει ἀπό τήν ἀρχή ὁ Μωϋσῆς γιά τήν δημιουργία τῶν ἀγγέλων αὐτό γίνεται γιά λόγο πού ἀνέφερε ἤδη ὁ Θεοδώρητος καί ἐγράψαμε παραπάνω.

Περί τῶν ἀγγέλων καί γενικά ὅλων τῶν ἀσωμάτων ἡ Ἁγία Γραφή διδάσκει ὅτι ἔχουν κτιστή φύση. Ἄκτιστη εἶναι μόνο ἡ Ἁγία Τριάς. Γι' αὐτό καί ὁ Ψαλμωδός, ὅπως παρατηρεῖ ὁ Θεοδώρητος, ὅταν λέγει στούς ἀγγέλους νά ὑμνήσουν τόν Θεό, ἀναφέρει καί τήν αἰτία γιά τήν ὁποία αὐτοί πρέπει νά κάνουν αὐτό: «Ὅτι Αὐτός εἶπε καί ἐγεννήθησαν (οἱ ἄγγελοι), αὐτός ἐνετείλατο καί ἐκτίσθησαν» (Ψαλμ. 148,5). Καί οἱ τρεῖς παῖδες στήν κάμινο ὑμνοῦντες τόν Κύριο εἶπαν: «Εὐλογεῖται πάντα τά ἔργα Κυρίου τόν Κύριον», ὅλα τά δημιουργήματά του, δηλαδή. Καί ὡς κτίσματα καί δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ νοοῦνται ἀσφαλῶς καί οἱ ἀγγελοι, γι' αὐτό καί οἱ μακάριοι παῖδες λέγουν ἀμέσως: «Εὐλογεῖτε ἀγγελοι Κυρίου τόν Κύριον» (Δαν. κεφ. 3. Προσευχή Ἀζαρίου καί ὕμνος τῶν τριῶν παιδῶν, στίχ. 34-36). Ἀλλά περί τῶν ἁγίων ἀγγέλων λέγει, τέλος, ὁ Θεοδώρητος ὅτι «πᾶσα ἡ θεόπνευστος Γραφή τῆσδε τῆς διδασκαλίας ἀνάπλεως».

(Κατά τήν ἐκφώνηση τῆς παρούσης ἐκπομπῆς παρουσιάσαμε πλατυασμένα τά παραπάνω καί εἶπαμε ἐπί πλέον πνευματικά τινά ψυχοφελῆ νοήματα.)

Ἐκπομπή Τρίτης 19 Μαΐου 2009

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΥΡΟΥ,
ΣΕ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ (Ε.Π. Migne 80,76 ἐξ.)

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Γ΄

Προϋπάρχουσιν οὐρανοῦ καὶ γῆς ἄγγελοι ἢ σὺν αὐτοῖς ἐγένοντο.

Τὸ ἐρώτημα αὐτὸ ἀναφέρεται πάλι στοὺς ἀγγέλους. Ρωτοῦν γι' αὐτούς ἂν ἔγιναν πρὶν ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ τὴν γῆ, ἢ ἔγιναν μαζί μέ αὐτά. Κατ' ἀρχὴν ἔχουμε νά ποῦμε ὅτι μέ τὴν ἔκφραση «οὐρανός καὶ γῆ» νοεῖται γενικά ὅλη ἡ κτίσις. Καί τὸ ἐρώτημα, λοιπόν, σημαίνει: Οἱ ἄγγελοι ἔγιναν πρὶν ἀπὸ τὴν κτίσις, ἢ ἔγιναν μέ τὴν κτίσις;

Κατὰ πρῶτον ὁ Θεοδώρητος λέγει ὡς «περιττές», δηλαδή, ὡς ἀνώφελος γιὰ τὴν σωτηρία μας τέτοιες ἐρωτήσεις. «Περιττάς γάρ ἐγὼ τάς τοιαύτας ζητήσεις ὑπέιληφα. Τίς γάρ ὄνησις - λέγει - τοῖς ἐγνωκόσι τὸν τῆς τῶν ἀγγέλων δημιουργίας καιρόν;». Πραγματικά, δέν ἔχουμε νά ὠφεληθοῦμε σέ τίποτε πνευματικά ἂν μάθουμε τὸν χρόνο δημιουργίας τῶν ἀγγέλων. Ἐπειδὴ ὅμως ἐλέγετο τὸ ἐρώτημα, γι' αὐτὸ καὶ ὁ Θεοδώρητος δέν θά ἀρνηθεῖ νά ἀπαντήσῃ, σύμφωνα βεβαίως μέ τὴν γραμμὴ τῆς Ἁγίας Γραφῆς: «Ἐρῶ δέ ὅμως - λέγει - ὅπερ συμβαίνειν ὑπέιληφα τῷ σκοπῷ τῆς θείας Γραφῆς». Γιὰ νά ἀπαντήσῃ δέ σωστά στό τεθὲν ἐρώτημα ὁ Θεοδώρητος τὸν

ἐνδιαφέρει πρῶτα νά ἀποδείξῃ ὅτι οἱ ἄγγελοι ἔχουν περιγραφτὴ φύση καὶ αὐτὴ ἢ ἀπάντησις, ὅπως θά δοῦμε, συνδέεται ἀμεσότατα μέ τὸ θέμα τοῦ χρόνου τῆς δημιουργίας τῶν ἀγγέλων. Ἀρχίζει, λοιπόν, τὸν συλλογισμό του:

Σύμφωνα μέ ὅσα διδασκόμαστε ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή, μόνο ἡ θεία φύση εἶναι ἀπερίγραφτη, γιατί μόνο αὐτὴ εἶναι ἄκτιστη καὶ ἀναρχη καὶ αἰδία. Ἀντίθετα, ὅλα τὰ δημιουργήματα εἶναι περιγραφτά: «Τὰ δέ γε ἀρξάμενα τοῦ εἶναι περιγεγραμμένον ἔχει δηλονότι τὸ εἶναι», λέγει ὠραῖα ὁ Θεοδώρητος. Ἀκόμη καὶ οἱ ἄγγελοι, ἂν καὶ λέγονται «ἄσώματοι», ὅμως, ὡς δημιουργήματα, ἔχουν καὶ αὐτοὶ περιγραφτὴ ὑπόστασις. Καὶ φέρει τὴν ἐξῆς ὠραῖα ἀποδείξις ὁ Θεοδώρητος: Πῶς μπορούμε νά νοήσουμε αὐτὸ πού λέγει ὁ Δανιήλ, ὅτι τὸν Θεὸ τὸν λειτουργοῦν χίλιες χιλιάδες καὶ μύριες μυριάδες ἀγγέλων, ἂν δέν ὑποθέσουμε ὅτι κάθε ἄγγελος «ἐν ἰδίᾳ εἶναι περιγραφῆς;». Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο ἀκόμη ἐπιχείρημα φαίνεται ὅτι καὶ οἱ ἄγγελοι ἔχουν περιγραφτὴ τὴν φύση τους: Ὅπως εἶπε ὁ

Χριστός, κάθε άνθρωπος έχει τήν κηδεμονία από τούς αγγέλους. «Ὁρατε - εἶπε ὁ Χριστός - μή καταφρονήσητε ἑνός τῶν ἐλαχίστων τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ· ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν διαπαντός τό πρόσωπον ὁρῶσι τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς» (Ματθ. 18,10). Καί γιά κάθε ἔθνος λέγει ἡ Ἁγία Γραφή, ὅτι ὑπάρχει προστάτης ἄγγελος. Γι' αὐτό ὁ ἄγγελος ἐκεῖνος πού διαλεγόταν μέ τόν προφήτην Δανιήλ μίλησε γιά ἄρχοντα (δηλαδή, γιά ἄγγελο) Περσῶν, γιά ἄρχοντα Ἑλλήνων καί γιά τόν ἀρχάγγελο Μιχαήλ, τόν ἀρχοντα τῶν Ἰουδαίων (βλ. Δαν.10, 20 - 21). Καί ὁ μέγας Μωϋσῆς στήν ὥραία του ὠδή λέγει ὅτι, ὅταν ὁ Ὑψιστος Θεός ἐχώριζε τά ἔθνη στά διάφορα μέρη τῆς γῆς, καθώς διασκορπίζε ἐδῶ καί ἐκεῖ τά παιδιά τοῦ Ἀδάμ, καθόριζε τά σύνορα τῶν ἐθνῶν μέ βάση τόν ἀριθμό τῶν ἀγγέλων (βλ. Δευτ. 32, 8). Καί ἀπό αὐτό πάλι, ἀπό τό ὅτι, δηλαδή, ὁ ἕνας ἢ ὁ ἄλλος ἄγγελος ἔχει ταχθεῖ νά ἄρχει κάποιου ἔθνους καί ἀπό τό ὅτι κάθε ἄνθρωπος τελεῖ ὑπό

τήν φροντίδα ἑνός ἀγγέλου, φαίνεται καί ἀπό αὐτό καθαρά ὅτι οἱ ἄγγελοι ἔχουν περιγραφτή τήν οὐσία τους. Αὐτό ἤθελε νά ἀποδείξει ὁ Θεοδώρητος καί τό ἀπέδειξε.

Καί τό συμπέρασμα τῶν παραπάνω: Ἄφοῦ οἱ ἄγγελοι εἶναι περιγραφτοί «τόπου ἄρα προσδέονται», γιατί μόνο τό θεῖον, σάν ἀπερίγραφτο, «οὐκ ἐν τόπῳ». Καί ἀφοῦ οἱ ἄγγελοι, σάν περιγραφτοί, συνδέονται μέ τόν τόπο, πῶς μπορούμε νά ποῦμε ὅτι προϋπάρχουν τοῦ οὐρανοῦ καί τῆς γῆς, αὐτῶν, δηλαδή, πού ἐκφράζουν τόν τόπο, πού εἶναι ὁ τόπος; Καί τελειώνει λέγοντας ὁ Θεοδώρητος: «Ἄν δέν ὑπάρχει τό φέρον (ὁ οὐρανός καί ἡ γῆ), πῶς μπορεῖ νά ὑπάρχει τό φερόμενο (οἱ ἄγγελοι);». «Οὐ γάρ ὄντος τοῦ φέροντος, πῶς ἔνεστι τό φερόμενον εἶναι;»! Οἱ ἄγγελοι, λοιπόν, δέν δημιουργήθηκαν πρῖν ἀπό τήν κτίση, ἀλλά μαζί μέ αὐτήν, ἀφοῦ καί αὐτή εἶναι κτιστά δημιουργήματα. Ἄλλά περί αὐτοῦ τοῦ θέματος θά μᾶς μιλήσει καί ἡ ἀπάντηση τοῦ Θεοδώρητου στό ἐπόμενο ἐρώτημα.

(Κατά τήν ἐκφώνηση τῆς παρούσης ἐκπομπῆς παρουσιάσαμε πλατυασμένα τά παραπάνω καί εἶπαμε ἐπί πλέον πνευματικά τινά ψυχωφελῆ νοήματα.)

Ἐκπομπή Τρίτης 26 Μαΐου 2009

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΥΡΟΥ,
ΣΕ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ (Ε.Π. Migne 80,76 ἐξ.).

Ἐρώτηση Δ'

Ἄλλά φασί τινες, χρῆναι λέγειν προϋπάρχειν οὐρανοῦ καί γῆς τούς ἀγγέλους.
Ἄγγέλων γάρ, φασίν, οὐκ ὄντων πῶς ὁ τῶν ὄλων ὑμνεῖται Θεός;

Στά δύο προηγούμενα ἐρωτήματα ὁ σοφός καί μακάριος Θεοδώρητος ἀσχολήθηκε μέ τούς ἀγγέλους. Ἄλλά καί στό ἐδῶ Δ' ἐρώτημα ὁ λόγος πάλι εἶναι περί τῶν ἀγγέλων, σάν συνέχεια τοῦ προηγουμένου ἐρωτήματος. Προηγουμένως ὁ Θεοδώρητος ἀπέδειξε διά τῶν Γραφῶν ὅτι οἱ ἄγγελοι δέν προϋπῆρχαν τοῦ κόσμου, ἀλλά ἔγιναν μαζί μέ τόν κόσμο, γιατί καί αὐτοί εἶναι κτίσματα καί δημιουργήματα Θεοῦ. Τό ἐπιχείρημα τοῦ Θεοδώρητου στό προηγούμενο ἐρώτημα ἦταν ὅτι οἱ ἄγγελοι εἶναι περιγραπτοί, γιατί μόνο ὁ Θεός, σάν ἄκτιστος, εἶναι ἀπερίγραπτος. Καί ἀφοῦ λοιπόν οἱ ἄγγελοι εἶναι περιγραπτοί, ἔχουν ἀνάγκη τόπου· «τόπου ἄρα προσδέονται», εἶπε. Ἄλλά τόν τόπο τόν ἐκφράζει ὁ οὐρανός καί ἡ γῆ, ἡ ὅλη δημιουργία. Ἔρα οἱ ἄγγελοι συνδέονται μέ τήν δημιουργία, ἔγιναν μέ αὐτή καί ὄχι πρίν ἀπό αὐτή.

Στό ἐδῶ ἐρώτημα ὁ Θεοδώρητος θά συνεχίσει τό ἴδιο θέμα μέ ἄλλα ἐπιχειρήματα ἀπαντώντας σέ ἀντιρρησίες. Ὅχι, ἔλεγαν αὐτοί. Οἱ ἄγγελοι πρέπει νά προϋπῆρχαν τῆς δημιουργίας τοῦ

κόσμου· γιατί, ἄν δέν ὑπῆρχαν οἱ ἄγγελοι, ἀπό ποιούς ὑμνεῖτο ὁ δημιουργός Θεός;

Δηλαδή, κατά τήν ἀπάντηση τοῦ Θεοδώρητου, σάν νά ἔλεγαν αὐτοί οἱ ἀντιρρησίες, ὁ Θεός ἔχει ἀνάγκη νά ὑμνεῖται καί γι' αὐτό ὅπωςδήποτε πρέπει νά ὑπῆρχαν πάντοτε οἱ ἄγγελοι. Ἄλλά, λέγει ὁ Θεοδώρητος, δέν ἔχει ἀνάγκη ἀπό ὑμνητές ὁ Θεός, γιατί εἶναι «ἀνευδής» (= ἄνευ ἀναγκῶν). Λέγει ἐπί λέξει: «Οὐ δεῖται τῶν ὑμνούντων ὁ Δεσπότης Θεός· ἀνευδεῆ γάρ ἔχει τήν φύσιν». Ὁ Θεός δέν ἔκανε τούς ἀγγέλους ἢ καί ἐμᾶς ἀπό ἀνάγκη, γιά νά δοξάζεται, ἀλλά μᾶς ἔκανε ἀπό ἀγαθότητα, γιά νά μετέχουμε καί ἐμεῖς μαζί μέ τούς ἀγγέλους στήν δόξα Του. «Διά ἀγαθότητα δέ μόνην καί ἀγγέλοις καί ἀρχαγγέλοις καί πάσῃ τῇ κτίσει τό εἶναι δεδωρηται», λέγει ἐπί λέξει ὁ Θεοδώρητος. Ἡ, ὅπως λέγει τό ἴδιο νόημα καί παρακάτω, ὁ Θεός «ἄβυσσος ὢν ἀγαθότητος ἠβουλήθη καί τοῖς μηδαμῆ μηδαμῶς οὔσι μεταδοῦναι τό εἶναι!».

Ἄλλά καί τό ἄλλο τό πολύ σοβαρό: Ἄν δεχθοῦμε ὅτι οἱ ἄγγελοι ὡς ἀπα-

ραϊτήτοι – ὅπως τό ἔλεγαν οἱ ἀντιρρησίες – γιά νά ὑμνοῦν τόν Θεό πρέπει νά ὑπῆρχαν πάντοτε, τότε θά πρέπει νά δεχθοῦμε καί ὅτι αὐτοί εἶναι αἰδίοι!¹

Ἀλλά καί ἓνα ἄλλο ἀκόμη ἐπιχείρημα γιά τό ὅτι οἱ ἄγγελοι δέν ὑπῆρχαν πρῖν ἀπό τήν δημιουργία τοῦ κόσμου. Δέν ὑπῆρχαν, γιατί δέν ὑπῆρχε ἀκόμη αὐτός γιά τόν ὁποῖον οἱ ἄγγελοι δημιουργήθηκαν. Καί αὐτός εἶναι ὁ ἄνθρωπος! Πραγματικά οἱ ἄγγελοι ἔγιναν γιά τήν κηδεμονία τῶν ἀνθρώπων· γι' αὐτό καί λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος: «Πάντες (οἱ ἄγγελοι) εἰσὶ λειτουργικά πνεύματα εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα διά τούς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν» (Ἑβρ. 1,14). Ἐμεῖς λοιπόν οἱ ἄνθρωποι ἔχουμε ἀνάγκη ἀπό τήν κηδεμονία τῶν ἀγγέλων καί ὄχι ὁ Θεός ἀπό τήν δοξολογία τους. Πῶς λοιπόν λέγουν ὅτι οἱ ἄγγελοι ὑπῆρχαν πάντοτε, ἀφοῦ δέν ἦταν πάντοτε οἱ ἄνθρωποι, γιά τούς ὁποίους κυρίως εἶναι προορισμένοι οἱ ἄγγελοι, ὅπως τό λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος;

Ἔτσι λέγουν ὅτι οἱ ἄγγελοι προὑπῆρχαν τοῦ οὐρανοῦ καί τῆς γῆς ἀναφέρουν σάν ἐπιχείρημά τους τό χωρίο

τοῦ Ἰώβ κατά τό ὁποῖο ὁ Θεός παρουσιάζεται νά λέγει: «Ὅτε ἐγενήθησαν ἄστρα, ἤνεσάν με φωνῇ μεγάλη πάντες ἄγγελοί μου» (Ἰώβ 38,7). Δέν σκέπτονται ὅμως αὐτοί ὅτι ὁ ἥλιος καί οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ, ὅπως τό λέγει καθαρά ἡ Γένεση (1,14-19) ἔγιναν τήν τετάρτη ἡμέρα. Κατά τό χωρίο τοῦ Ἰώβ οἱ ἄγγελοι ναί!, ὑπῆρχαν πρῖν ἀπό τήν δημιουργία τῶν φωτεινῶν ἀστέρων· αὐτό ὅμως δέν σημαίνει ὅτι ὑπῆρχαν ἀπό τήν ἀρχή ἀπό πάντα· μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι δημιουργήθηκαν κατά τήν πρώτη ἡμέρα μαζί μέ τόν δημιουργούμενο κόσμο. «Εἰκός δέ τούς ἀγγέλους σύν οὐρανῶ δημιουργηθῆναι καί γῆ», λέγει ὁ Θεοδώρητος. Ἐτσι βλέποντες οἱ ἄγγελοι ὅτι τό φῶς δέν ἔγινε ἀπό προϋπάρχουσα ὕλη καί ὅτι ὁ οὐρανός στερεώθηκε μεταξύ τῶν ὑδάτων καί ὅτι ἡ ὑγρά οὐσία χωρίστηκε ἀπό τήν γῆ καί ὅτι ἡ γῆ μέ τόν λόγο τοῦ Θεοῦ διακοσμήθηκε μέ τά παντοειδῆ βλαστήματα καί βλέποντες τέλος ὅλα τά ὠραῖα πού ἔγιναν μέ τήν βούληση τοῦ Θεοῦ, θά γνωρίσουν καί αὐτοί οἱ ἄγγελοι ὅτι ἔχουν κτιστή φύση, πού τήν ἔλαβαν ἀπό αὐτόν τόν Θεό.² Ναί, οἱ

1. Λέγει ἐπί λέξει ὁ ἱερός πατήρ: «Εἰ γάρ ἐδεῖτο τῶν ὑμνούντων ὁ τῶν ὄλων Θεός, αἰεὶ δέ τούτους εἶχεν ὑμνοῦντας, συναίδιοι ἄρα οἱ ἄγγελοι τῶ τῶν ὄλων Θεῶ. Εἰ δέ οὐκ αἰεὶ, ἀλλ' ὅτε περ ἠβουλήθη τούτους ἐδημιούργησεν, ἦν ἄρα τις αἰών, ἐν ᾧ περ τούς ὑμνοῦντας οὐκ εἶχεν ὁ τῶν ὄλων Θεός».

2. Συνέχεια ἀπό τήν προηγούμενη του φράση «εἰκός δέ τούς ἀγγέλους σύν οὐρανῶ δημιουργηθῆναι καί γῆ», λέγει ἀκριβῶς ὁ Θεοδώρητος: «Ἴνα καί τό φῶς ὀρῶντες ἐξ οὐδενός ὑποκειμένου δημιουργούμενον καί τό στερέωμα ἐν μέσῳ τοῦ ὕδατος συμπηγνύμενον καί τήν ὑγράν οὐσίαν χωριζομένην τῆς γῆς καί τήν γῆν ἅμα τῷ θείῳ λόγῳ παντοδαπῶς διακοσμουμένην βλαστήματι καί τά ἄλλα πάντα πρός τό θεῖον γινόμενα βούλημα, γνωσιν δι' ὧν ὀρῶσιν, ὅτι καί αὐτοί κτιστήν ἔχουσιν τήν φύσιν παρ' αὐτοῦ τό εἶναι δεξάμενοι».

ἄγγελοι ἔχουν κτιστή φύση, γι' αὐτό καί ὁ ἀπόστολος Παῦλος τούς συνδέει μέ τόν κόσμον λέγοντας: «Θέατρον ἐγενήθημεν τῷ κόσμῳ καί ἀγγέλοις καί ἀνθρώποις» (Α' Κορ. 4,9).

Στήν ὅλη του λοιπόν ἀπάντησή ὁ μακάριος Θεοδώρητος εἶπε ὅτι οἱ ἄγγελοι δημιουργήθηκαν μαζί μέ τήν δημιουργία τοῦ κόσμου καί ὄχι πρὶν ἀπὸ αὐτόν. Λέγει ὅμως ταπεινά ὅτι αὐτό δέν τό λέγει καί αὐθεντικά, γιατί τό θεωρεῖ τολμηρό νά μιλήσει ἔτσι αὐθεντικά γιά θέματα γιά τά ὁποῖα ἡ Ἁγία Γραφή δέν ὁμιλεῖ ξεκάθαρα. Τά ὅσα ὅμως εἶπε εἶναι σύμφωνα καί ἀρμόζοντα μέ τόν εὐσεβῆ λογισμό.³ Ἐκεῖνο ὅμως πού εἶναι ἀνάγκη νά γνωρίζουμε καλά εἶναι ὅτι ὅλα τά ὄντα ἔχουν κτιστή φύση, γιατί ὅλα εἶναι δημιουργήματα. Ἄκτιστος εἶναι μόνο ὁ Θεός. Πρέπει νά κάνουμε αὐτή τήν διάκριση μεταξύ τοῦ κτιστοῦ κόσμου

καί τοῦ ἀκτίστου Θεοῦ, τοῦ Δημιουργοῦ τοῦ «οὐρανοῦ καί τῆς γῆς», δηλαδή τοῦ σύμπαντος· γιατί αὐτό σημαίνει ἡ ἔκφραση αὐτή.⁴

Λέγει ὅμως τέλος ὁ Θεοδώρητος ὅτι δέν εἶναι ἀντίθετο πρὸς τήν εὐσέβεια τό νά ποῦμε ὅτι οἱ ἄγγελοι δημιουργήθηκαν πρὶν ἀπὸ τήν δημιουργία τοῦ κόσμου.⁵ Ἀρκεῖ μόνο νά δεχόμαστε ὅτι εἶναι καί αὐτοί κτίσματα, ὅπως καί ἐμεῖς καί ὅλα τά τοῦ κόσμου πράγματα.

Ἄς μή λογομαχοῦμε, λοιπόν, λέγει τέλος ὁ Θεοδώρητος γιά τό θέμα αὐτό, γιατί τό νά λογομαχοῦμε τό ἀπαγορεύει ἐντελῶς ὁ Ἀπόστολος, ἐπειδή οὔτε χρήσιμο εἶναι, ἀλλά καί καταλήγει σέ ζημιά τῶν ἀκουόντων. «Ταῦτα ὑπομνήσκου, διαμαρτυρόμενος ἐνώπιον τοῦ Κυρίου – λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος πρὸς τόν Τιμόθεο – μή λογομαχεῖν εἰς οὐδέν χρησιμον, ἐπί καταστροφῇ τῶν ἀκουόντων» (Β' Τιμ. 2,14).

(Κατά τήν ἐκφώνησή τῆς παρουσίας ἐκπομπῆς παρουσιάσαμε πλατυασμένα τά παραπάνω καί εἶπαμε ἐπί πλέον πνευματικά τινά ψυχοφελῆ νοήματα.)

3. Παραθέτουμε ἀκριβῶς τά λόγια του γιατί εἶναι πολύ σημαντικά: «Ἐγὼ δέ ταῦτα (δηλαδή, ὅσα εἶπε παραπάνω) οὐκ ἀποφαινόμενος λέγω· τολμηρόν γάρ ἀποφαντικῶς οἶμαι λέγειν περὶ ὧν ἡ θεία διαρρήδην οὐ λέγει Γραφή· ἀλλ' ὅπερ τοῖς εὐσεβέσι λογισμοῖς ἀρμόττειν ὑπέλαβον εἶρηκα»!

4. «Ἐκεῖνο μέντοι ἀναγκαῖο εἶδέναι, ὡς πάντα τά ὄντα, πλήν τῆς Ἁγίας Τριάδος, κτιστὴν ἔχει τήν φύσιν».

5. «Συνομολογουμένου δέ τούτου τῷ τῆς εὐσεβείας οὐ λυμάνεται λόγῳ τό πρό οὐρανοῦ καί γῆς γενῆσθαι λέγειν τῶν ἀγγέλων τούς δήμους».

ἼΑτονες λέξεις

Δέκα μονοσύλλαβες λέξεις, ἐπειδὴ προφέρονται πολὺ στενά μέ τήν λέξη πού ἀκολουθεῖ, δέν τονίζονται καί γι' αὐτό λέγονται ἴΑτονες.

ἼΑτονες λέξεις εἶναι οἱ ἀκόλουθες

α) ὀ, ἦ (ἄρθρα)
οἶ, αἶ

β) εἰς, ἐν, ἐκ (ἢ ἐξ (προθέσεις)*
πρίν ἀπό φωνῆεν)

γ) εἰ (σύνδεσμος)
ὡς (σύνδεσμος καί ἐπίρρημα)
οὐ (ἀρνητικό μόριο)

ἢ οὐκ πρίν ἀπό φωνῆεν μέ ψιλῆ

ἢ οὐχ πρίν ἀπό φωνῆεν μέ δασεῖα

Τό ἀρνητικό μόριο οὐ παίρνει τόνο, ὅταν μετά ἀπό αὐτό ὑπάρχει σημεῖο στίξεως.

*Σημείωση. Οἱ ἴΑτονες προθέσεις καί ὁ σύνδεσμος εἰ εἶναι δυνατόν νά βρεθοῦν μέ τόνο, ἀλλά τότε ὁ τόνος θά εἶναι τῆς λέξης πού ἀκολουθεῖ καί λέγεται ἐγκλιτική. Μέ τό φαινόμενο αὐτό τῆς ἐγκλισης θά ἀσχο-
ληθοῦμε ἀργότερα.

Παραδείγματα

Ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ Υἱός...

Ἰδού ἡ δούλη Κυρίου

Εὐλογεῖτε τόν Κύριον πάντες οἱ ἸΑγ-
γελοι αὐτοῦ...

ἸΑνθρωπος ὡσεῖ χόρτος αἶ ἡμέραι
αὐτοῦ...

Καί εἰς τούς αἰῶνας τῶν αἰῶνων.

Καί ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐξόδου μου...

ἸΑνυκτός ὀρθρίζει τό πνεῦμά μου...

ἸΑἶ ὕψους κατήλθες ὁ εὐσπλαγχνος...

Οὐδεῖς ἀγαθός εἰ μή εἰς ὁ Θεός

Τίς Θεός μέγας, ὡς ὁ Θεός ἡμῶν

Οὐ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν...

Οὐκ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει οἱ θεόφρονες

Παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ... πλήν οὐχ ὡς
ἐγώ θέλω

Λέγεις ἢ οὐ;

Ναί ἢ οὐ;

ἸΑνα μή ἔν τινι ἁμαρτήματι παροργίσω
τόν Θεόν

Καί εἶ τι ἡμαρτον τήν σήμερον ἡμέραν

Ἐγκλιτικές λέξεις – Ἐγκλισις τόνου

Μερικές μονοσύλλαβες καί δυσύλλαβες λέξεις συνδέονται κατά τήν προφορά τόσο στενά μέ τήν προηγούμενη, ὥστε ἀκούονται ὡς μία λέξις, γι' αὐτό ὁ τόνος τους ἄλλοτε ἀποβάλλεται (χάνεται) καί ἄλλοτε ἀναβιβάζεται (ἀνεβαίνει) στήν λήγουσα τῆς προηγουμένης λέξεως ὡς ὀξεῖα. Τό φαινόμενο αὐτό, νά ἀποβάλλουν ἢ νά ἀναβιβάξουν τόν τόνου τους, λέγεται ἔγκλισις τόνου καί οἱ λέξεις αὐτές λέγονται ἐγκλιτικές λέξεις ἢ ἀπλῶς ἐγκλιτικά.

Οἱ πιά συχρές ἐγκλιτικές λέξεις τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς εἶναι:

1. Οἱ τύποι τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν *μοῡ, μοί, μέ*

σοῡ, σοί, σέ

οὔ, οἶ, ε̄ (δέν ὑπάρχει στήν
νέα ἐλληνική)

2. Ἡ ἀόριστη ἀντωνυμία *τίς, τί, σέ* ὅλες τίς πτώσεις ἐνικοῦ καί πληθυντικοῦ ἐκτός τοῦ τύπου *ἄττα* (οὐδέτερο πληθ.).

3. Οἱ δυσύλλαβοι τύποι τῆς ὀριστικῆς τοῦ ἐνεστώτος τῶν ρημάτων

εἶμί = εἶμαι καί φημί = λέγω.

4. Τά ἀόριστα ἐπιρρήματα: *πού = κάπου, ποί = πρὸς κάποιον μέρος, ποθεν = ἀπό κάποιον μέρος, πώς = κάπως, πή = σέ κάποιον τόπον, κάπου, ποτέ = κάποτε.*

5. Τά μόρια *γέ, τέ, τοί, πέρ, πώ, νύν* (διαφορετικό ἀπό τό ἐπίρ. *νύν*) καί τό πρόσφυμα *δέ* (ἄσχετο πρὸς τόν σύνδεσμο *δέ*) π.χ. *τοιόσδε.*

Βασικοί κανόνες ἐγκλίσεως

Α' Ὁ τόνος τοῦ ἐγκλιτικοῦ ἀποβάλλεται

1. ὅταν ἡ προηγούμενη λέξις εἶναι *ὀξύτονη* ἢ *περισπωμένη*,

π.χ. σοφοί τινες λέγουσι, Εἶπέ μου, ἐχθρικῶς πως, ἀγαπῶ τινα.

2. ὅταν ἡ προηγούμενη λέξις εἶναι *παροξύτονη* καί ἡ ἐγκλιτική εἶναι *μονοσύλλαβη*

π.χ. γέρων τις, φίλος τις.

Β' Ὁ τόνος τῶν ἐγκλιτικῶν ἀναβιβάζεται στήν λήγουσα τῆς προηγουμ. λέξεως ὡς ὀξεῖα ὅταν ἡ προηγούμενη λέξις εἶναι *προπαροξύτονη* ἢ *προπερισπωμένη*.

π.χ. Ἄνθρωπός τις κατήρχετο ἀπό... Σῶσόν με, Κύριε, ὅτι...

Γ' Ὁ τόνος διατηρεῖται ὅταν ἡ προηγ. λέξις εἶναι *παροξύτονη* καί τό ἐγκλιτικό *δυσύλλαβο* π.χ. φίλοι τινές, τρόπον τινά, ἀνθρώπων τινῶν, ὀλίγοι εἰσίν.

Τίς εἰδικές περιπτώσεις θά ἀναφέρουμε στόν πίνακα πού θά ἀκολουθήσει.

Μαθήματα αποσπελλόμενα στους Ἱερείς καί τίς Ἱερές Μονές τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Γόρτυνος καί Μεγαλοπόλεως γιά τήν θεολογική τους κατάρτιση καί γιά χρήση Ἐνοριακῶν Συνάξεων.

Παρακαλῶ τίς σεβάσμιες Ἱερές Μονές τό ἀποσπελλόμενο αὐτό Κατηχητικό Μάθημα νά ἀποτελεῖ κάποια ἡμέρα τῆς ἐβδομάδος ἀνάγνωσμα στήν Τράπεζα.

ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ ΚΗΡΥΓΜΑΤΑ – ΜΑΘΗΜΑΤΑ
ΓΕΝΙΚΟ ΘΕΜΑ: Η ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΠΙΣΤΗ ΜΑΣ
(Σέ συνέχειες)

Δημητσάνα – Μεγαλόπολη 25 Μαΐου 2009

ΕΚΤΟ ΜΕΡΟΣ:
ΑΝΑΛΗΨΗ ΚΑΙ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗ
Η ΝΕΑ ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 16

Η ΑΝΑΛΗΨΗ

Γιά τήν Ἀνάληψη τοῦ Κυρίου μαθαίνουμε ἀπό τόν Εὐαγγελιστή Λουκᾶ, ὁ ὁποῖος κάνει λόγο γι' αὐτήν στό τέλος τοῦ Εὐαγγελίου του (24,50-52) καί ἐπίσης στήν ἀρχή τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων (1,1-11), τίς ὁποῖες ἔγραψε πάλι ὁ Λουκᾶς. Ὁ Εὐαγγελιστής Μᾶρκος ἀναφέρει καί αὐτός τήν Ἀνάληψη, ἀλλά πιά σύντομα, στό τελευταῖο κεφάλαιο τοῦ Εὐαγγελίου του (16,19).

Ὅπως ἔχουμε ἤδη δεῖ, ὁ Ἰησοῦς ἐφανίστηκε στους μαθητές Του γιά τελευταία φορά σαράντα ἡμέρες μετά ἀπό τήν Ἀνάστασή Του. Κατ' αὐτήν τήν ἡμέρα, κατά τήν ὁποία ἔγινε ἡ Ἀνάληψή Του στους οὐρανοῦς, ὁ Κύριος μίλησε στους μαθητές Του πολύ περισσότερο.

Α. Ὁ Ἰησοῦς μιλάει στους μαθητές Του γιά τήν Βασιλεία τοῦ Μεσσία

Ὅταν οἱ μαθητές ρώτησαν, «Κύριε, θά ἀποκαταστήσεις τώρα τήν βασιλεία στό Ἰσραήλ;» (Πράξ. 1,6), ὁ Ἰησοῦς ἀπάντησε ὅτι «δέν εἶναι δικό σας νά γνωρίζετε χρόνους ἢ καιρούς, τούς ὁποίους ὁ Πατέρας κρατάει στήν δική Του ἐξουσία». Ἀκόμη ὁ Ἰησοῦς εἶχε ἤδη πει στους μαθητές Του κατά τό ἀπόγευμα τῆς Μεγάλης Πέμπτης: «Στό σπίτι τοῦ Πατέρα Μου ὑπάρχουν πολλοί τόποι διαμονῆς· ἂν δέν ὑπῆρχαν, θά σᾶς τό ἔλεγα. Ἐγώ πηγαίνω νά σᾶς ἐτοιμάσω τόπο. Καί ὅταν πάω καί σᾶς ἐτοιμάσω τόπο, πάλι θά

ἔλθω καί θά σᾶς πάρω κοντά μου, ὥστε ὅπου εἶμαι ἐγώ νά εἴστε καί ἐσεῖς» (Ἰωάν. 14,2-3). Ἔτσι ἡ ἀποκατάσταση τῆς βασιλείας τοῦ Ἰσραήλ, τήν ὁποία ἀνέμεναν οἱ μαθητές, θά ἔλθει ὅταν αὐτοί εἰσέλθουν στόν οἶκο τοῦ Πατέρα μέ τόν Χριστό, τόν Βασιλέα τοῦ Ἰσραήλ. Ἡ βασιλεία τοῦ Μεσσία, τήν ὁποία προεικόνιζε ἡ βασιλεία τοῦ Δαυῖδ καί τήν ὁποία ὁ Ἰσραήλ ἀνέμενε ἀπό τότε πού ὁ προφήτης Ἡσαΐας τήν εἶχε προφητέψει κατά τό 740 π.Χ., ἔχει πραγματικά ἀρχίσει μέ τήν πρώτη ἔλευση τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλά θά θριαμβεύσει πλήρως μόνο κατά τήν Δευτέρα Ἐλευσή Του.

Β. Ὁ Κύριος ἐμπιστεύεται στους μαθητές Του μία Ἀποστολή

Οἱ μαθητές πρέπει νά ἐτοιμάσουν καί νά ἐπισπεύσουν αὐτήν τήν ἐπιστροφή (βλ. Β' Πέτρου 3,12), αὐτήν τήν δεύτερη ἔλευση τοῦ Χριστοῦ ὡς Βασιλέως, ἐκπληρώνοντας τήν ἀποστολή τήν ὁποία τοὺς ἀνέθεσε ὁ Ἰησοῦς: «Θά γίνετε μάρτυρες δικοί Μου στήν Ἰερουσαλήμ, σέ ὅλη τήν Ἰουδαία καί στήν Σαμαρεία καί ὡς τά πέρατα τῆς γῆς» (Πράξ. 1,8). Τήν ἴδια ἐντολή τοῦ Χριστοῦ πρὸς τοὺς μαθητές ἀναφέρει καί ὁ Ματθαῖος στό τέλος τοῦ Εὐαγγελίου του (28,19-20): «Πηγαίνετε λοιπόν καί κάνετε μαθητές Μου ὅλα τά ἔθνη, βαπτίζοντάς τους στό ὄνομα τοῦ Πατρὸς καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί διδάξτε τους νά τηροῦν ὅλες τίς ἐντολές πού σᾶς ἔδωσα. Καί ἐγώ θά εἶμαι μαζί σας πάντα, ὡς τήν συντέλεια τοῦ κόσμου». Πρέπει νά ἔχουμε ὑπ' ὄψιν μας ὅτι τά χρόνια ἐκεῖνα τά μέσα ἐπικοινωνίας ἦταν πολύ πρωτόγονα. Οἱ ἀπόστολοι, οἱ ὁποῖοι ἦταν φτωχοί ἄνθρωποι, ἀπλοὶ ψαράδες στό ἐπάγγελμα, ταξίδευαν μέ τά πόδια καί φαίνεται ἀπίστευτο αὐτό πού τοὺς ζήτησε ὁ Κύριος, νά πᾶνε μέχρι «τά πέρατα τῆς γῆς». Ἀλλά, πραγματικά, αὐτοί ἔκαναν πράξη τόν λόγο αὐτό τοῦ Κυρίου. Τό κήρυγμά τους ἔφθασε ὄχι μόνο στά ἄκρα τῆς γῆς, τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου, ἀλλά καί μέσω τῶν δικῶν τους μαθητῶν, σέ ὅλο τόν κόσμο. Ἀκόμη καί σήμερα, κατά τήν βάπτισή μας ὑποσχόμαστε νά ὑπακούσουμε σέ αὐτήν τήν ἐντολή τοῦ Ἀναστάντος Χριστοῦ, ἡ ὁποία δόθηκε σέ μᾶς πρὶν ἀπό τήν Ἀνάληψή Του καί νά γίνουμε ἔτσι μάρτυρες τῆς Ἀναστάσεώς Του.

Γ. Ὁ Κύριος εἶπε ὅτι γιά νά ἐπιτύχουν οἱ μαθητές στήν ἀποστολή τους θά πρέπει νά λάβουν «δύναμιν ἐξ ὕψους»

Τοὺς παρήγγειλε: «Μὴν ἀπομακρυνθεῖτε ἀπό τά Ἱεροσόλυμα, ἀλλά νά περιμένετε ἀπό τόν Πατέρα τήν ἐκπλήρωση τῆς ὑποσχέσεως γιά τήν ὁποία σᾶς μίλησα: ὅτι δηλαδή ἐνῶ ὁ Ἰωάννης βάπτισε μέ νερό, ἐσεῖς θά βαπτιστεῖτε σέ λίγες ἡμέρες μέ Ἅγιο Πνεῦμα. Θά λάβετε δύναμη ὅταν θά ἔλθει τό Ἅγιο Πνεῦμα σέ σᾶς...» (Πράξ. 1,4-5.8). Οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι μετά ἀπό λίγο θά λάβουν «δύναμιν ἐξ ὕψους» (Λουκ. 24,49). Θά τοὺς ἐπισκιάσει τό Ἅγιο Πνεῦμα. Ὁ Ἰησοῦς εἶχε ὑποσχεθεῖ τήν δωρεά αὐτή στους μαθητές Του ἤδη ἀπό τό ἀπόγευμα τῆς Μεγάλης Πέμπτης: «Καί ἐγώ θά παρακαλέσω τόν Πατέρα

νά σᾶς δώσει ἄλλον Παράκλητο, τό Πνεῦμα τῆς Ἀλήθειας...» (Ἰωάν. 14,16-17). «Σᾶς συμφέρει νά φύγω ἐγώ. Γιατί, ἄν ἐγώ δέν ἀπέλθω, δέν θά ἔρθει σέ σᾶς ὁ Παράκλητος· ἐνῶ ἄν ἀπέλθω, θά Τόν στείλω σέ σᾶς» (Ἰωάν. 16,7). «Ὁ Παράκλητος, πού θά στείλει ὁ Πατέρας στό ὄνομά Μου, Ἐκεῖνος θά σᾶς διδάξει τά πάντα καί θά φέρει στήν μνήμη σας ὅλα ὅσα σᾶς ἔχω πεῖ Ἐγώ» (Ἰωάν. 14,26). «Ὅταν ἔρθει Ἐκεῖνος, τό Πνεῦμα τῆς ἀλήθειας, θά σᾶς ὁδηγήσει σέ ὅλη τήν ἀλήθεια» (Ἰωάν. 16,13). «Ὅταν ἔρθει ὁ Παράκλητος, πού θά σᾶς Τόν στείλω Ἐγώ ἀπό τόν Πατέρα, τό Πνεῦμα τῆς Ἀλήθειας πού ἐκπορεύεται ἀπό τόν Πατέρα, Ἐκεῖνος θά μαρτυρήσει γιά Μένα. Ἀλλά κι ἐσεῖς θά δώσετε μαρτυρία γιά μένα, γιατί ἐξ ἀρχῆς εἴστε μαζί Μου» (Ἰωάν. 15,26-27).

Ὁ Ἰησοῦς κατὰ τήν τελευταία ἐμφάνισή Του στούς μαθητές Του μετά ἀπό τήν Ἀνάστασή Του, ἀφοῦ τελείωσε τά ὅσα τούς εἶπε, «τούς ὁδήγησε ἔξω ἀπό τήν πόλη ὡς τήν Βηθανία, σήκωσε τά χέρια Του καί τούς εὐλόγησε. Καί καθώς τούς εὐλογοῦσε, ἄρχισε νά ἀπομακρύνεται ἀπό αὐτούς καί νά ἀνεβαίνει στόν οὐρανό» (Λουκ. 24,50-51). «Ἀνελήφθη στόν οὐρανό καί κάθισε στά δεξιά τοῦ Θεοῦ» (Μάρκ. 16,19). Αὐτή εἶναι ἡ λεγομένη Ἀνάληψη τοῦ Κυρίου μας.

«Καί καθώς κοίταζαν πού ἀνέβαινε πρὸς τόν οὐρανό, ξαφνικά δύο ἄντρες ἐμφανίστηκαν μπροστά τους μέ ἄσπρα ἐνδύματα καί τούς εἶπαν: “Γαλιλαῖοι, τί σταθήκατε καί κοιτᾶτε στόν οὐρανό; Αὐτός ὁ Ἰησοῦς, πού ἀναλήφθηκε ἀπό ἀνάμεσά σας στόν οὐρανό, ἔτσι θά ἔρθει πάλι, μέ τόν ἴδιο τρόπο πού τόν εἶδατε νά πηγαίνει στόν οὐρανό» (Πράξ. 1,10-11). Ἔπειτα οἱ μαθητές «ἐπέστρεψαν στήν Ἱερουσαλήμ μέ μεγάλη χαρά» (Λουκ. 24,52).

Γιατί ὅμως οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, ὅταν ἀνελήφθη ὁ ἀγαπημένος τους Κύριος στούς οὐρανούς, ἦταν γεμάτοι ἀπό χαρά καί ὄχι ἀπό λύπη; Ἦταν χαρούμενοι πρῶτα-πρῶτα ἐπειδή ἔλαβαν τήν θαυμάσια ὑπόσχεση ἀπό τούς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ ὅτι ὁ Κύριος θά ἐπιστρέψει. Ἀλλά καί ὁ ἴδιος ὁ Κύριος τούς εἶχε ὑποσχεθεῖ λίγο πρὶν ὅτι θά τούς ἔστειλε τόν Παράκλητο, ὁ Ὅποιος θά τούς ὁδηγοῦσε στήν ἀλήθεια καί θά τούς γέμιζε μέ χαρά.

Κυρίως ὅμως αὐτοί γνώριζαν ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὁ Ὅποιος ἀνελήφθη ἀπό αὐτούς, ἦταν ζωντανός, ὅτι θά ἦταν μαζί τους μέχρι τήν συντέλεια τῶν αἰώνων καί ὅτι Αὐτός εἶχε πάει στόν Πατέρα γιά νά ἐτοιμάσει ἕνα τόπο γι’ αὐτούς. Ἀνελήφθη μέ τήν ἀνθρώπινη φύση Του, μέ τό δοξασμένο ἀνθρώπινο Σῶμα Του, τό Ὅποιο ἦταν ἴδιο μέ τό δικό μας ἀνθρώπινο σῶμα. Ὁ Χριστός μέ τήν ἀνθρώπινη φύση Του ἀνέβηκε στόν οὐρανό καί ἄνοιξε τήν Πύλη τοῦ Παραδείσου γιά ὅλους μας. Τώρα καί ἐμεῖς θά περάσουμε ἀπό αὐτήν τήν πύλη καί θά καθίσουμε, σάν τόν Χριστό, στά δεξιά τοῦ Πατρός. Ἡ πύλη τοῦ οὐρανοῦ εἶναι τώρα ἀνοιχτή διάπλατα γιά ὅλη τήν ἀνθρωπότητα:

«Ἀνοῖξτε πύλες
καί ὑψωθεῖτε θύρες αἰώνιες,
νά μπεῖ ὁ δοξασμένος βασιλιάς.
Ποιός εἶναι αὐτός ὁ δοξασμένος βασιλιάς;
Ὁ Κύριος ὁ κραταῖός καί ἰσχυρός·
ὁ Κύριος ὁ δυνατός στόν πόλεμο.

Ἄνοιξτε πύλες
καί ὑψωθεῖτε θύρες αἰώνιες,
νά μπεῖ ὁ δοξασμένος βασιλιάς.
Ποιός εἶναι αὐτός ὁ δοξασμένος βασιλιάς;
Ὁ Κύριος τοῦ σύμπαντος,
αὐτός εἶναι ὁ δοξασμένος βασιλιάς» (Ψαλμ. 23,7-10).

Μέ τήν Ἀνάληψή Του ὁ Χριστός ἀνέβασε τήν πεσμένη φύση μας στά δεξιὰ τοῦ Θεοῦ Πατρός. Στήν ἐβδόμη ᾠδή τοῦ κανόνα τοῦ ὄρθρου τῆς ἐορτῆς ἀναφωνοῦμε: «Ἐπί τῶν ὤμων, Χριστέ, τήν πλανηθεῖσαν ἄρας φύσιν ἀναληφθεῖς, τῷ Θεῷ καί Πατρί προσήγαγες». Καί στήν ὀγδόη ᾠδή ψάλλουμε: «Ἦρθη ὑπεράνω τῶν Ἀγγέλων ἡ φύσις ἡμῶν, ἡ πάλαι ἔκπτωτος καί θρόνω ἐνίδρυται θείῳ ὑπέρ ἔννοιαν».

Ἡ Ἀνάληψη ὀλοκληρώνει τό ἔργο τό ὁποῖο ἄρχισε ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ μέ τήν σάρκωσή Του κατά τόν Εὐαγγελισμό τῆς Θεοτόκου. Ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ «πῆρε μορφή δούλου καί ἔγινε ἄνθρωπος... ταπεινώθηκε θεληματικά ὑπακούοντας μέχρι θανάτου καί μάλιστα θανάτου σταυρικοῦ. Γι' αὐτό καί ὁ Θεός τόν ἀνέβασε πολύ ψηλά» (Φιλιπ. 2,7-9) καί μαζί μέ Αὐτόν ἀνυψώθηκε καί ἡ ἀνθρώπινη φύση μας. Ἡ Ἀνάληψη εἶναι ὁ δοξασμός τοῦ Χριστοῦ, ὁ Ὅποῖος ταπεινώθηκε κατά τόν καιρό τοῦ Πάθους, ἔτσι ὥστε «στό ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ ὄλα τά ἐπουράνια, τά ἐπίγεια καί τά ὑποχθόνια θά προσκυνήσουν καί κάθε γλώσσα θά ὁμολογήσει ὅτι Κύριος εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστός, γιά νά δοξάζεται ἔτσι ὁ Θεός Πατέρας» (Φιλιπ. 2,10-11).

Ὁ Χριστός ἦρθε στόν κόσμο, ὑπέστη τά Πάθη Του, πέθανε, ἀνέστη καί ἀνελήφθη, γιά νά ἀναστήσει, νά σώσει ἀπό τόν θάνατο καί νά δοξάσει τήν ἀνθρώπινη φύση μας. Γι' αὐτό ἀκριβῶς καί οἱ μαθητές τώρα ἦταν γεμάτοι ἀπό «μεγάλη χαρά».

ΑΠΛΗ ΚΑΤΗΧΗΣΗ

Μηνιαία Ἐκδόση τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως
Γόρτυνος καί Μεγαλοπόλεως
Μάιος 2009 – Τεύχος 29

Ἰδιοκτήτης

Ἱερά Μητρόπολις Γόρτυνος καί Μεγαλοπόλεως
Δημητσάνα 220 07 Κ.Τ. 8294

Ἐκδότης-Συντάκτης

Ὁ Μητροπολίτης Γόρτυνος καί Μεγαλοπόλεως Ἱερεμίας
Διευθυντής

Ἀρχμ. Ἰάκωβος Κανάκης

220 07 Δημητσάνα - Τηλ. 27950-31217

Υπεύθυνος Τυπογραφείου:

Ἀρχμ. Γρηγόριος Κιούσης